יקדש אביה לא נאסרו הביאות הראשונות אלא משעת קדושי אביה ואילך ובכל ביאה וביאה נידון דשמא קידש ל"ח ושאני בהחי' דחר"ן גיטך שעת א' דחטב. וכ"כ בתוס' יומא דכ"ה ב' ד"ה אלא בחטאת. ולפ"ז דברי הירושלמי מתפרשים כראוי דמהלך התם חיישינן שמא יבקע ותתמן לפרע נתקלקל חיינו דאם יבקע הנור מבל לפרע בזה חיישינן בשעה ששותה שמא הוא טבל דיבקע הנור אח"כ. הכא מכאן ואילך נתקלקלו ותיינו דאם יתקלקלו הפירות אינם עושים מבל לפרע מה שהפריש עליהם מקודם אלא דהאיסור במה דיפריש עליהם אח"כ וא"כ בכל הפרשה והפרשה נידון דשמא נתקלקלו ולזה ל"ח והוא נכון וברור בעו"ה וסייעת' גדולה לשיטת ר"ת הנ"ל:

ציונים

תוספת יום טוב — השולח גט פרק ד גיטין — ר"ע מברטנורה

פ"ד א השולח ט'. נ"ג ע"ח קידוש נ"ם ע"ח מיי' פ"ו מסכ' גירושין הל"ז סמ"ג עשין נ' טוש"ע אה"ע ס' קמ"ח סעי' כ"ג:

שנויי נוסחאות

פ"ד א ששלח. נכי"ק ששולח וכן נסמוך. ואמר. נד"נ אמר וכן נסמוך. בטל (חוא). נמסכי"ל ליתא. הרי זה. נמסכי"ל הרי הוא. קדם. נכי"ק קידם. לך. נד"נ ונמסכי"ל לך. בטל (חוא). נד"נ ליתא. הרי זה. נכי"ק הרי הוא. אם. נד"נ ואם. גט. נד"נחגט. לידה. נכי"ק על ידה. (שוב). נד"נ נכי"ק ונמסכי"ל ליתא:

תוספת רעק"א

פ"ד א[אות לב]במשנ' גט שנתתי כו'הר"ן בטל. ואם נסלך הבעל לגרש יכול לגרש בגט זה. ואם אמר במפורש שמבטל להגט יש דעות בין הפוסקים אם בטל לגמרי וא"י להזור ולגרש בו: [אות לג] בהרע"ב ד"ה השולח. ול"א לצעורא בעלמא מבוון.

פרק ד א או ששלח אחריו שליח. מ"ד לא אלימא שליחותא דבתרא. משליחותא דקמא לבטליה. קמ"ל. גמ': קדם אצל אשתו. מ"ד כי לא אמרי' לצעוריה קא מכוין ה"מ גשליח אבל לדידה ודאי לצעורה קמכוין קמ"ל. גמ' יפי' הר"ן דדומיא דשליח דהיינו דפגע ממילא הכא נמי באשתו דפגע בה ממילא וקמ"ל דלא אמרינן לצעורה קמכוין ואע"ג דתנן קדם לאו דוקא אלא ה"ם פגע. וקדם דנקט משום אורחא דמלתא דסתם טולא גט לאשתו איכו פוגע בה אא"כ מקדים וממהר ללכת אצלה: או ששלח אצלה שליח. מ"ד איכו אלא דלא טרח אדעתא לצעורא. אבל שליח דלא איכפת ליה. כי טרח. ודאי לצעורה קמכוין. גמ'. וטרח דנקט לאו טרחת הדרך ורדיפה אבתרה קאמר. אלא כלומר טרחת הדבור שלא היה מעריח עצמו לדבר לה אי לא עביד אלא משום צערא בעלמא בסדבר יחוש שם טורח על האדם לצער האדם בדבור על ידי שלחו מא"כ כשידבר לשליח שהוא יודבר שאין זה לו לצעמל וטורח. אך כ"ל לפרש אלא תמיסת התוס' דתמהו דלפ"ז מסמע דקדם הייט ע"י טירחא ולא ממילא ואמאי [*לא נקט רבותא טפי *גודמן אצל אשתו ממילא. לו שלחו דלא אמרי' לצעורא קמכוין דתימה הוא

פרק ד **א השולח.** והגיע בשליח. שלא היה מתכוין לרדוף אחריו להשיגו. אלא בנשתהה השליח בדרך והיה לו לזה דרך לשם ורלהו וביטל סגט אפ"ס בטל. *ולא אמרינן לצעורא בעלמא מכוין שאם היה בדעתו לבטלו היה רודף אחריו: אינו יכול לבטלו. הא קמ"ל דאע"פ דחזיק ליה דמהדר עליה מעיקרא לבטוליה לא אמרי' אגלאי מלתא למפרע דבטולי בטליה. והיכא דיהיב איהא גיטא לדביתיה לזמן לו על תנאי אי אמר לה הרי זה גיטך מעכשיו ולזמן פלוני לו אם יתקיים תנאי פלוני. מכי מטי גמה

פרק ד **א השולח** גט לאשתו. והגיע בשליחו). או ששלח אחריו שליחו). ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא *הרי זה בטל. קדם אצל אשתו. או ששלח אצלה שליחו). ואמר לה גט ששלחתי ליך בטל הוא. הרי זה בטל). אם משהגיע גט לידה) שוב אינו יכול לבטלו):

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ"ד א) ר"ל אף שלא שהטוון להשיגו, רק דרך מקרה פגשו, וקמ"ל דלא אמרינן מדלא רדף אחריו, רק לצעורא לתכוון כשבטלו: ב) סר"ל לא אלים שליח בתרא מקמא, קמ"ל: ג) ולא אמרינן מדלא קידש ועיכב השליח ודאי לצעורם מכוון: ד) הגיע לכאן ביטולו: ה) אף דלאיכוה מקודש שמסדר לבטליה, ורדף אחר השליח לא אמרינן כבר בטליה מעיקרא:

חדש או חדשים לשון רש"י ובחידושי רשב"א סתר זה דא"כ למאי נ"מ הא אף אם לצעורי א"י השליח להוליך הגט כל כמה דלא טרשהו הבעל דהא לא ידע' שיעור דציעור במה הוא. ואם ירשהו הבעל אף דהיה ביטול מ"מ הא חזר ומגרש בו. ולענ"ד י"ל להפוסקים דשליח להולבה צריך לעשותו בפני עדים ע' בהרא"ש א"ב י"ל דזה הנ"מ אם פרשה הבעל שלא בפני עדים להוליך לה הגט דאם היינו דנין לצעורא א"כ מעולם לא נתבטל שליחותו אלא דרצה לצער לעכב זמן מה מלמסור לה הגט א"כ ל"צ עדים בהרשאתו למסור לה הגט לזה אשמעי' מתני' דהר"ן בטל ואם טרשהו אח"כ הוי כבו עשוי' שליח מחדש וצריך להרשותו בפני ב' עדים. גם י"ל דנ"מ באם שליח זה עשה שליח אחר קודם שהרשהו אח"כ למסור לה דאם היינו דנין דלצעורי ולא נתבטל השליח יכול השני למסור לה הגט אבל אם הוא ביטל ומה שטרשהו שליח מחדש א"י השליח השני למסור לה הגט כיון דהשליח עשאו קודם שהיה הוא שליח. (ואשר עוד לומר דרש"י סבר כסי דעת הפוסקים שהזכיר רבינו ברה"ק. שיכול לבטל גם הגט ע' רש"י כאן ובקדושין נ"מ. ואי אמרי' לצעורי אז יכול לגרש בגט זה. או בשהשליח מסר לה הגט ואנו מהמירים מחמת שאין ידוע לנו שיעור הציעור. ע' תוס' ד"ה ולא): [אות לד] תוי"ט ד"ה או ששלחו אצלה. נזדמן אצל אשתו או שלחוה. כתב המהרש"א היינו דלהני דרא נזדמן אצלה או נזדמן שלחוה. ביאור דברי המהרש"א דבשלוחו נ"כ שייך נזדמן שהבעל אמר לשלוחו כשתזדמן אצלה תבטל הגט דאילו בשלח שלוחו מה ריעותא יש דנזדמן שליח אצלה לומר דלצעורי מכוין הא הוא שלחו לילך להשליח א"ו כדאמרן. ולכאורה ק' דהא זהו קשה גם ברישא דקתני ב' בבות הגיע בשליח לארויי דל"א לצעורי ושלח אחריה שליח לארויי דל"א לא אלים שליח בתרא מקמא. לתני חדא בבא הגיעו גבי שלח אחריה שליח דהיינו ששלה לבשתגיע אצל שלוחי הראשון תבטל (כפי סברת המהרש"א) ונשמע מינ' תרתי דל"א לצעורי וגם דאלימא שליח בתרא. והנלע"ד דמה דאמרינן מ"ד לא אלים היינו היכי דמסר הבעל כתו להשליח שיהא הוא המבטל אבל בודאי אם שלח שליח להודיע לו שהבעל כיטל הגט בזה פשיטא דל"ש לומר לא אלים דהא השליח אינו עושה דבר אלא שהבעל הוא המבטל והשליח מעשה קוף בעלמא עביד להודיע מה שעשה הבעל. וכיון שכן צ"ל הא דאשמעינן מתני' דל"א לא אלים ומתני' מירי ששליח השני הוא המבטל היינו משום יתורא דמתני' דאילו בהודעה דהבעל מבטל ליכא חידוש אע"כ דמיירי אפילו בטבטל ע"י השליח. ולפ"ז ניחא דאילו נקט גבי שלח שלוחו הגיע ממילא איכא חידוש כנוף הדבר דל"א לצעורי א"כ היה אפשר לאוקמי במוריע הביטול ע"י השליח ולא היה נשמע הדין דל"א לא אלים ואי דעדיין היינו מוכרחים זה מדלא נקט הגיע בבעל עצמו אע"כ דבעי' לאשמועינן נ"כ דל"א לא אלים. בזה י"ל דהוי רבותא טפי גבי שליח דל"א לצעורי. וחיינו דבשלמא בבעל שהגיע ממילא אין ראיה כ"כ לומר לצעורי מדלא קידם עצמו די"ל דבאמת בתחילה לא היה בדעתו לבטל ורק בזו הרגע דהגיע בשליח עלה בדעתו לבטל אבל בשלח שליח ואמר לו לכשתזדמן אצלו תבטל בזה אל"ם החוכחה כיון דעתה בשעה שבא לבטל אינו חושש למהר לידוע אחר השליח ותולה רק בהזדמנות ניכר מזה דלצעורא מכוין משה אשמעי' דאף כה"ג ל"א לצעורי (והסברא לענ"ד נכונה מאד וזה דלא במהרש"א דנקט דקושית תוס' דלתני חדא נזדמן הוא או נזדמן שלוחו לא ידענן מנזדמן הוא) וא"כ דהוי רבותא טפי בשליח שפיר היינו מוקמינן במוריע הביטול ע"י השליח ולא הוי יודעים דל"א לא אלים. וביותר י"ל דבמה שדקדקנו היאך נשמע ממתני' דל"א לא אלים הא י"ל דמיירי במודיע ע"י שלוחו מעשה הביטול דלכאורה יש להסתפק באם מבטל שלא בב"ד ושלא בפני השליח ומודיע אח"כ לה ליח או להאשה קודם שבא הגט לידה שבבר ביטל אם לימא דמתני הביטול דאין זה נגד תקנת חז"ל כיון דמודיע כן להשליח או להאשה ליכא חשש מצורת ועגונות או דנימא כיון דבשעת הביטול לא חל הביטול כיון דבטלו אינו מבטל. אף שמודיע אח"כ להשליח לא מהני דהוי כמודיע דבר שאין בו ממש דמעולם לא חלה הביטול. ופשיטנא לה מדברי הרשב"א בחי' בסוגיא דהקשה במה דאמרי' למימרא דבטל להבא משמע. הא י"ל דבטל לשעבר משמע. ובטל דקאמר היינו דכבר ביטלו בב"ד ואתיא דלא כרשב"ג עיי"ש. מדנקט דבטלו בב"ד ודלא כרשב"ג משמע לרשב"ג וכן לר' בבטלו שלא בב"ד לא מהני ההודעה להשליח. וביון שכן ליכא למימרי דמתני' מיירי במודיע להשליח שהוא ביטל דממנ"ם אם ההודעה דביטל שלא בב"ד הא לא מהני ההודעה. ואם ההודעה דביטל בפני ב"ד ואתיא דלא כרשב"ג הא אף בלא הודיע להשליח דהא לר' בטלו בב"ד מבוטל. וכ"ז למה דקתני שלח אחריו שליח אבל אי הוי קתני הגיע שפיר יש למימרי דמיירי במודיעו דהיינו שאמר לשלוחו השני בשתזדמן בשליח הראשון תודיע לו שבטלתי הגט כדינו והחידוש שלא נחלו דלצעורי מכוין ולא הוי ידעי' דל"א לא אלים (במה שכתב רבינו דלא כמהרש"א לא זכיתי להבין דבוודאי קושי' תוס דלתני חדא כיון דל"א לא אלים ידענן מרישא כפי משמעות מסתימת הגמרא. אך לפי כוונת רבינו יהיה קושית תוס' דלתני נזדמן שלוחו והתוס' לא כתבו כן ודיין): ודע דבמה דאמרי' מ"ד לא אלים דבוארנו דמיירי במבטל ע"י השליח ולא בהודעה בעלמא. לבאורה יש לדון אמאי מהני ביטול ע"י שליח הא קיי"ל (במסכתין דף ס"ו) דמילי לא ממסרן לשליח ולבמה פוסקים ק"ל דאפילו אומר אמרו אמרו פסול. ולכאורה נראה דעיקר התלוותא אם אומר אמרו כשר או לא פליגי בזה דלמ"ד או"א כשר עיקר הדין דמילי ל"מ לשליח היינו דאין כח להשליח למסור כתו לאחרים מדין שליח עושה שליח אם אינו מוסר להשני מעשה אלא מילי בעלמא מש"ה בלא או"א לפוסר רק שאמר לפוסר מתוב דנעשה הוא שליחו דהב"ל לכתוב אין בכתו לחזור ולמסור כח שליחותו לאחר לומר לו כתיב כיון דמוסר לו רק מילי. אבל חד שליחות אפשר ע"י מילי לעשות שליח למילי. דהיינו באומ' אמרו לפוסר דהבעל ישאר לזה עצמו שליח שיאסר עבורו להפוסר לכתוב. ובמה שאיסר זה לפוסר בשליחותו דהבעל חוי כאילו הבעל עצמו

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הוא לומר שאז אין מועיל בטול. ע"כ]. ולפי מ"ש ל"ק ולא מידי: **ב** היה עושה ב"ד. פי' הר"ב שלשה וזהו דעת רב ששת. ורש"י לקים נמי כותיס ס"ל דדייקי דב"ד היינו שלשה. וטעמא דמגריכין שיהו שלשה. כתב הר"ן דתקנה קדומה היתה כדי שיהא לדבר קול. ע"כ. כדאמרי' בגמ' לקמן דבי תרי לא מפקי קלא. [דהכא בעינן גילוי מלתא טפי. ולא דמי לנובה מנכסים משועבדים ע"י שני עדי מסירה כדתנן במשנה ד' פרק בתרא כמ"ש התוס'] וסיא לא שמעה ולא ידעה ואזלא ומינסבא ואיכא ממזרים. ולכך אמרו

ר"ע מברטנורה

גטה לידה לא מצי חו לבטוליה ותהיה מגורשת לאחוה זמן. אם כשיתקיים התנאי, אי לא אמר לה מעכשיו. אפי' לבתר דמטא גטה לידה מצי מבטל ליה: **ב** בראשונה היה עושה בית דין) במקום אחרי) ומבטלוה). התקין רבן גמליאל הזקן. דבטול יהא דוקא בג' כי היכי דמפקי לקלא. וכח ביד חכמים לתקן שלא יהא בטול ושיהא גט משום דכל

ב בראשונה. לא היה מבטלו דמקדם אדעתא דרבנן מקדם. ®ואפקעינהו רבנן לקדושי מיניה בפני ואפילו אי קדיש בביתא עשו בטילתו בטילת זנות. ותימא לי דלקמן אדתנן התקין ר"ג כו' פי' הר"ב שהאיש שאינו יודע בדבר מוליכה לה והיא מיסתא בו. וכן לשון רש"י. וליתא למ"ן דמפרש דב"ד דתנן דהיינו בפני ג' דלדידיה ליכא חששא שתגשא. דהא ג' מפקי לקלא. אלא טעמא דתקנת ר' גמליאל היתה מפני הענוגות כדאיתא בגמרא. דהשתא דאגריכיניה ליכ אחריו אז לשלוח שליח. ®הוא לא ימרח בכל אלה בשביל לענגה. אבל זה שפירש"י בהתקין ר"ג דטעמא שמא תגשא בו. הוא אליבא דרב נחמן. ור' יוחנן נמי כותיה ס"ל. דהא דתנן ב"ד היינו תרי דתרי נמי ב"ד קרי להו. כדתנן במשנה ד' פרק בתרא דשביעית לפי סברתו וכמ"ש שם בס"ד. והשתא קודם תקנת ר"ג היה סגי בביטול בפני ב' דלא לריכין אלא עדות בעלמא. ®ומיהו עדות בעינן. דאין דבר שבערוה פחות משנים. ואע"ג דב"ד קרי ליה לא נגעו בו אלא משום עדות כמ"ש הר"ן וכיון דבי תרי ליה להו קלא ושמא תגשא וירבו ממזרים בישראל. התקין ר"ג דתרי לא סגי ומכיון דראה לתקן. התקין דלא לסגי אלא בפניו. ואע"ג דחששא דממזרים בתלתא הוי מיתקן. כיון שהולרך לתקן תיקן ג"כ מפני ענוגות וכמ"ש התוס'. וגמלאת למד מז"ש הר"ב בראשא בשלשה והדר ופי' גבי תקנה שהיתה מחשש שלא תגשא. דמזכי שטרא אבי תרי. ואי הא לא הא. ולא עוד אלא מז"ש הר"ב בשלשה והיינו כרב ששת ורש"י לקים. וזה דלא כרב נחמן ור' יוחנן. קשיא טובא דאע"ג דמכוס רב נחמן ורב ששת דהלכה כרב נחמן בדיני ליתא. משום דהכא איסורא איכא. מ"מ רבי יוחנן לגבי רש"י לקים הלכתא כוותיה בר מתלת. וכן פסקו הפוסקים הלכתא כרב נחמן דקאי ר' יוחנן כוותיה. ולא תקשה על מ"ש במשנה ד' פרק בתרא דשביעית. דלהטור התם בשלשה. והיינו כרב ששת וכמ"ש שם בס"ד. היינו דפלוגתא דר"י ור"ל ליתא אלא בביטול דהכא. אבל בפרוזבול לא פליגי. ואע"ג דרב נחמן מייתי ליה לדהכא סייעתא מדשביעית דמדהתם בתרי ה"ג בתרי. לא קשיא. דאיכא למימר דר' יוחנן התם נמי ס"ל דב"ד דוקא בג' לריך. ואפ"ה הכא לא בעי אלא ב' ובטעמא רבה איכא לאחלק. דפרוזבול מכח דין נגעו בו שיהו שטרותיו מסורין לב"ד. דהו לא קרינן ביה לא יגוש. ולפיכך לריך שיהו שלשה. דהיינו ב"ד ממש. מה שאין כן הכא בביטול. שלא נגעו בו אלא מכח עדות בעלמא וסגי בשנים וכדאמרן. וא"ת ולר' יוחנן דסגי ליה בשנים אמאי קרי ליה ב"ד · דבשלמא לרב נחמן כדכתבו התוס' כיון דפרוזבול סגי ליה בב'. קרי להו ב"ד. דהא התם משום ב"ד נגעו בו ואפ"ה סגי בב'. אלא לר"י שכתבתי דהתם ס"ל נמי בג' כי היכי דלא תקשה לסברת הפוסקים שם בג' והכא פסקינן בב'. וכ"ל דלטעמיך תקשה רב נחמן נופיה אמאי קרי ליה הכא ב"ד. כיון שאין כאן אלא שנים. ואין אנו לריכין להם אלא מצד עדות. ואמאי קרי להו כלל ב"ד. [ועיין בכ"מ סוף פ' ב' מהלכות סנהדרין בשם תשובת הרשב"א] ונותן בזה מקום לטעות ושיהיו לריכין ג' ובפחות לא הוי בטול ונמלאה מתיר א"א לעצמה. אלא על כרחך אית לך למימר דמש"ה קרי להו ב"ד. לפי שאע"פ שאינם אלא משום להעיד. אפ"ה כיון דבעלמא לא

ב בראשונה כו'. נ"ב פ"ם: התקין ר"ג כו'. עי' שם מוס"ר שם בעי' פ':

שנויי נוסחאות

ב במקום אחר. כ"ק ונמשב"ב מ מ ק ו ם . . ; בד"ל ובמבי"ר . . אחר.

תוספת רעק"א

עצמו אומר לסופר לכתוב דהבעל יכול לעשות שליח למילי דמילי שעושה שליח הוי כמילי דהבעל עצמו. אבל מאן דס"ל דאו"א פסול ס"ל דאחד שליחות ג"כ לא נתפס על מילי בעלמא ואין כח להבעל לעשות שליח למילי בעלמא; וביון שכן למ"ד או"א פסיל היאך יכול לבטל ע"י שליח הא הוי מילי בעלמא ואינו נתפס בזה שליחות כלל. ובהכרח צ"ל דדוקא אמירה לסופר לכתוב זהו מקרי מילי כיון דהמילי לא היה גמר מעשה אלא שע"י כתוב הסופר אבל היכי שנגמר הכל ע"י המילי כמו ביטול הגט דע"י הביטול נגמר כל הענין זה חשיב כמעשה וראי' לדבר ממה דפליגי ר' יאשיה ור' יונתן אם יכול להפר נדרה ע"י שליח. ותיפוק ליה דהו"ל מילי אע"כ כיון דהפרה הוא גמר הענין חשיב כמעשה ועי' בר"ן פ"ק דפסחים שכתב דביטול חמץ דמתורת הפקר הוא א"י לבטל ע"י שליח שהרי אם אומר להבירו הפקר נכסי אין בכך כלום. ולא הבנתי בפשוטו על דמפשם פשיטא ליה זה להר"ן דא"י להפקיר ע"י שליח. ורציתי לומר דהטעם משום דהוי מילי. אבל הא בררנו דיכול לבטל הגט ע"י שליח וכן מהפרת נדרים מוכח דכה"ג מהני שליח. אח"ז רב מצאתי בעזה"י מזה בס' בית מאיר לא"ח ע"ע סימן ק"כ ס"ד שהביא דברי הר"ן הנ"ל והניחם בקושיא. וגם הביא דברי תשובת מהרי"ט ח"א סימן קכ"ז דא"י להקדיש ע"י שליח משום דהוי מילי. וסתר זה מדין הפרת נדרים ע"י שליח. ע"ש. ובאמת גם מסוגיין דשלח אחריה שליח נסתרים דברי מהרי"ט. וביותר שבגוף הדין דמהרי"ט לענ"ד הא סוגיא ערוכה בתמורה ד"י א' אמר רבא וכו' דשוויא שליח לאקדושי הרי להדיא דיכול להקדיש ע"י שליח (אף דמרי' דשמעתא התם הוא רבא ואיהו ס"ל במסכתין דב"ם א' דמילי לא ממסרן לשליח) ואמנם מה שראיתי בדברי הכ"מ הנ"ל בתחלת דבריו שפקפק על דברי מהרי"ט הנ"ל דמפי' רש"י נראה דגריעותא דמילי הוא רק שא"י השליח הראשון למנות שליח שני תחתיו אבל חד שליח מהני במילי דהרי גט ומתנה גופא נמי אינו אלא ע"י מילי והם כותבים ונותנים עכ"ל לענ"ד כבר כתבנו דזהו למ"ד א"א בשר אבל למ"ר א"א פסול א"א לומר דהגריעותא דמילי רק דא"י למנות שליח אחר תחתיו דהא באומר אמרו במה שאומר לסופר לכתוב אינה ממנה להסופר וחוא אינו משיחה לשליח במקומי אלא דבציווי דהבעל אומר לו לכתוב שזהו בעצמו שליחות ראשון שיעשה להסופר שליח במקומו של הבעל והסופר נתמנה לשליחו דהבעל ע"י שליח זה. ולדבר זה עושהו הבעל שליח שבשליחותו יאמר לסופר כתוב. אע"כ דא"י לעשות כלל שליח למילי (כמו שאין אנו מקבלים דברי הבעל ע"י השליח) ומה דמביא הכ"מ ראיה משטר גט ומתנה עצמו במחכ"ת אינו דאף שהבעל אינו מוסר דבר להסופר, מ"מ מצהו ומשני אותו שליח לעשות מעשה לכתוב אבל אם מצוהו לעשות מילי בעלמא י"ל דלא מהני. ואולם עדיין יש לעיין למה דס"ל למהר"ר מרדו"ש הובא בב"ש (סי' ל"ה ס"ו) דבקדושין אף בשטר אין שליח עושה שליח כיון דחליא בראצונה עדיין אין מעשה ביד השליח דהא אין ביד השליח לגמור המעשה דשמא לא תתרצה משי"ה מקרי מילי בזה יקשה דא"כ לר' יוסי דס"ל אומר אמרו פסול דברנו דשליחות ראשון ג"כ א"א במילי א"כ שליח דקדושין היכי משכחת לה ועיין: והנה הרי"ף השמיט מה דאיתא בסוגיא איבעיא להו מהו תיקו. וג"ל עפ"י דברי הרשב"א בחי' הנ"ל שהקשה אהא דאמרי' בסוגי' על הברייתא אלמא בטל לא לישנא דלבטיל משמע. הא י"ל מעיקרא משמע ואומר דביטול שלא בפניה בפני ב"ד ואתי' כר' דבטלו מבוטל ומהימן במינו דאי בעי מבטלו עתה ותירץ דדוטיא דאי אפשר קתני דהוא להבא עיי"ש. ולכאורה קשה. למאי הלכתא מבעי' בבטל סתם מהו הא אף לשון בטל מעיקרא מהני דמהימן שכבר בטלו במינו דמבטלו עכשיו וצ"ל דהאיבעיא לרשב"ג דבטלו אינו מבוטל ולא מהני הביטול דמעיקרא שלא בפני השליח. וא"כ לדידן דקי"ל כר' דבטלו מבוטל ליכא נ"מ באיבעיא זו דבין כך ובין כך מהני. ואולם אינו מספיק דבעיקר קושית הרשב"א דמהני מדין מגו הא בהגיעו להשליח ולא ידע אם כבר מסר לה השליח הגט או לא ואומר להשליח בטל הוא. דאם מעיקרא משמע לא מהימן דליכא מגו דלבטיל עכשיו דאינו רוצה לבטל עכשיו דחושש שמא כבר הגט בא לידה ואין בכחו לבטל עכשיו לזה אומר דבטלו כבר. אלא דקושי' הרשב"א דלמא הברייתא מיירי ברואה שהגט עדיין ביד השליח ואיכא מגו ובזה מרווח יותר תירוצא דדוטיא דאי אפשי דמיירי ג"כ אף בלא ידע אם כבר נמסר לה הגט דהא לישנא דלהבא משמע ה"נ מיירי בטל בבטל סתם. בגוונא הנ"ל דלא ידע אם כבר נמסר לה הגט וליכא מגו: **ב** [אות לח] בתוי"ם ד"ה היה עושה. ואפקעינהו רבנן לקדושי מיניה. זהו לא נאמר בסוגיא אלא אליבא דרשב"ג דס"ל דאף בבטלו בב"ד אלא דהבטול היה שלא בפני השליח ועבר על תקנת ר"ג דאינו מבוטל אבל למה דקיי"ל כר' דבטלו מבוטל. אף דבבטול שלא בב"ד גם לר' אינו מבוטל ובמ"ש התוי"ם ד"ה מפני תק"ע מ"מ א"צ לטעמא דאפקעינהו אלא דבמקום טעם חשוב יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה במ"ש תוס' ריש פרקין. וג"מ לדינא בקידושא אחר קודם הגט הגה דאם צריכים לבוא לידי אפקעינהו א"כ קדושין קידושין אבל אם נימא דעקרה לר"ח ולא אפקעינהו אין קדושין השני קדושין ודאי אלא דחיישינן דהוי כאילו אמרה נתגרשתי: [אות לן] בא"ד. הוא לא יטרח בכל אלה. כ"כ תוס' והרשב"א כתב עוד בשם ירושלמי דשמא יבטל אחר שהגיע גם לידה ויצא הקול שביטל הגט והחשוש שמא היה הביטול קודם שהגיע גם לידה ותתעגן בחנם: [אות לז] בא"ד ומיהו עדות בעינן. ובתוס' דל"ג א' ד"ה ר' ס' וכו' מבואר דס"ל דלאו מדין עדות הוא דמזה הטעם היה יכול לבטל בפני ב' זה שלא בפני זה. ואך היה התקנה שיהיה ב"ד של שנים וצריך לבטל בפני ב' ביחד:

יבין תפארת ישראל יבין

ו) שם ג': ז) שלא בפני הששה ושליח: ח) דהרי מלי למעבד הכי [כפ"ת מ"ו]. והיינו קודם שנתנו השליח להששה:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לא אברי סהדי אלא לשקרי. ואילו בדבר שבערוה אפילו שניהם מודים ואיכא שקרי. הלריך הכתוב לשנים. כדאמרינן אין דבר שבערוה פחות משנים. ומנלא שזה שהלריך הכתוב שנים איזו דומה ממש לעדיות אחרות. אלא כעין מקיימי ומחזיקי הדבר הם וכלפי הא הוא דקרי להו ב"ד. ורב נחמן אי לא אסכח בשום דוכתא דקרי להו לתרי ב"ד לא היה מפרש כן בכאן. אבל ר"י מה"ע לפוד שכתבתי שני ליה לפרש הכא בשנים. ומכח סברא בעלמא דאין אנו צריכים אלא לשנים. ודקרי להו ב"ד הייגו מזה הטעם שכתבתי. ואפשר נמי דרב נחמן גופיה לרווחא דמלתא מייתי ראיה מדשבועות. וא"נ לא ס"ל ראיה היה מפרש כן. וכדר"י. ואלא מיהת לר"י וכל לומר שאין צריכין לראיה ואע"ג דהכא ס"לא) [בשנים לא משום כך אנו מוכרחים לומר דבשבועות ס"ל] [גם כן] בשנים אלא התם בעי ג' כדין כל ב"ד דמשום ב"ד ממש נגעו בו התם. ולא תקשה דברי הפוסקי' אהדדי. כך כ"ל: מפני תקון העולם. כתב הר"ב ומכח תקנת ר"נ מלקין כו' וכן לשון הרמב"ם בפירושו. אבל בחיבורו פרק ו' כתב מכין אותו מכת מרדות. דודאי דאין כאן מלקות דאוריתא. ועיין מ"ש בכיולא בזה ברים מסכת שבת בס"ד ומעמא דמלקין משום דקיי"ל דתקנתא דר"ג לא היתה אלא לכתחלה אבל בדיעבד אם בטלו מבוטל. ומיהו דוקא לאחר תקנת ר"ג. אבל מה שקודם ר"ג. לעולם כדאית ליה. ולעולם כדאית ליה. *אפילו בדיעבד הוא. ומהטעם שכתבתי ברים מתני': היה מסגה שמו כו'. פי' הר"ב כשהיה לו שני שמות אחד כאן ואחד במדינת הים. עיין מ"ש במשנה ח' פרק בתרא ומה שכתב והיכא דשינה שמו כו'. כדתנן במ"ה פ"ח. ועיין מ"ש שם: ג אין אלמנה נפרעת כו'. כדתנן במ"ב פ"ע דכתובות). וה"מ למתני אין נפרעים מנכסי יתומים) אלא בשבועה. וגמנעו מלהביע האלמנה. אלא דאלמנה הוי הדום טפי לסד"א משום חיוא אקילו רבנן עלה. ולכך נקט ריבא נמי באלמנה. כדאיתא בגמ' ותוס'. וכתבו עוד בתוס' וה"ת הא תניא בפ"ע דכתובות מ"ז. וי"ל דאיכא לאוקמה בגרושה. וה"א דאלמנה שהוא בתוך זמנה. *אלא כתובה ניתנה לגבות מחיים אלא קמ"ל. ועוד דדרך התנא להשמיע בקיצור אפילו למה שמפורש בבר כמ"ש ברים ברכות: נמנעו ב"ד. רמב"ם: מלהשביעה. כתב הר"ב שמפני שהיא טורחת לפני היתומים כו'. ולפיכך באלמנה הוא דנמנעו. אבל לא בגרושה. גמרא: שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו. פי' הר"ב כגון קונם מיני מזונות. וז"ל הר"ן. כל מה שירצו. יכתבו היתומים דבר קצה

להדיבה

א) בתוי"ט ד' פרלג: ג"כ בשנים אלא התם כו' והתוי"ט הוסיף ותקן בד' קיולקא בלפניו. ב) בד"ק: „פ' דלקמן", ותקן ע"י התוי"ט בעצמו בסוף סדר עהרות כמו שהוא לפניו. ג) בד"ח תקנו אלא כמו שהוא בתוס' לפניו.

בראשונה היה משנה ט. ל"ד מ"ב ירושלמי ב"ב פ"י הל"ה התקון ר"נ כו'. מיי' שם פ"ג הי"ב סמ"ג עה"ת מ"ע מ"ע מ"ע

אם נהגיתי מכתובתי וגובה כתובתה. ואם נכתת לאחר קודם שהדירוה היתומים על כתובתה. ואם ידירוה לאחר שנכתת במה יפר לה בעלה. כילד יעבו. משביעין אותה חוץ לב"ד שבועה דרבנן שאין עכשה מרובה ועוקלת כתובתה לאחר שנכתת לגבות כתובתה קודם שהכתת לאחר. הרבות ביד היתומים. לו מדירים אותה חוץ לב"ד. לו מדירים אותה בב"ד: העדים חותמים על הגט מפני תיקון העולם. אתרוייהו קאי. נבי אלמנה שתהא עדרת ליורשים כל מה שירצו מפני תקון העולם. שיהו הנשים נכתות *) לבעליהן ולא תהלגנה להפסיד כתובתן. וגבי עדים חותמים על הגט מפני תיקון העולם. דהואיל ועדי מסירה כדתי שהעדים שנמסר הגט בפניהם לאשה הם עיקר הגירושין. לא היה צריך שיחתמו עדים בגט. אלא מפני תיקון העולם דחיישינן שמא ימות אחד מן העדים שנמסר הגט בפניהם. וגמלא הגט שבידה בלא עדים. כחספא בעלמא: הלל התקין פרוזבול. שלא את הגט שנמצאו מלאלוות זה את זה. ועברו על מה שכתוב בתורה (דברים ט"ו) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל עמד והתקין פרוזבול. וזה גופו של פרוזבול. מוסר אני לכם פלוני ופלוני דיינים. שכל חוב שיש לי אצל פלוני. שאגבנו כל זמן שארצה: **ד עבד שנשבה ופדאוהו. ישראלים אחרים**

*) גרי"ב ד"ל לבעליה. לאחר

וגובה כתובתה. **העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם**. **הלל התקין פרוזבול** (יש מפני תיקון העולם כ): **ד עבד** (א) **שנשבה** וכך נדרה אם נהגיתי מכתובתי כלום לא שרי לה. ומ"ש הר"ב ואם ידירוה לאחר שנכתת. שמא יפר לה בעלה. גמ'. וכתב הרא"ש וא"ת ידירוה בדברים שאין בהן עינוי נפש שאין הבעל יכול להפר וי"ל כיון שאין בהן עינוי נפש לא תחוש אם תקיימם וא"ת היאך יכול להפר אלא בפני היתומים דילפינן ממשה מא"ל הקב"ה במדין נדרת כו'. [כמ"ש הר"ב במ"ד פ"ט דנדרים] י"ל דודאי לכתחלה אין להתיר אלא בפני היתומים אבל אם התיר מותר. הדא מדסמך לדקיה שהיה לדיק גמור על מה שהתירו לו שמהדרין אלא בפני גבוכדנצר. ועוד תירצו בתוס' בעמין אחר. וא"ת ידירוה בלא תאכל כסר זה אם נגתה מכתובתה. כלומר ותאכלנו לאלתר בפניהם. וי"ל דלא תחוש לעונש זה אלא בנדר שע"י עומדת בהיכור כל ימיה. וא"ת ידירוה על דעת רבים שאין לו הפרה [כדפירש הר"ב בסוף פ"ז דבכורות] וי"ל דהבעל יכול להפר אפי' נדר שהודר על דעת רבים. מכוח דכל העודרת על דעת בעלה עודרת. ואין לה כח לתלות באחרים. ואפשר דאפי' רשות הבעל לתלות באחרים אינו מועיל ויכול לחזור. דהכ"ת תלה הפרתה בבעל. וא"ת ידירוה בפני הבעל ויאמר קיים ליכי. שאז אינו יכול להפר [כדפי' הר"ב בר"פ עבירי דנדרים] וי"ל דחיישינן שמא יפר לה בלחש קודם שיאמר קיים ליכי ע"כ. ובגמ' וכי לא נשאת נמי לכי מנסבה מיפר [לה] בעל. אין הבעל מיפר בקודמין. ומ"ש הר"ב משביעין אותה חוץ לב"ד. פירש"י משבועת הדיינים של תורה היא ונקיט ס"ת בידיה או תפילין ומשבע לה בשם או בכינוי. כדאשכחן באברהם (בראשית כ"ד) שים נא ידך ונו' ואשביעך. ועונשה מרובה. וחוץ לב"ד שבועה דרבנן בקללת אדור ולא נקיט מידי. ואין עונשה כל כך. ע"כ. ומסיים הר"ן ואע"פ משבועת הבא ליברע כו' שבועה ממשה היא שעכשיו כל תורה [כמ"ש הר"ב ברפ"ו דשבועות] תקנה תקנו כאן להקל בכך כדרך שתקנו בהא גובה בגדר: העדים חותמין על הגט מפני תקון העולם. לאו למימרא שיהיו לריכין כך לכתחילה. דהא במ"ד פ"ב מכשירין חכמים דהיינו רבי אליעזר אפילו בלא עדי חתימה. אלא תיקן ולימד לעשות כן כדי שלא יהא לריך לעידי מסירה. אבל אם ירצה לכתחילה לסמוך על עדי מסירה. יש לסמוך. הרא"ש: הלל התקין פרוזבול כו'. עיין בפ' בתרא דשביעית. ומ"ש שם:

ישתעבד

יכין תפארת ישראל בועז

כל מיני מזונות, כדמשמע לכאורה מריב, הו"ל שבועת שוא [כי"ד רל"ו ס"ד]. ואין לאוס שתהיר הנדר מהכם, דהרי לריך לפרוט הנדר והסיבה, ולא יתיר לה [עי' י"ד רכ"ח סי"ד]. וגם כשתאסר אין בעל מיפר בקודמין. ואינה חשודה לעבור, ואם תעבור אין עונשה חמור כל כך כשבועה, כנפרעין כשהוא לשקר, גם מכל העולם [כשבועות ל"ט א'] ולהכי לא השביעוה: יז) ובלא נדרה עד שנשאה, שיוכל בעלה להפר לה, ולף הנדרה על דעת יתומים, בדיעבד מהני הפרתו, ואפילו ידירוה ע"ד רבים, מהני הפרתו, דכל העודרת ע"ד בעלה עודרת. להכי תשבע חוץ לב"ד, שאין עונשה חמור כ"כ. [ומ"ל ידירוה בדברים שאין בהן עינוי נפש, שאין הבעל מפיק. י"ל ככה"ג לא תחוש אם תקיימם. ואי"ל תדור מזה הכבר ותאכלנו מיד. י"ל שמא לא תחוש לאיסור שעברה בשעה א', רק לאיסור שתעמוד בו פל ימיה. ואח"ל יקיים לה בעל לפניו, דאז אינו יכול להפר. י"ל דרי קיי"ל כשאלין על הפקס. ותו כ"ל דאם גולה דעתו מקודם שלא יהא הקמתו כלום, מהני, דלא עדיף מנדר גוזיה, דמלי להתנות עליו כן [כי"ד רי"ח], דדוקא היא לא תוכל להתנות מעיקרא כן, מדנדרה ע"ד יתומים, משא"כ בהיקס לא שייך שיקיים ע"ד יתומים. או כ"ל משום דא"ח ליתומים לסברות לבעל שיכול לכ"ד ויקיים מדאומר לסם לאו בעל דברים דידי אתון. ועי' תוס' שבת"כ תרע בדותק]. וכל זה תיקן ר"ג משום תיקון העולם, שלא תמנע מלהנשא מחשש לא בור כתובתה: יח) אף דעדי מסירה כדתי. עכ"פ שמא ימות א' מהן, ולא יהיה לה ראיה להכשה: יט) שלא תשמע שביעית, אומר המלוה לב' עדים מוסרני הובותי לב"ד פלוני, וא"ל למסיר ממש הסט"ח לב"ד. ואפילו חובו שבע"פ יכול למסיר כה"ג. והן כותבים ונותנין לו שאמר בפניהן כך [ועי' שביעית פ"י סי' י"ח]: כ) דאל"כ לא ילוה אדם לחבירו. וכל הך תקון העולם דנקט עד סוף הפרק, נקטינהו לגב תקון העולם דנקט במשנת א': כא) של ישראל:

תתרים

ואת"ל כתוס' [ניסין נ"ג א' ד"ה אפקינהו] דבכה"ג לא אפקינהו. ניחא, דהיינו במתמון לכך וכמ"ש שם, אבל מה נאמר בלא התכוון לאפקינהו לקדושין. ותו הכי ס"ד דבכל אפקינהו ימא שהוא מותר בקרובותיה והיא בקרובו. ותו אם נדרה מלאכול והפר לה ואכלה, או שסיתה אשת כהן ואכלה תרומה, ואח"כ אירע שאפקינהו, הרי עבד איסורא למפרע. ותו אם אנסה אדם ונהרג עליה, ואח"כ אירע שאפקינהו, הרי עבדינן אסורא למפרע שהרגנוהו חנם. ועוד קושיות רבות. **אמנם** ל"מ מרבותי כ"ל דסא דאמרינן כל דמקדש וכו' ואפקינהו וכו' אין הכוונה שבטלו הקדושין לגמרי, דא"כ הוה סני דימא אפקינהו רבנן לקדושין, ומה מנים דקאמרינן. אלא ר"ל דמיה אפקינהו, אע"ג דקידש בלא תנאי, עכ"פ מדקאמר בשעת קדושין כדת משה וישראל, הו"ל כאילו התנה בשעת קידושין שכשיארע אח"כ דבר דעניין הקדושין, יהיה כמו שאמרו חכמים. דאע"ג דהכרוחה שלו היא, עכ"פ הרי קיי"ל הפקר ב"ד הפקר [כיבמות פ"ט ב'], והו"ל כאילו הקנה הפרוטה שקידש בה לרבנן, והם נתנה לו ע"ד שלא יהיה לו רשות בה כ"א לקדש על פי דעתם. וכ"כ בקידש בגיאה, מדאמר כדת משה וישראל הו"ל כאילו התנה שבאם לא אתרלה כפי שיאמרו חכמים יהיה בטילתי בטילת זנות, והרי אין אדם עושה בטילתו בטילת זנות [באה"ע קמ"ח]. לפ"ז בשלמא באונס בנישין [כתובות ד"ג א'], כיון דכשנירשה אמר שתם, אי לא אתינא עד ל' יום, להכי תקנת חכמים היא שיהיה כאילו התנה בשעת קדושין שאם אנרשך ואמר אי לא אתינא יהיה אונס בכלל. וכ"כ נקמן בשל"מ בגירש, מדגירשה שתם, הו"ל כהתנה בשעת קדושין שאם יגרשה כשהוא של"מ שתם, יהיו

חעדים כו'. מיי' פ"א מהל' גירושין הט"ו סמ"ג עשין כ' טוש"ע אה"ע מי' קנ"ג סע"א: הלל התקין כו'. מיי' פ"ב מהל' שמיטה הט"ז: **ד** עבד שנשבה כו'. נ"ז ע"ב מיי' פ"ח מהל' מלוה ולוה הל"ו סמ"ג עשין ס' טוש"ע יו"ד סי' רפ"ז סעי' ס"ז:

שנויי נוסחאות

וגובה. כלי"ק ותובעת; בד"נ והיא תובעת. העדים. בד"נ וכלי"ק ומשני"ר והעדים. ועי' בתוס' ל"ז מ'. ובהגהות הרש"ש שם ועי' ברש"י. על הגט. בד"נ בטעות על תנאי. הלל התקין. כלי"ק במשנ"ב ובמשנ"ל ובדפו"י והלל..; בד"נ וכלי"ף התקין הלל. פרוזבול. בד' ריזוא וזועלא ס"מ פרוסבול וכ"ה בכ"נ ד"ל.

תוספת חדשים

תוי"ט ד"ה שתהא עדרת כו' וי"ל דחיישינן שמא יפר לה כו'. או שמא ישאל על ההיקס ותה"כ יפר לה: (הרא"ש).

תוספת רעק"א

לסברה הראשונה דהחידוש באלמנה אף דיש בה משום חינא. תוס': [אות בא] בתוי"ט ד"ה שתהא נודרת. שמא יפר לה בלחש כו' ע"כ. והרא"ש ב' עוד שמא ישאל על הקמתו. ולבאורה קשה לי הא אפשר שלא יכנסו אצלו ג' שיתירו לו הקמתו כל יום ההוא ולמחר אם ישאל על הקמתו א"י להפר ביון דלא הוי יום שמעו לדעת הי"א בש"ע סי' רל"ד סמ"ש דא"י להשאל על הקמה רק ביום שמעו והתיר שם מסתפק בזה וכ' לחבריא מסברא דיכול לשאול למחר. ואמאי לא הוכיח הטור כן מדברי אביו הרא"ש הנ"ל. ונלע"ד די"ל דחיישינן שמא אחר ההקמה בו ביום יפר ולבשישאל למחר על ההקמה כיון דעוקר הנדר מעיקרא בטלה הקמתו למברע והלא למברע ההפרה של היום. ואי דנשמיר אותו שלא יפר דהא להך תירוצא לא ניחא להרא"ש לומר דהיישינן שיפר בלחש. הייינו דרגע א' יכולים להשגיח עליו שלא ינדנר שפתיו אבל כל היום א"א לשומרו בכך. דאל"כ יקשה דנשגיח שהבעל ישתוק כל היום ולא יכול להפר אחר כן אע"כ דא"א לשומרו בכך כל היום דאולי באינה פעם יפר בלחש. וא"כ שפיר החשש שיפר אחר ההקמ' ובזה י"ל לכ"ע מהני בשואל על הקמתו למחר (כי ההפרה היה ביום שמעו):

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ד ישתעבד. פי' הר"ב לרבו שני דקני ליה מספלי. דכיון לרבו ראשון לייתא קנאו הספלי במה שמחזיק בו דיכול גוי לקנות גוי למעשה ידיו מק"ו דישראל. דגוי קונה ישראל. דכתיב (במדבר כ"ח) ויסב ממנו שני. כדאיתא בגמרא: לא יתעבד. פי' הר"ב לרבו ראשון לא. דלמא ממנעי ולא מפרקי. ותימה דתיפוק ליה לפי שהיא ממנו. וכ"כ הרמב"ם. והכי איתא בגמ'. והאי טעמא דלמא ממנעי כו'. אמרו בגמ' למאן דמוקי למתני' בלשני יאוש ומפרש לשום עבד ישתעבד לרבו ראשון. ומלאתא אומר דהר"ב מזכי שטרא אבי תרי. ועיין עוד מזה לקמן: **רבן** שמעון בן גמליאל אומר כו' ישתעבד: פי' הר"ב לרבו ראשון שלא יהא כל אחד ואחד כו'. דאי ישתעבד לשני אכתי יפיל עצמו לגייסות כדי שירויח לעניין מציאה ומתנה דלא קני ליה שני אלא למעשה ידיו כמו שקנאו הספלי שממנו קנאו הוא.

ופדאוהו(ב). **אם לשום עבד ישתעבד(ג).** אם לשום בן חורין לא ישתעבד(ד). רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ישתעבד(ה). עבד שעשאו רבו אפותיקי לארריס(ו) ושחררו(ז). שורת הדין אין העבד חייב כלום. אלא מפני תקון העולם(ח) כופין את רבו(ט) ועושה אותו בן חורין וכותב(י) שטר על דמיו(יא). רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו כותב(יב) אלא משחרר(יג): **ה** מי שהציו עבד והציו בן חורין(יד) עובד את רבו יום אחד. ואת עצמו יום אחד. דברי בית הלל. אמרו לו בית שמאי תקנתם לאחר שנתיאש רבו ממנו: אם לשום עבד ישתעבד. לרבו שני: לשום בן חורין לא ישתעבד. לא לרבו ראשון. ולא לרבו שני. לרבו שני לא. דהא לשום בן חורין פרקיה. לרבו ראשון לא. דלמא ממנעי ולא פרקי: רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ישתעבד. לרבו ראשון. שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו: אפותיקי. פה תהא קאי. מזה תגבה תובך. ולא ממקום אחר: ושחררו. רבו ראשון: שורת הדין אין העבד חייב כלום. לרבו שני. שהשחרור שהשחרו רבו ראשון מפקיעו מידי שעבוד: אלא מפני הקון העולם. שמא ימלאנו רבו שני בשוק ויאמר לו עבדי אתה ^ווגיא לעז^ על ביו: כופין את רבו. שני. ועושה בן חורין וכותב לו העבד שט"ח על דמיו כלומר כפי מה שהוא שוה לימכר בשוק. לא כפי החוב אם היה החוב יתר על דמיו: רשב"א אין העבד כותב. ש"מ שהוא היב כלום אלא רבו ראשון שהזיק בעבודו של זה הוא שלריך לשלם לו דמיו שהזיק שעבודו של חברו חייב. והלכה כרשב"ג: **ה** מי שחציו עבד וחציו בן חורין. כגון עבד של ב' שותפים ושחררו אחד מהם. מ"ל שקבל ^רבו ממנו חלי דמיו ושחרר חליו באותם הדמים: תקנתם את רבו. שליו חסר כלום

יתר על דמיו: רשב"א אין העבד כותב. ש"מ שהוא היב כלום אלא רבו ראשון שהזיק בעבודו של זה הוא שלריך לשלם לו דמיו שהזיק בעבודו של חברו חייב. והלכה כרשב"ג: **ה** מי שחציו עבד וחציו בן חורין. כגון עבד של ב' שותפים ושחררו אחד מהם. מ"ל שקבל ^רבו ממנו חלי דמיו ושחרר חליו באותם הדמים: תקנתם את רבו. שליו חסר כלום

פדאו לשם עבד. אבל כספדאו לשם בן חורין. הרי הפקיר דמיו: אפותיקי. לשון הר"ב פה תהא קאי מזה תגבה חובך ולא ממקום אחר. כלומר שכך כתב לו בהדיא מזה וכו' ולא ממקום אחר. לאפוקי אם כתב לו גבה חובך מזה. וז"ל הר"ן מתני' באפותיקי מפורש פסקינן. דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה דאי באפותיקי סתם למה ליה למשחרר לכתוב שטר הא כתוב וקאי דהא משהעבדי ליה כולהי נכסי אלא ודאי מתני' באפותיקי מפורש היא. ע"כ. וכ"כ התוס': רשב"ג אומר וכו' אלא משחרריו. פי' הר"ב שהמזיק שעבודו של חבירו חייב. והלכה כרשב"ג. ועיין מ"ש במשנה ד' פרק דלקמן. וז"ל הרמב"ם ואחר שהעיקר אצלינו דדייקינן דיני דגרמי יהיה בזה המאמר האחרון. הלכה כרשב"ג. ע"כ. ולענין כללא. דהלכה כרשב"ג בכל מקום ששנה במשנתינו. כבר כתבתי בזה בפ"ח דעירובין משנה ז'. אבל יש מן הפוסקים שפוסקים בריש"א נמי כרשב"ג כמו שהזכיר טוי"ד סי' רס"ז. ואין לנו הכרע בדברי הר"ב: **ה** והציו בן חורין. פי' הר"ב שקבל ממנו חלי דמיו עיין במשנה ג' פ"ק דקדושין: דברי ב"ה. עיין מ"ש

יכין תפארת ישראל בועז

כב) אחרים: כג) לרבו ב'. דלאחר יאוש מיירי: כד) כלל: כה) לרבו ראשון שמחזיר דמיו להפודה, דאל"כ יפיל עצמו לגייסות שיסביבו, שכשיפדה יפקע מרבו מ': כו) בלבון יון נקרא מסטון [הייפאטעקע], וחז"ל הסיבה לגשון הקודם, שמטמעות המלה, פס תהא קאי, לגבות חובך מזה ולא מדבר אחר: כז) רבו מ': כח) אלא יערער המלה נומר עבדי אתה: כט) ר"ל כופין למלוה: ל) העבד למלוה: לא) כפי בשום בשוק, ולא כפי המוב שלוה עליו: לב) שהעבד חיוב חייב כלום, רק רבו ראשון. שהמזיק שעבוד חבירו חייב: לג) שהיה עבד של שותפין ושחררו מ' או שנתן לו מ'

ופסחים ל"ז מ'], ותו דאמאי לא ימא גבי בטול הגם נמי דהו"ל באילו התנה שבטיטלו אח"כ לא יהא בטול דומיא דיטול למודעי למודעי, וכמה פעמים אסכתן דיטול אדם להתנות על העתיד שכל מה שידבר לו יעשה יהיה מבוטל [כאה"ע קל"ד, ויורה דע"כ מ'] וכדומה. ותו עכ"פ אליך יתישבו דברי הר"ן בגדרים שכתב ז"ל ומלא בשעה שלאנסה פעוייב היתה. והשבתי לבני חדות לבי הכ"ל, שימי את. אם אינך להסתפק בדברי הכ"ל, תא ואימא לך מלתא דשוה לתרוויהן, דקו' הגאון מהרש"ט הכ"ל בל"ז לפע"ד ל"ק מידי. לפי מ"ד [נדרים דע"ג ב'] דלר"מ אתם דבטגיע זמן נשואיה, מדאוכלת מבלו מפר נדריה, מ"ב ר"מ ומשנה ראשונה [כתובות דל"ז מ'] דאוכלת מבלו אמרו דבר מ' דהתם אוכלת בתרומה מדסגיע נשואיה, כ"כ מה"ט מפיר נמי נדריה. ומשנינן, דלמא ע"כ לא אמרה משנה ראשונה, רק דתאכל תרומה דרבנן, אבל מע"ל דמתיר נדריה דאורייתא. וכמו כן עד כאן לא קאמר ר"מ אלא דמתיר נדריה, וכדר' פנחס דכל הנודרת על דעת בעלה נודרת, אבל בתרומה לא תיכל. וקשה לפי מאי דקיי"ל [רמב"ם תרומות פ"ו] דלכהי תרוסה לא תאכל בתרומה שמא תשקה לאחיה, מ"כ נ"ל דם"ל כלל דר' פנחס, הוא"ל ע"כ ל"ק ר"מ אלא בנדריה דליכא טעמא דשמא תשקה, אבל בתרומה דאיכא הך חשש אסור. והרי בל"ז נ"ל לפי תירוץ זה דר"מ ס"ל דלאו דוכתא מיחד לה, וכמ"ש הר"ן כאן. וע"כ נ"ל דהס"ם נקט דרב פנחס, כדי לייסד נמי לאיחד טעמא דכתובות דתרוסה אסורה בתרומה משום סמפון. מ"כ ק' באמת מה הועיל הס"ם דקאמר דנגדריה לכהי מיפר לה בעל משום דרבי פנחס, דנודרת על דעת בעלה, עכ"פ שמא ימלא לה מ"כ

סמפון

עבד שעשאו רבו כו'. מ' ע"כ ירושלמי פפחים פ"ב כ"ב מי' שם כפ"ז ופ"ח מהלי מלוה ה"ו סמ"ג שם פרש"ב שם פעי' פ"ח ופוס"ב תוי"ם סי' ק"ז פעי' ו': איגו כיתב ט'. מיי' סמ"ג ופוס"ב נג"מ ופקוסה ה מי שחציו עבד ט'. מ"ה ע"ה פפחים פ"ח ע"ה עדיות כ' ע"ה ג"כ ו"ב פ"ה עדיות פ"ה מי"ב ירושלמי מ"ק פ"ה ה"ז:

שנויי נוסחאות

ד (אם) לשום כו' (אם) לשום. כד"ל וכפי"ק וכמשני"ל לשם ויתא; כנ"מ ליתא (אם לשום בן חורין לא ישתעבד). שיר"ל הדין. כד"ל וכפי"ק בשורת.. בתוכי"ד משורת.. כופין. נכי"ק וכופים. וכותב שטר. כד"ל וכפי"ק וכותבין.. ; כרי"ף ..שטר חוב. משחרר. כרי"ף המשחרר; כרי"ף ד"ק משחררו. **ה** דברי ב"ה. וכ"ה במשב"ל כאן וכלל מקום (מלבד בעדיות עי' בסמוך) וכ"ה במשני"ל; כנ"ל וכפי"ק כדברי ב"ה וכ"ה במשב"ל עדיות פ"ה מי"ג ובתוס' רי"ד. אמרו לו ב"ש. כד"ל וכמשב"ל מגיגה עיכוכין שם ..לחם.. ; נכי"ק ובמשב"ל כאן ובעדיות ובמשני"ל ב"ש אומרים.

תוספת חדשים

ד תוי"ם ד"ה לא יתעבד כו' אמרו בגמ' למאן דמוקי כו'. ולית מה"ט נמי כשפדאו לשום עבד ישתעבד לרבו שני וי"ל דמעשה זה אין כאלו לגזול את עבדו ולהתו לתברו ולא שייך כאלו טעמא אלא כשפדאו לשם בן חורין: (תוספות).

תוספת רעק"א

ד [אות מב] בהרע"ב ד"ה] אלא מפני תיקון העולם. ויוציא לעז על בניו. וכ"ה לשון רש"י וקשה לי הא קי"ל דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ומה לעז איכא וגם להסוברים דמ"ם בתה פסול לכהונה מ"ם למאי צריך ללעז דפסול דבניו ולא על עצמו שיוציא לעז עליו שהוא עבד ופסול לקהל ומאי אולמא לעז דבניו ממנו ובפרט דלעז בניו דהיינו בתו הוא רק לעז דפסול כהונה ועל עצמו הוא לעז דפסולי קהל. וצ"ע ואפשר דסבר רש"י דבשהחשש מחמת לעז עצמו אז כשיוצא לעז יכתוב לו שחרור. אבל כשהחשש בשום בניו צריך לשחרר תיכף ולשון הנכרי משמע בן עיי"ש): **ה** [אות נג] הרע"ב ד"ה מי שחציו עבד כו' רבו מסנו חצי דמיו. דאלו בשטר אי' לשחר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כלום: לישא שפחה אינו יכול. מפני לד עבדות שבו: בת חורין אינו יכול. מפני לד עבדות שבו: כופין את רבו ועושהו בן חורין. וה"ה אם היה עבד של ק' שותפין וא' מהם שחררו שכופין את כולם לשחררו: ן יצא בן חורין. אם כרח מן הגכרי לו שקנסו לוחו ב"ד לפדותו מן הגכרים כדאמרינן כופין לוחו לפדותו ואחר שפדלו לא ישתעבד בו. וקנס חכמים הוא לפי שהפקיעו מן המלות וכן לח"ל יצא לחירות לפי שהוליאו מא"י: מפני תקון העולם. שלא ימסרו הגכרים עצמן להרבות שבויין כשרואין שמוכרין אותם ביותר מכדי דמיהם: ואין מברידין את השבויין מפני תקון העולם. שמא יקלפו על השבויין העתידים לבא לידם. ויתנום בשלשלאות וישימו בסד רגלם: רבן שמעון בן גמליאל אומר מפני תקנת השבויין. שלא חיים רשב"ג על העתידים לבא בשביה אלא על אותם שהם שבויים עתה עמו שאם אין שבוי אלא הוא יחידי מברידין אותו. ואין לחוש כאן מפני תקנת שבויים אחרים

קדם דכולה מקדשות קאתי מאיסור דלא תפסי בה קידושין [ועיין מ"ש בספ"ג דקדושין] והא דכרי חרוכי בנתיבה ואסירי בשפחה. אע"ג דבתרוייהו איכא לאו. אור"ת דנתיבה יליפינן משאר פסולי קהל כגון עמוני ומואבי מגרי ואדומי דאינו בקהל גריס דלא אקרי קהל אבל עבדות דלא בני קדושין הינהו לא יליפינן מיניהו. תוס': שנאמר לא תהו ברואה כו'. הא דלא נקט קרא דאורייתא דפרו ורבו משום דאי הוה יכול לקיים שבת כל דהו. משום פרו ורבו לא הוה כפינן ליה דלא מחייב בה כיון דאתום הוא. ועוד י"ל דנקט לשבת יצרה משום דשייך אף בלד עבדות אבל פרו ורבו לא שייך אלא בלד חירות [דאתתא לא מפקדה אפריה ורביה וכל מלוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה]. תוס': לא תהו ברואה. יוצר הארץ לא על תהו להיות רקינן ברא לאתה כי אם לשבת להיות בה ישוב יצרה. רש"י: ן המוכר עבדו לגכרי. מ"ש הר"ש שקנסו כו' כדאמרי'. ר"ל בגמ': אי לח"ל יצא בן חורין. פי' הר"ב לפי שהוליאו מא"י וכן ל' רש"י. ואלוקת קאי שהוא המוליאו ואיסורא גביה איתא ואותו קונסין שיאבד דמיו. כדאיתא בגמ': רבן שמעון בן גמליאל אומר מפני תקנת השבויין. כתב הר"ב והלכה כרשב"ג. סמך על הכלל שבכל מקום שאמר רשב"ג כו'. ואני כתבתי כבר בזה בפ"ח דעירובין מאמר ז' דלאו כללא הוא. וכן הרמב"ם בכאן כתב הלכה כחכמים וכ"כ בחבורו. והטור י"ד סימן רנ"ב כתב אין מברידין השבויים כדי שלא יהו האויבים כו'. והב"י מפרש דברי הטור אליביה דת"ק. אבל לי נראה שאפשר שהטור סובר דהלכה כרשב"ג. מדלא כתב מפני תקון העולם כמ"ש גבי אין פודין כו'. והרי הרמב"ם בחבורו פ"ח מהלכות מתנות עניים כתב בשביתם מפני תקון העולם. והב"י שהביא פסק הרמב"ם בפירושו היה יותר ראוי להביא מחבורו שהם אחרונים: ואין לוקחים ספרים כו'. שלא להרגיל אותן לגונבן ולגזלן. הרמב"ם פ"ח מה' תפילין: ן המוציא וכו' משום נדר. נאמן הר"ב והוא אומר לא אפשי כו'. וכן ל' רש"י ואמר לא אפשי כו'. וא"ל שלא באו אומר אלריך שיאמר כן בשעת גירושין דא"כ במוליא משום שם רע נמי היה לאפש לפרש כן אלא בפירשו מאי איכפת ליה באם נדרה וקאמרי שהוא אומר לא אפשי כו'. ומיהו לפי מ"ש הר"ב במשנה לקמן על וחב"א כן אלא בפירשו מאי איכפת ליה באם נדרה וקאמרי שהוא אומר לא אפשי כו'. ומיהו לפי מ"ש הר"ב במשנה לקמן על וחב"א יחזיר. דהתם מיירי בדלא כפליה לתנאיה. מתניתין דהכא בדכפליה וכמ"ש שם. והיה לו לפרש כן. דהא דרש"י אינו מפרש הייבו משום

שמפרש

את רבו[לד]) ואת עצמו לא תקנתם. לישא שפחה אי אפשר שכבר הציו בן חורין[לה]. בת חורין אי אפשר שכבר הציו עבדיו). יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר (ישעיה מ"ה) לא תהו בראה לשבת יצרהו). אלא מפני תקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו. וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי: ן המוכר עבדו לגוי או להוצה לארץ יצא בן חורין[לה]. אין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהן מפני תקון העולם[לו]. ואין מברידין את השבויין מפני תקון העולם[מ]. רבן שמעון בן גמליאל אומר מפני תקנת השבויין[מא]. ואין לוקחים ספרים תפילין ומזוזות מן הגוים יותר על כדי דמיהן מפני תקון העולם[מב]: ן המוציא את

מ"ש במ"ט פ"ג דסוכה למה הקדים ב"ה לב"ש: לישא שפחה א"ל: משום לאו דלא יהיה קדש (דברים כ"ג) [דמתרגמינן לא יסב גברת מבני ישראל איתתא אמה] וא"ת ולאיתי עשה דפרו ורבו ולדחי הלאו. וי"ל דאפשר לקיים שניהם ע"י כפייה [ועוד עיין מה שאכתוב לקמן] ואליה שפחה ואליה בת חורין אינו יכול לישא. דאתי לד עבדות ומשתמש בלד חירות [ועיין מ"ש במשנה ד' פ"ח דכלאים] וא"ת ושא ממזרת דלד עבדות שרי בה כדתנן בספ"ג דקידושין ולד חירות נמי שרי בה כדתנן בריש פ"ד דקידושין חרוכי וממזרי מותרין לבא זה בזה וכ"ת אתי לד עבדות ושתמש באשת איש שאינה באיסור בלא קדושין כמו שממזר טשא שפחה. ואומר ר"ת דאין זו תקנה להרבות ממזרים בישראל [כדמפרש הר"ב בספ"ג דקדושין בעבד בשא ממזרת שהולד ממזר] וא"ת ושא נתינה דחרוכי ונתינין מותרין לבא זה בזה כדתנן בריש פ"ד דקדושין וי"ל דלד עבדות אסור בנתינה והא דאסור טפי בנתין מבממזר אע"ג דשניהם פסולי קהל. אור"ת משום דבממזר לא שייך לא יהיה

יבין תפארת ישראל בועז

חלי דמיו שישחרר חציו: לד) שלא יפסיד: לה) דאסור בשפחה בלאו. ולא אתי עשה דפרו ורבו ודחי ל"ת דשפחה. מדאפשר לקיים שניהן שישחררו רבו: לו) ואת"ל ישא ממזרת, דמשוחרר ועבד מותרים בה, ואף דלד עבדות שבו הו"ל כאשת איש של לד בן חורין, עכ"פ ישאנה כפלגש. י"ל אין מרבין ממזרים בישראל, דלמא אתו לידי הקלה: לז) לא נקט קרא דפרו ורבו. דהלא למנקט קרא דשייך נמי נבי לד עבדות שבו. ותי דשייך נמי נבי אשה שאליה שפחה. והכי פירש דקרא, לא ברא הקב"ה העולם להיות תהו וריקן, רק לשבת בה ב"א: לח) כשברח מהלוקח, או כשכפוהו ב"ד לפדותו, יצא ב"ח. דשהפקיעו ממלות או מדהוליאו מא"י קנסוהו: לט) שלא יתאמצו להרבות שבויין: מ) שלא יאסרו לשבויין בשלשלאות: מא) דוקא כשיש עוד הרבה שבויים שם, חייסינו לעצרן. דאל"כ מבריחין, ולא חייסינן על העתידין להשבות דמדים ספק שיבבו אין ספק מוליא מידי ודאי [ובהרמב"ם ספק כאן בת"ק, דהכלל כל מקום שאמר רשב"ג הלכה כמותו לאו כללא הוא כדתוי"ט שיהוכין פ"ח מ"ז]: מב) שלא יתאמצו לגנבן. ודוקא הלכה אין מתנין, אבל מעט יותר מכדי

דמיהן

לישא שפחה אי אפשר. מיי' פ"ז מהל' עבדים ה"ז סוס"ע יו"ד סי' רס"ז סמ"ג עשין כ"ז ע"ב ן' המוכר עבדו כו'. פ"ג ע"ב עשין כ"ט ע"ב מיי' שם פ"ח ה"ל סמ"ג מ' פ"ז סוס"ע שם סמ"ע: אין פורין כו'. מ"ה פ"ל מהל' נחלות נ"ב ע"ב מיי' פ"ח מהל' מלוה ה"ה סמ"ג עשין קפ"ב סוס"ע שם ס"ו לב"ב סמ"ע ד': ואין מברידין כו'. מיי' שם סוס"ע שם סמ"ע ה': רשב"א ב"ב. סוס"ע פ"ג: ואין לוקחין ספרים כו'. שם. מיי' פ"ל מהל' מתנות עניים ה"ט סמ"ג עשין קס"ב סוס"ע שם ס"ו ל"ד ס"ל מ"ע ד': ואין מברידין כו'. מיי' שם סוס"ע שם סמ"ע ה': רשב"א ב"ב. סוס"ע פ"ג: ואין לוקחין ספרים כו'. שם. מיי' פ"ל מהל' מתנות עניים ה"ט סמ"ג עשין קס"ב סוס"ע שם ס"ו ל"ד ס"ל מ"ע ד': ן המוציא כו'. מ"ה ע"ב ד"ה ע"ב ן' ספ' ז"ה ן' ה"ל כתובות פ"ד ע"ב מיי' פ"ו מהל' גירושין ה"ט סמ"ג עשין מ"ח סוס"ע אס"ע קי"ח סע"ד מ'.

שנויי נוסחאות

שפחה אי אפשר. וכ"מ במשנ"ב כאן וכן בסמוך אך בכל מקום אינו יבול וכ"ה בה"ג ובכי"ק ובמשנ"ל וכן בסמוך. (שכבר הציו בן חורין). וכ"ה במשנ"ב כאן ובספסים פ"ת ע"ב; בה"ג ובכי"ק ובנבלי בב"מ ובמשנ"ל ובכי"מ ליתא. בת חורין. בנבא בתרא י"ג ע"א לישא בת חורין. (שכבר הציו עבד). וכ"ה במשנ"ב כאן ובספסים (ושם שעדיין); בה"ג ובכי"ק ובנבלי בב"מ ובמשנ"ל ובכי"מ ליתא. (יבטל). במס' ד' ריוחא ווייתא ס"ת ובס"ו ליתא; ובמשנ"ב בעדיות ובתוגה ליבטל. (מפני תקון העולם). בנבא בתרא שם ליתא. ועושה. בה"ג ועושין. וכותב. שם וכותבין; בתוגה וכותב לו. וחזרו. בה"ג ובכי"ק ובמשנ"ל חזרו. להורות. במשנ"ל וכי"ק להודות. כדברי ב"ש. בעדיות פ"ב"ש: ן עבדו. בה"ג ובכי"ק ובמשנ"ל את עבדו. (כדי). בה"ג ובכי"ק ובמשנ"ל ליתא וכן ליתא בשאון. ואין מבריחין. בה"ג ובכי"ק ובמשנ"ל אין.. ואין לוקחין. בה"ג ובכי"ק ובמשנ"ל אין..:

תוספת חדשים

ן במשנה יצא בן חורין ולכאורה מ שתמוה מדכתו לאמון (גמרא) ופסקה הרא"ש:

תוספת רעק"א

לשחרר חציו דמרי בגו"ש כי הופשה לא ניחא לה (דהיינו שפר) לה לה מאשה. מה אשה חציה לא אף עבד חציו לא אלא א"כ בעבד של ב' שותפים ביון דאין בו אלא חצי ושחרר כל חלקו ולא שייר גביה מידי דמי לגירושי אשה דנפקא מיניה לגמרי. גמרא: [אות ד"ד] תוי"ט ד"ה שנאמר וכו' משום פרו ורבו כו' דאנוס הוא ומה"ם ניחא הא דקתני לישא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אשתו משום שם רע[מג] לא יחזיר. משום נדר[מד] לא יחזיר[מה]. רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר. ושלא ידעו בו רבים יחזיר[מו]. ר' מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם[מז] לא יחזיר. ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר[מח]. אמר ר' אליעזר לא אסרו זה אלא מפני זה[מט]. אמר רבי יוסי בר יהודה מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו

שיפרש לפי סדר המשנה בגמ'. ואין לו לפרש מה שאומר הגמ' אבל הר"ב שמוציא מהגמ' פי' המשנה והואיל ולקמן מפרש לאותו לשון שבגמ' בדלא כפליה. ה"ל לפרש כאן בדכפליה. אבל יש עוד ל' בגמרא ולאותו לשון מתני' דהכא ולקמן אפי' באינו אומר כלום למה מגרשה *חיים לקלקולא. ואפשר דלאותו ל' מפרש מתני' דהפה. ואע"ג דלאותו לשון הגריכו חכמים שיאמר לה שמפני זה מגרשה וכדי ליסרה. אין זה תפיסה על הר"ב למה לא כתב שצריך שיאמר לה כו' דכיון דאין הקלקול דמתני' תלוי בכך. שאפי' לא אמר חיים לקלקלה. לפיכך לא הוצרך לפרש. שכבר נודע מטעין הפי' של הר"ב והרמב"ם שאין כותבין כל חלוקי הדיינים המסתעפים וזה ג"כ לפי זה הלשון אינו אלא דין בפני עצמו שהגריכו חכמים שיאמר כן כדי ליסרה [ודע דבש"ע סימן י' שכתב די"א אע"פ שלא אמר כו' והשמיט דלפי זה הגריכו לומר כדי ליסרה כו' הוא מן התימה כי הוא פוסק לא מפרש] אבל לפי לשון הראשון שבגמרא שאין אנו מוסבין לקלקלה אלא דוקא כשאומר כן בשעת גירושין אלו היה הר"ב מפרש לפי אותו לשון ודאי שהיה מן הצורך שיכתוב כן. ועיין מ"ש במתני' דלקמן. לא יחזיר. פי' הר"ב שמא תלך וכו' ונמצא גט בטל וכניה ממזרים. לא דוקא דהא לא התנה בכך. וכמ"ש במתניתין דלקמן בס"ד. אלא לעז בעלמא וכ"כ התוס': רבי יהודה אומר כל נדר כו'. פי' הר"ב ר"י סבר דטעמא כו' כדי שלא תהיינה בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים וכפירש"י ותימה דבמתני' דלקמן אר"י לא יחזיר ש"מ דחיים לקלקולא. והכי אמרי' התם בגמ' ורמינן דר"י אדר"י. ומשינן איפוך. וא"ל לא איפוך לעולם ר"י חיים לקלקולא. והכא ס"ל כר"מ וס"ל כר"א. בצריך חקירת חכם ס"ל כר"א דאין אדם רוצה שתתבזה כו'. ובכאינו צריך ס"ל כר"מ דאמר אין הבעל טוענה בנדר שביטל להפר כו'. והשתא בעריות טעמא משום קלקולא. ומ"ה לא פליג. אבל בנדרים דלא שייך קלקולא משום דס"ל כר"מ וכר"א. מ"מ סובר דבנדר שידעו רבים לא יחזיר. וכהא איכא למימר דטעמא משום קנס דפריצותא יתירה שנתפרסם הרבה*: ושאינו צריך חקירת חכם כו'. פי' הר"ב מפני שאינו יכול לקלקלה כו' שהרי נדר פתוח הוא וה"ל להפר כו'. נ"ל דר"מ לטעמיה דמשנה ז' פי"ח דנדרים בהומר לא הייתי יודע שזה נדר שאעפ"כ ה"ל להפר. וקשיא לי דהתם ברישא הכי יודע אני שיש נדרים. אבל איני יודע שיש מפירין ול"פ ר"מ. וא"כ היה לו לחוש בכאן שמא יאמר לא הייתי יודע שיש מפירין. וג"ל דכיון דבעינן שיאמרו לו הוי יודע כו' כדפירש הר"ב בדברי ת"ק. הלכך כשמגרש משום נדר צריך שיאמר הנדר ושאירחו שהנדר צריך חקירת חכם אומרים לו ו"ו' וכשירחו שא"ל חקירת חכם יאמרו לו שיוכל להפר וטוב היו יכול לומר בלא היה יודע שיש מפירין: אר"א כו' אלא מפני זה. פירש [הר"ב] מפני נדר שא"ל חכם כו' שלא יאמר אילו הייתי יודע כו'. ס"ל כרבנן דר"מ מ"ז פרק י"א דנדרים דיכול לומר אילו הייתי יודע שזה נדר: אר"י בר"י כו' והתירו לו הכמים. כתב הר"ב חסורי מחסרא כו' בד"א כו'. אבל נדר הוא כו' ולא חיישינן לקלקולא. בגמ' פשיטא מאי נחוש לה. מהו דתימא לגזור משום ר"ל דתניא ר"ל אומר

אחריס עמו. והלכה כרשב"ג: ן משום שם רע. שלא עליה לעז זנות: משום נדר. שנדרה והוא אומר אי אפשי באשה נדרנית: לא יחזיר. ואפילו נמצאו הדברים שקר לו הנדר התירו חכם. שמא תלך ותנשא לאחר וימצא הלעז על זנות שקר. והנדר יתירנו חכם והיא לא תהיה פרוצה בנדרים. ויאמר אלו הייתי יודע שכן אפי' היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה. ונמצא גט בטל וכניה ממזרים. לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע ומשום נדר לא יחזיר טולמית. ומתוך הדברים הללו הוא גומר ומגרש גירושין גמורים ולא מצי תו לקלקלה: ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר. רבי יהודה סבר דטעמא דאמור רבנן המוציא את אשתו משום שם רע ומשום נדר לא יחזיר. כדי שלא תהיינה בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים. ומש"ה קאמר דנדר שידעו בו רבים. עשרה מישראל או יותר איכא פריצותא טפי. וקנסוה. ולא יחזיר. ושלא ידעו בו רבים ליכא פריצותא כולי האי ולא קנסוה: לא יחזיר. דר"מ סבר טעמא משום קלקולא. הלכך נדר שאינו יכול להפר אבל חכם יכול להתיר. יכול הוא לקלקל את הגט לאחר שנשא לאחר וימצא אלו הייתי יודע שחכם יכול להתיר לא הייתי מגרשה. ושאינו צריך חקירת חכם. שלא הוא יכול להפר לא הוצרכו חכמים לאסור עליו מלהחזירה. לפי שאינו יכול לקלקלה ולומר אילו הייתי יודע כו' שהרי נדר פתוח הוא. והיה לו להפר ולא הפר: לא אסרו זה. שצריך חקירת חכם להחזיר: אלא מפני זה. שאינו צריך דבצריך לא היה לו לחוש לקלקולא לפי שאינו יכול לומר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתירו לא הייתי מגרש. דאלמן כהדי שאטפ"כ היה מגרש. שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד. בפני חכם *ילך לבית דינו ולשאול על נדרה. אלא מפני נדר שאינו צריך חכם ובעל יכול להפר אסרו את כולן שלא יאמר אילו הייתי יודע שהייתי יכול להפר לא הייתי מגרשה: א"ר יוסי בר' יהודה כו'. בגמ' מפרש דאסורי מחסרא והכי קאמר במה דברים

כל נדר שידעו בו ט"; עי' יומלמי נדרים פנק ב' ס"ד: אר"א לא אסרו כו', יומלמי כתובות פ"ז הל"ז ופ"ו קידושין פ"ב הל"ד:

שנויי גוסהאות

ן משום נדר לא יחזיר. בכי"ק משם נדר יחזיר (וע"ס היא). (כל) נדר. בכי"ף ליתא. רבים. במפני"ל הרבים וכן בסמוך וכ"ה בסמוך גם בכי"ק. (ושלא ידעו בו רבים יחזיר). בכי"מ ליתא. ר' אליעזר. בד"ג ובמשב"ב ובמשב"ל ר' אלעזר. לא אסרו (זה). בד"ג ובכי"ק ובמשב"ל ליתא.

תוספת חדשים

ן הר"ב ד"ה ר"י כו' כדים עכרה כו' עכ"ל וכ"כ הרמב"ם וקסה דבש"ס מסמע דהעטם מטוס דאין לה הפרה ור"ל סבר אפי' שלמה והכי קיי"ל ביו"ד סימן רכ"ח וס"ל לפרש כן. (ש"ל):

ראשון לציון

ן הר"ב ד"ה רבי יהודה אומר כו' ומשום הכי קאמר דנדר כו' עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

לישא שפחה א"י דמשמע אלו היה יכול לישא שפחה היה די בכך ואף דלא מקיים בזה פו"ר דעבד אין לו חיים (ע' יבמות פ"ב ס"ה) אבל כיון דעכ"פ מקיי' שבת כל דהו אין כופין לשחרר משום מצות פרו ורבו. תוס': ן [אות מה] תוי"ט ד"ה הבוציא. באינו אומר כלום כו' ח יש לקלקלה) לא מצאתי כן בסיגיי' אלא דלל"ב דאין המעם משום קלקול אלא משום פריצות גם בלא אמר לא יחזיר אבל בהא לא פליג דטעמי' דקלקולא ל"ש אא"א באמר לה. ונ"מ מזה דבלא אמר לה דל"ש קלקול א"צ לומר לו הוי יודע. וכך מבואר בהה"ם פ"י מהלכות גירושין: [אות מו] תי"ט ד"ה רבי יהודה שנתפרסם הרבה, מלשון זה משמע דעיקר הפריצות ברבים מטעם פרסום הדבר וכ"נ קצת מלשון הרע"ב אבל באמת תמוה דבסוגיין מבואר דהפריצות הוא דנודרת נדר שאין לו התרה דס"ל לר"י נדר שהודר ברבים אין לו התרה עיי"ש ולת"ק דס"ל טעמא דקלקולא לכאורה יהא הדין בהיפוך דידעו בו רבים יחזיר דהא באמת אין לו התרה ול"ש קלקול. וג"ל דבאמת ס"ל לת"ק דנדר שהודר ברבים יש לו התרה כך מבואר בסוגיין ובתוס'. דהא לא קשיא דמ"ס הא קים"ל דע"ד רבים לכ"ע אין לו התרה וא"כ הו"ל לת"ק לאפלוגי דבעל דעת רבים יחזור דליכא קלקול. דמ"מ איכא גוונא דיש לו התרה בזמן מדעתם של אותם הרבים או לדבר מצוה ושייך ביה קלקול אבל בנדר שהודר ברבים אלו ס"ל דאין לו התרה. ב"כ הוס' במסכתין דף ל"ה ע"ב ד"ה אבל נשאת: [אות מז] הרע"ב ד"ה לא אסרו זה. לילך לב"ד ולשאול על נדרה. דהנודר א"י לעשות שליח וצריך בעצמו לביא לב"ד בדקיי"ל בש"ע י"ד סימן רכ"ח סעי' ס"ז ואף דהבעל נעשה שליח לחרטת אשתו. (כדאיתא בש"ע סימן רל"ד סעיף נ"ו) דכ"ש דאינו רוצה שיתבזה הוא בב"ד להיות שליח לחרטת אשתו. ולהתוספים דכל אדם יכול להיות שליח להתיר נדרים צ"ל דהבזיון דהכא לא ההליבה לב"ד אלא משום שלא ישמעו הב"ד נדרה הרשב"א והר"י בחידושיהם:

יבין תפארת ישראל יבין

דמיהן חייב ליתן (י"ד רפ"ח): מג) לעז זנות: מד) שנדרה, ומותרת בנדרים: מה) ואינו נודע אח"כ שהלעז. שקר, ושהנדר הותר מחכם, אפ"ה כדי שלא יוצא לעז שהגירושין בטעות, וכניה ממזרים. לפיכך יזהירוהו שאסור להחזירה בכל גוונא. והא דפליגיהו הנא נב' בני הייתו מטוס דרק בנדר פליג ר"י: מו) ס"ל דמש"ה לא יחזיר, שלא יפרלו הנשים בעריות ונדרים, ולפיכך דיקא בהפרילה לנדור לפני י' קנסוה: מז) שאין הבעל יכול להפירו: מח) דש"ל נמי כה"ק, דמש"ה לא יחזיר כדי שלא יוצא לעז שקלקלה אח"כ. א"כ ביכול בעלמו להפרו, מה יקלקל, הרי היה יכול להפר: מט) ר"ל גזרו על הצריך חקירת חכם מפני לותו שא"ל חקירת חכם, דבצריך אין לחוש שיקלקלה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דברים לאמרים כמנהגה היא. אבל נדר הוא שיגרשנה וגרשה. יחזיר ולא חיישינן לקלקולא. ואמר ר' יוסי ברבי יהודה מעשה כמי בגידן באחד שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשך. כלומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשך. וגרשה. והתירו לו חכמים שיחזירנה: מפני תקון העולם. כלומר שלא אמרו חכמים המגרש את אשתו משום נדר לא יחזירנה אלא מפני תקון העולם דחיישינן לקלקולא. והא לא שייך אלא משום נדר דידה. אבל כשנדר הוא שאין כאן משום תקון העולם. °התירו להחזיר. והלכה כר"י: ת"ר רבי יהודה אומר לא יחזיר. שמא תעשה ואלא ואימר אילו הייתי יודע שכן אפי' היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשך: וחכ"א יחזיר. דלא חיישינן לקלקולא. וגמ' מפרש מאן חכמים. ר"מ. דאמר בעינן תנאי כפול. והב"ע דלא כפליה לתנאיה שלא אמר לה הוי יודעת שמשום אילוניות אני מוציאך. ואם אין את אילונית לא יהא גט. דהשתא הוי גם אפי' איכא אילוניות: והיא תובעת בתובתה. שהאילונית אין לה כתובה. ובכסיו שנמצא שאינה אילונית. תובעת כתובתה: שתיקותיך יפה ליך מדבוריך. שיאמר אילו ידעתי שסופי ליתן לך כתובה לא גרשתיך

קונם) אם איני מגרשך. וגרשה. והתירו לו חכמים שיחזירנה(יא) מפני תקון העולם(יב): ת"ר המוציא את אשתו משום אילונית. רבי יהודה אומר לא יחזיר(יג). וחכמים אומרים יחזיר(יד). נישאת לאחר. והיו לה בנים הימנו והיא תובעת כתובתה(טו). אמר רבי יהודה אומר לה שתיקותיך יפה ליך מדבוריך(טז):

לאחר והיו לה בנים. ואם עלדו בה סימני אילונית א"ל בשום לד שיהיו לה בנים. ע"כ. וכ"כ התוספ' וכדפירש הר"ב במשנה ג' פ"ב דיבמות. אשר תלד פרט לאילונית: רבי יהודה אומר לא יחזיר. פירש הר"ב שמא כו' ויאמר כו' לא הייתי מגרשך. ומסיים רש"י לפיכך א"ל קודם גירושין הוי יודע שהמולית את אשתו משום אילונית לא יחזירנה עולמית. ע"כ. ועיין עוד לקמן בסמוך: וחכמים אומרים יחזיר. כתב הר"ב דלא חיישינן לקלקולא. מפרש בגמרא מאן חכמים ר"מ וכו' והב"ע דלא כפליה כו'. כלומר והשתא רבנן כמי חיישי לקלקולא.

וקשה דאמאי מפרש הר"ב מעיקרא דלא חיים לקלקולא דלא כהגמרא. ועוד דא"כ תקשה דרבנן דהכא אית"ק דמתניתין דלעיל דחיים לקלקולא דמשום הך רומיא מוקי לה רבא לאחכמים בר"מ כדאיתא בגמ'. וכ"ל שהר"ב סובר דכיון דסתמא דגמרא לא רמי אלא ר"י אדר"י וכן אביי לא משני אלא ר"י אדר". דהיינו טעמא משום דבשלמא ר"י אדר"י ודאי קשיא דהא חד תנא הוא וקשיא מדידיה אדידיה. אבל ת"ק דלעיל אחכמים דהכא לא קשיא. דא"ל דהני חכמים לאו הני חכמים ואע"ג דתרוייהו בר פלוגתייהו דר"י הם. דהא ר"מ דבר פלוגתיה דר"י בכל מקום הוא חולק ג"כ עם ת"ק דלעיל. ולפיכך ליכא לאקשויי אע"ג דת"ק דלעיל סובר חיישינן לקלקולא. וחכמים דהכא סברי דלא חיישינן לקלקולא. וכיונא בזה כתב הב"י ס"ו דלסתמא דגמרא וכן לאביי לא רמינן רבנן אדרבנן מטעמא דמתניתין דלעיל מוקמי באומר לה משום כך אני מגרשך. והכא מיירי בדלא א"ל כלל אלא גרשה סתם: אלא ר"י דאמר לעיל דבנדר שלא ידעו רבים יחזיר ולא חיים לקלקולא. אע"ג דאמר לה. והכא דלא אמר לה אמר דלא יחזיר וחיים לקלקולא. ומשנינן כדכתבתי לעיל. אלא דלהר"ב שלא פירש לעיל דוקא בדאמר לה לא סלקא ליה דברי הב"י אלא כמ"מ. ומ"מ הואיל והר"ב מפרש בכאן גם פירש זה שבגמרא דהכא בדלא כפליה ה"ל לפרש דלפי זה שלשון מתניתין דלעיל בדאמר וכפליה. וכן מסיים הרא"ש וריכא כלומר מתניתין דלעיל בדכפליה. ומ"ש הר"ב בפירש דכפליה שאומר ואם [אין] את אילונית לא יהא גט. וכן ל' רש"י. וקשיא דא"כ הטיל התנאי בגט עצמו וכשלא נתקיים נמצא שהגט עצמו בטל. ובמתניתין דלעיל דכפליה כי לא נתקיים התנאי והגט בטל מה הועילו חכמים בתקנתם דלא יחזיר. ול' הרמב"ם בפירושו מסיים ואילו לא היית אילונית לא הייתי מגרשך. וכן דברי הטור ס"י. וכ"כ התוס' [מ"ו] בד"ה דאי א"ל כו' בדכפליה למלתיה ולא כפליה לתנאיה. דאי כפליה לתנאיה אין מועיל מה שלא יחזיר דלעולם איכא קלקולא וכי לא כפליה למילתיה אפי' לעז ליכא. דאשם קלקול זה אינו אלא לעז בעלמא. ע"כ. והוי יודע שז"ש דחכמים כר"מ כו' אלו למימרא דר"מ היא ויחידאה מינהו ואין הלכה כמותם. שהרי במ"ד פ"ג דקדושין פסק הר"ב דבעינן תנאי כפול. ואע"פ שהמגיד בפרק י' מהלכות גרושין כתב שאין הלכה כחכמים דהכא מהאי טעמא. ולא השיגו הכ"מ. הנה בספרו ב"י סימן י' השיגו בזה. ובאמת שבפירוש הרמב"ם משמע שסובר דאין הלכה כחכמים. שכתב פי' לדברי חכמים והסמיך אח"כ והלכה כר"י. משמע דאר"י דרשא קאי. ועוד דאין גרשה לומר דקאי על ר"י דסיפא דאי הלכה כחכמים. הא מכי אמרינן דיחזיר והוי גט מעליא אפילו אינה אילונית. נמצא דאין יכול לומר לה שתיקותיך כו'. וא"ע שגם בפירושו במ"ד פ"ק דקדושין פוסק דבעינן תנאי כפול כשאינו אומר על מנת: שתיקותיך יפה ליך מדבוריך. פירש הר"ב שיאמר אילו ידעתי שסופי ליתן לך כתובה

כו'

שיקלקלה אח"כ, דאינו רוצה שתתבזה אשתו בב"ד לשאול על נדרה. אבל בא"ל מני נימיר לא ידעתי שאוכל להפר ויקלקלה: ג) פירות עלי: נא) חפורי מחסרא וה"ק, בד"א בשנדרה היא, אבל בשנדר הוא שיגרשה, מותר להחזירה, וא"ר יוסי מעשה וכו': נב) ר"ל מדאין בזו טעם דתקון עולם הנ"ל, דאי שלא יקלקלה, הכא בנדר הוא אי אפשר שיקלקלה. ואי משום קנס, הכא בנברא, דלא שכיח שינדור לא קנסוהו וקיי"ל כר' יוסי [אסיפ' י']. מיהו בנדרה היא, בכל גוונא לא יחזיר, כת"ק. וי"א דוקא באומר לה משום נדרך אי לעצך אני מוציאך. וי"א דוקא בכפל דבריו בשעת נתינת הגט, שבאם לא יהיה נדר אז לעז לא היה מוציאה, אסור להחזירה. אבל בהיה [נשים ח"ב]

תנאי ממש, ודאי הגט בטל. אמנם בעבר והחזירה קודם שנתקדשה לאחר מותרת. ובחזר וגרשה אחר שחזר ונשאה, והיה לה כבר בנים מנשואין שניים, מותר שוב להחזירה אפילו לכתחילה [שם]: נג) שמא כשתגשא לאחר תלד ויולין לעז. ואף דלעיל בנדר לא חיים לעז רק משום קנס. התם א"א שיולין לעז, דס"ל כר"מ, דבלריך חקירת חכם אינו רואה שתתבזה אשתו בב"ד, ובאינו צריך חכם ס"ל כר"א דלא מני למימר סבור הייתי שאינו יכול להפר, לפיכך א"א לקלקלה, משא"כ הכא: נד) ר"מ היא, ומשום דלא כפל למלתיה לומר אינו איך אילוניות לא הייתי מגרשך. וקיי"ל דאילוניות דינה כהנך דלעיל [שם]: נה) דמשום דהשבוה כאילוניות, לא קבלה כתובתה: נו) שיוכל

לומר

יד

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ת המוציא כו'. מ"ו ע"ב מ"ר מ"ס ה"ל מ"ב מ"ל פ"ב מ"ס מ"ו ז' מ"ו ג': נישאת לאחר כו'. פוסקים פ"ב מ"ב:

שנויי נוסחאות

אם איני. בד"ל ובמבי"ר ש א ו נ ; בכי"ק ובריי"ף שאני: ת (הימנו). בד"ל ובמבי"ר ליתא. אומר. בד"ל ובכי"ק ובריי"ף אומרין. יפה (ליך) וכ"ה בכי"ק ובריי"ף; בד"ל ובמבי"ר ובמבי"ר ליתא:

תוספת רעק"א

[אותמה] בר"ב ד"ה מפני תיקון העולם. התירו להחזיר. והא דל"ח שמא ימצא פתח לנדרו ויאמר אילו הייתי יודע לר' מאיר דס"ל אדם רוצה כו'. היינו דוה כ"ע ידעי שהנדרים ניתרים ע"י חכם והלכך בנדר הוא דסמיה ביידיה לילדלהכם ולהתחרט או לבקש פתחים ל"ש קלקולא אבל בנדרה היא כיון דאין הולכת לב"ד סבור דלא מתחרטה ויודעה בעצמה שאין לה פתח ואדעתא דבולחו פתחים נדרה מש"ה מצי לקלקל. הרשב"א:

כו'. כי הוא היה סבור שהיתה לוטית אלא שאמרנו לו שיהא גומר ומגרש בכל לד אבל לא גרש על דעת שתתבע כתובה. הר"ן: **ט** וחזר ולקחה ממנו ישראל הלוקח מביא כו'. ה"ג בספרים מדוייקים. וז"ל גירסת הרמב"ם. וז"ל בפירושו כבר בארנו במקומות מסדר זרעים שהעיקר אצלנו. אין קנין לנכרים בארץ להפקיע מן המעשרות. לפיכך לקח מן הנכרי יביא מן התורם. וכשראו חכמים שהיו מתיקרים בלקיחתם מן הנכרים. התקינו שהלוקח מן הנכרים [לא] יביא בכורים כדי שיתבאר לו שירדה מקדושתה ולא יתאוו לקנות מהם. וכשראו ג"כ שזה גורם שתשאר ביד הנכרים ותתקע בידם התקינו שהלוקח מהם יביא כדי שידע שאין קנין לנכרי בא"י קנין גמור ולכך יטמאל בפדיון זה הקרקע מידו לפי שהוא עומד בקדושתה ובמתנות ידועות עכ"ל. וזה לשון הגמ' מפני תקון העולם אין. מדאורייתא לא. כלומר ולא אין קנין לנכרים כו' מדאורייתא יביא. אמר רב אשי ב' תקנות הוו. מעיקרא הוו מייתי מדאורייתא. כיון דחזו דקא מיקרי ומזבני דסבירי בקדושתייהו קיימין תיקנו להו דלא ליתו. כיון דחזו דמאן דלא סגי ליה מזבן וקא משתקען ביד נכרי הדר התקינו להו דליתו. ע"כ. וכ"ל בגרסתו בגמ' לא היתה כן. אלא ה"ג. כיון דחזו דקא מייקרי ומזבני תקינו להו כו' והא דתכן וחזר ולקחה ממנו. פי' הקרקע הזר ולקח וקמ"ל דאין קנין לנכרי כו' לומר שאם אח"כ חזר הישראל ולקחה שהא ככבוש יחיד. שכן דעת הרמב"ם בחבורו פ"א מהל' תרומות כו' י'. והא דבפי' המשנה ט' פ"ד דפיאה ומשנה ט' פ"ה דדמאי פסק דיש קנין כו'. התם מיירי שלא חזר הישראל וקנאה לשדה עצמה אלא שקנה החבואה. וגי' הר"ב במשנתינו לא כן היה. אלא ה"ג המוכר את שדהו לנכרי לוקח ומביא כו' וכן היא גי' רש"י ומפרש בכל שנה צריך ליקח כו' כמ"ש הר"ב והקשו בתוס' דאי הכי מאי מקשה בגמ' מפני תקון העולם אין כו' ש"מ דיש קנין. דלמא תקון העולם קאי אהא דחייבוהו ליקח. ואומר ר"ת דברוב ספרים ל"ג ע"כ. וז"ל ר"ן הלוקח מביא בכורים. פי' אע"פ שגדלו הפירות ברשות נכרי. ע"כ. והר"ב שסתם ולא כתב דתרי תקנות ניהו כמו שהעתיק הרמב"ם מהגמ' דלדברי הר"ב ל"ג וחזר ולקחה כו' וכבר פסק בפאה ובדמאי דיש קנין כו' ומפרש למשנתינו כמ"ד דיש קנין כו' דלא כשיטת רב אשי:

ט המוכר את עצמו ואת בניו לגוי אין פודין אותו[נ]. אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן[נא]. המוכר את שדהו לגוי וחזר ולקחה ממנו ישראל הלוקח מביא בכורים[נב] מפני תקון העולם[נג]:

נמצא נט בטל ובניה ממזרים: **ט** אין פודין אותו. והוא ערגיל בכך. כגון במכר ושנה ומלא: לוקח ומביא ביכורים. בכל שנה לריך ליקח מהנכרי ביכורי פירותיה דדמיס ומביאן לירושלים: מפני תקון העולם. אלא יהא רגיל למטר קרקע בארץ ישראל לנכרים. ואם מכר יטרח לחזור ולפדות:

ט אותו. נכיק אותם. (וחזר ולקחה ממנו ישראל). נכי"מ ובמשב"ג ליתא. במש' ד' ריטב"א ויש"ל ב"ה ובס"ו ליתא אמלה ישראל. הלוקח מביא. במש' ד' ריטב"א ויש"ל ב"ה ובס"ו ובמשב"ג לוקח ומביא ועי' הוי"ט: (ממנו). בד"ג ובכי"ק ובמשב"ל ליתא. (מפני תקון העולם). בכי"ק ליתא:

ט בתוי"ט ד"ה וחזר כו' וכ"ה גי' רש"י כו' וקשה לגירסא זו לפ"ד דמקשה דהקנת מכמיס היא וכן לר"א דס"ל יש קנין מי' איתי יביא ביכורים הא הוי חולין בעזרה וכה"ג פריך בגמרא ב"ב דף פ"ח ע"ב ומשני שם כמה תקנות שלריך לזה א"כ ס"ל לגבול הש"ם לקדימו כאן בסדר נשים: (ממהרש"א ז"ל):

ט במשנה אבל פודין עיין יסל"מ:

יכין תפארת ישראל יכין

לומר לא גרשתיך על דעת שתשלם כתובתך, ויוציא לעז: נז) והוא שמכר מ"ע כבר פעם אלישי: נח) דבמיון ים לחוש שיחזור אביהן וימכרה: נט) אפילו גדלו הפירות ברשות עכו"ם: ס) דמדאורייתא אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיעה ממעשרות, ולהכי לריך גם ביכורים. מיהו כשראו חכמים שהעכו"ם יקרו הטער, שהרגישו שא"י חביבה ליישראל, תקנו שלא יביא ממנה בכורים, כדי שידעו ישראל, שביד עכו"ם ירדה מקדושתה. וכשחזרו ולקחו חכמים בעי"ז זלזלו בה ישראל ביותר ולא קנוה כלל, חזרו ותקנו שחייבת בבכורים מפני תיקון העולם, כדי שלא תשתקע א"י ביד עכו"ם:

פרק ה א הנזקין שמין להם בעידית. עיין בפ"ק דב"ק בראשו וסופו: שמין לחם בעידית. כתב הר"ב אע"ג דמדאורייתא היא וכו' כלומר דהא להכי הכן לה הכא בגטין. ואע"פ שאין ענינו מענין גטין אלא משום דתני בפרק דלעיל מילי דתקון העולם: בעידית. פירש הר"ב מפני תקון העולם. לשון רש"י שעות לו לאדם לגבות מועט מקרקע עידית ולא הרבה מזיבוריה: עידית. את כל כאות יעקב (איכה ב') תרגוס יה כל עידית בית יעקב. נאות אלהים (תהלים פ"ג) תרגוס עידית אלהים. ערוך: ובעל חוב בבינונית. פי' הר"ב כדי שלא תגטול דלת כו'. גמ'. ופירש הר"ן שאף על פי שהזיבוריה שוה כנגד חובו לא

פרק ה א הנזקין שמין להם בעידית. אע"ג דמדאורייתא היא דכתיב (שמות כ"ב) מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם. הלי תנא כבר דמיטב שדהו דניזק קאמר קרא. ומפני תקון העולם אמרו חכמים שישלם המזיק מעידית שבבכסיו. אע"פ שהם מובים מעידית של ניזק כדי שיהו נוהגים מלהזיק: ובעל חוב בבינונית. דמדאורייתא לא גבי אלא מזיבוריה דכתיב (דברים כד) והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה ואין דרכו של אדם להוציא אלא הפחות שבבכסיו

פרק ה א הנזקין שמין להם בעידית[א] ובעל חוב בבינונית[ב].

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ה א) לשון עדי ותפארת, כלומר אדם מקושטת [מיסו תרגום של נאות אלהים, עידית אלהים. ס"מ דלשון ישוב הוא, אדם מיושבת ונאה]. ומדאורייתא ניזק משלם בעידית שלו, רק משום תיקון עולם כדי שיהא מזר מלהזיק, לפיכך תהיו שבאה עידית דמזיק עדיפי מדניזק, משלם מייהו. דאף שדמי עידיה וזבורית שוין, אפ"ה ניחא לניזק טפי למנבי מעידית, דמדהכי מוטטים ה"ל כ"כ שלאלית בזליעה וחריפה כבזבורית המרובין. מיהו מיתמי ניזק ניבה רק מזיבוריה: ב) מדאורייתא דינו בזבורית, ומשום תקון העולם שלא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מבנכסיו. ומפני תקון העולם אמרו ב"ח בביטוית. כדי שלא תגעול דלת בפני לוין: וכתובת אשה בזבורית. דליכא למיחס בה לגעילת דלת דיותר *ממה שהאיש רוצה לישא. אשה רוצה להנשא: ר"ש אומר כו'. ואין הלכה כרבי מאיר: **ב** אין נפרעים מנכסים משועבדים. כגון לוה שמכר ביטוית שלו שהיא משועבדת לבעל חוב. אין הבעל חוב יכול לגרוף אותה מן הלוקח אם נשאר אצל הלוה נכסים בני חורין ואע"פ שאין אלא זבורית: **ג** אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות. הגוזל שדה ומכרה לאחר. וזרעה ונמחה. ועשאה פירות ובא גוזל ונבאה עם פירותיה מן הלוקח ואינו מכלס ללוקח כי אם היציאה. *)וחוזר הלוקח על המוכר וגובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שהרי מכרה לו בחתריות וכתב לו שטר מכירה והרי היא מלוה בשטר. ואת הפירות מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים: וכן לשבח קרקעות. אם השביחה הלוקח בגעיעת הילעות

*) גר"ב ד"ל חוזר.

דמקולות: **ב** אין נפרעים מנכסים משועבדים כו'. כתב הר"ב כגון לוה וכו' וכתבו התוס' דאשיב תקון העולם. דאי לאו תקון העולם היה גובה *אפילו ממשעבדי בביטוית. משום געילת דלת ע"כ. ומשום רבותא זו נקט הר"ב בע"ח וה"ה לזקין. וכן הרמב"ם אסברה לה כגון שהזיק ראובן לשמעון וכו' ובחבורו אע"פ שהעתיק המשנה כלשונה כתב עליו המגיד והוא כלל אפילו לזיקין כו' וע' לקמן: אין נפרעין מנכסי יתומים כו'. מפרש טעמא בגמ' משום דלא מסיק אדעתיה דמלוה דמית לוה ונפלו נכסי קמי יתמי דה"ל מועל דלת והלכך אפילו יתומים גדולים. והקשו התוס' מזקין דדינן מדאורייתא בעידית אין הפקיעו חכמים דינן משום יתומים [וגמ' אמר דמיתמי בזבורית אפילו הן ניזקין]. ולרבא ניחא דמוקי לה כגון שהיתה עידית דניזק בזבורית דמזיק ותנא דידן סובר דמדאורייתא בדניזק שיימינן [כדכתב הר"ב לעיל] ומפני תקון העולם תקנו בדמזיק וגבי יתמי *אוקמוה אדאורייתא. ולאביי ולמר זוטרא דפליגי עליה. איכא למימר דסברי שעבודא לאו דאורייתא. א"נ לא פליג רבנן בין בע"ח לנזקין. ע"כ: **ג** לאכילת פירות. פירש הר"ב הגוזל שדה ומכרה לאחר כו' ועשתה פירות כו'. ולשון לאכילת פירות לא דייקא דלפירות בלחוד הוי ליה למתני. והרמב"ם מפרש כשגזל ראובן קרקע מבמעון והיתה מלאה פירות ואכל ראובן הפירות והפסיד הקרקע כו'. כשיבא שמעון לגבות מראובן הפירות שאכל כו'. וכני הפירושים בגמ' פ"ק דבבא מציעא ד' י"ד ופירוש הר"ב נדחה. ורב אשי מסיק. כגון שגזל שדה מחבירו מלאה פירות ואכל את הפירות ומכר את השדה. בא לוקח לגבות קרן כו' בא נגזל לגבות פירות כו'. ומ"ש הר"ב וחוזר הלוקח על המוכר. וגובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שהרי מכרה לו כו' והרי היא כמלוה בשטר. ומסיים רש"י והר"ן אבל דמי פירות הוי כמלוה על פה. דלקח על פי דכתב מוכר ללוקח אנא איקום ואשפי איזון ועמליהון ושבחיהון אפילו הכי אין קול יוצא אלא על המקח לא על השאר כיון שעדיין אינו בטולס ע"כ. ויש לתמוה על הר"ב דמפרש על מפני תקון העולם שהן דברים שאין להם קצבה וכו'. דלפ"ז לא הוה ליה לפרש בכאן ולחלק בין מלוה בשטר למלוה על פה. אלא דקרן יש לו קצבה. ופירות אין להם קצבה. ובגמ' תרי אמורא אמרי אמרי אמר ריש לקיש טעמא דמתני' לפי שאין כתובין והייט כדפירש הר"ב דקרן הוי כמלוה בשטר. ואלו הפירות אינן אלא כמלוה ע"פ. והקשו בגמרא והא מזון האשה והנעורת [כשהבעל בעולם כגון דגרשה ואהדרה דבכי הא נמי עסקינן] והואיל ותנאי ב"ד הם כמאן דכתיבי דמי. ומשני התם מעיקרא הכי אתקון כתובין הן אצל בני חורין ואין כתובין הן אצל משועבדים. לפי שאין לך אדם רוצה ליקח שדה מחבירו אם מזון אשתו ובניו חוזרין עליו עולמית. ורבי הגיעא אמר לפי שאין קלובין והיינו טעמא דכתב הר"ב לקמן ולא הוה ליה להר"ב לכתוב בתחלה דברי ריש לקיש ואח"כ לכתוב דברי ר"ח כאילו דברי שניהם פי' א' הוא ואינגו דכל דברי אחד מהם. מספיק בלבדו: מפני

לא ודומה לגעילת דלת דב"ח. לך לא אמרינן כן, משום דיותר משאהיש כו'. ועי' גרש"י (מ"ע ע"ב) ובתוס' שם. ג) בלשון ערבי הוא שדה קצה מלאה אגמים. (ערוך השלם)

יכין תפארת ישראל יכין

בלא ימצנו מלהנות זל"ז, תקנו שיגבה בביטוית: ג) מדליכא למיחס שתמנע מלהנשא. דיותר ממה שהאיש רוצה ליכא האשה רוצה להנשא [ואילו"ק מלעיל פ"ד מ"ג פי' י"ז. דתשמו כה"ג. דנ"ל דדוקא התם שלא תגבה כלל שאני. וזיכוריה הוא מלשון זיכורא שהוא בע"ח עוקן [כת"מ ק"מ]. וגל ע"ש מ"ד [תגיגה ד"ש מ'] דזכורא מעלי לקרירא, ואע"פ כל אדם מודים בה, מדהדיקה יותר מהרוותתה. כ"כ שדה ש ערתתה בתרגום וניכוס הוא יותר מהרוות שיגיע אתכ' עי"ז]: ד) קרקעות מסוים: ה) קרקעות שלא מכרן הלוה לו המזיק: ו) אפילו גדולים: ז) דאין לחוש בכה"ג ממא

דבורית אבל אם גם הב"ח הם ביטוית בלא התקנה נמי א"י לגבות מהשעבדי כיון דהלוה עצמו היה יכול לדחותו לו השדה ממילא אינו יכול לגבות מהלוקח, משום מה מכר ראשון לשני כו', ובתר"ן ס' מי שחיה נשוי (עלת ק"ד ב') כ' דאם לוי לקח מראובן הלוקח ושייר אצלו זבורית דא"י לדחותו על לוקח הראשון לזבורית דל"ש בזה תק"ח דאין נפרעים כיון דאין הזיבורית ב"ח. ומ"ש בשבק אצלו ביטוית דבותה צריך הבע"ח לגבות מלוקח ראשון משום מה מכר כו'. וע"ב תשה אני עמ"ש הר"ן שם לקמן (עלה קי"ז ב') בשם הרשב"א במי שמכר לשנים לא' פירש בשטר בכ"ח בניסן ולשני בניסן סתמא דאין יכול לדחות לבע"ח לומר הנחתי כל ויהיב מעמא דמלתא משום דשדות שניהם משתעבדים לבע"ח אלא דהתקינו חז"ל דאין נפרעים כו' במקום שיש נכסים ב"ח. א"כ על הלוקח לברר. ולא אבין אחרי כונתו הקדושה. איך סתם דמשום תקנה הוא דהא בקרקעות שוים מדינא א"י לגבות מהשני משום מה מכר. וד' יחנני. ויאיר עיני: [אות נב] שם ד"ה אין נפרעים מנכסי יתומים. אוקמוה אדאורייתא. וק"ל דבסוגייא ס"ם ע"ב אמר רבא ת"ש רמ"א בתובת אשה בביטוית ואי מיתמי לית ליה לר"ם דא דתניא אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בזיבורית. ותא רבא לשיטתו (דבנזקין) דמדאורייתא בעדיות גם מיתומים לא הפקיעו דינא א"כ בכתובה לר"ם דס"ל בתובה דאורייתא מדאורייתא בעדית אלא דהפקיעו דינה מעדית לבינונית. דשמא תקנישנו. והובא בתי"ט אמודם ד"ה וכתובת אשה. וא"כ הא דמיתומים אינו גובה מעדיות דהא בזה ל"ש שמא תקנישנו. צ"ל דל"ש להייב יתומים יותר ממה שהיה אביהן חייב. וא"כ עכ"פ בינונית דקיא

וכתובת אשה כו'. פיי' שם כ"ב ופמ"ז מהל' אישות ה"ב ממ"ג כתוב מ"ש מהמ"ש פ"ה פי' ק' קפ"ו ב': **ב** אין נפרעים מנכ"ש כו'. שם כתובות ל"ה ב"ש ב"ק מ"ע ב"ב פי' ירושלמי שביעיתא פ"ה הל"ח מ"ר מ"ש מסלי מלוה ה"ח ופ"ש ה"ב פמ"ג ע' ל"ב מ"ש הר"מ פ"ו ק"ח פמ"ל מ': אין נפרעין מנכ"י כו'. מ"ש כ"ב כתובות ק"ו ב"ש עכיצ כ"ב ע"ח ירושלמי בתרומות פ"ם הל"ו שביעיתא ע"ז הל"ז. מ"ר שב ע"ם ה"ח ופ"ת מהל' ב"ב ה"ח פמ"ג שם פמ"ב תו"ב פ"ו ה"ח פפ"ו: וסמ"ו ר"ח ופ"ו מ"ש כפ"ו ב': **ג** אין מוציאין כו'. שם ב"ב ל"ד ב"ב ירושלמי כתובות פ"ב: ה"ב מ"ו פפ"ח מהל' מלוה ה"ח ופ"ם מהל' גזלה ה"ה ו"ז פמ"ג שם ופ"ו ה"ב כתו"ם שם ה"ו קפ"ו שעיי"ל ופ"ו שב"ב פמ"ל:

שנויי נוסחאות

ר' מאיר אומר. בכ"ש רשב"ג אומר.אשה.בכ"ק האשה: **ב** בנכסים. בד"ג מקום. (נכסים). בכ"ש"ל ליתא.הן זיבורית. בכ"ק ..הזבורית. אין נפרעין. בכ"ק אף אין:

תוספת הדשים

ב ברע"ב ד"ה אין מוציאין כו' וגבאה עם פירותיה כו'. וכן פירש"י מטעם מה שאכל הלוקח ה"ל לשלם אכל הרמב"ם פסק דאריך לשלם כל הפירות שאכל וכ"פ העור וש"ע בח"מ סי' שע"ג ע"ש והכ"מ הוכיח כן מסוגיית הכ"ם ע"ש ובכ"י ואחי שפיר ליצא לאכילת פירות ר"ל אפילו מה שאכל: (מהכורם"ח זל"ל)

בתוי"ט ד"ה לאכילת כו' ופירוש הר"ב נדחה ור"ל מסיק כו'. אבל ריכפא לא נלאה המפקנא שם דפסק רבא דלוקח יש לו שבח וכ"פ כל הפוסקים ר"ב פי' אל הר"ב הוא אליבא דאמת ולא צריכין לדחוק לתרץ הוי אל רב אמי שהוא רק אגיעא דשיומא וע"ב וק"ל: (מהכ"ל)

תוספת רע"ק"א

פ"ה א[אות מט]הרע"ב ד"ה וכתובה אשה ממה שהאיש רוצה לישא כו'. ובנדוניא מחלוקת הפוסקים אם הוא ג"כ בזיבורית: **ב** [אות נ] במשנה מנכסי יתומים. לאו דוקא דה"ה מהאחים או שאר יורשים. הר"ן: [אות נא] תוי"ט ד"ה אין נפרעים מנכסים משועבדים. אפילו ממשעבדי בבינונית. כשהנכסים ב"ח הם

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מפני תיקון העולם. פירש הר"ב שסס דברים שאין להם קצבה כו'. עיין מה שכתבתי בזה במשנה כ' פרק י"ב ורפי"ג דכתובות: **ד** או שמינה להן אביהן. וכ"ם הממונה מהב"ד שהוא שליח ב"ד: **חייב** לעשר פירותיהן. כבר כתבתי ברפ"ד דדמאי שם מקומות שקוראין לכל המתנות בשם עישור בלבד. וכגמרא רמינן [דתנן בריש תרומות] והתורם את שאינו שלו דאין תרומתו תרומה. ומשניין ל"ק כאן להאכיל. כאן להניח. פירש"י להאכיל יתומים לאלתר חייב לעשר. להניח התבואה באוצר עד שיגדלו למה לי עישורי לכשיגדלו יעשרו הם: **אפוטרופוס** שמינהו כו'. תימה דתנן בריש מי שסמכו אלו ושבקיה מלדון בו. אם יבא. או לא. ולכאורה נ"ל דדמי טפי למינהו אביהן מלמינהו הב"ד. והרא"ש כתב דהראב"ד פוטרו מבבועה [לאכל שאול] מק"ו דמינהו אבי יתומים דאיכא למימר אי לאו דהוה ליה הנאה מיניה כו'. והוא ז"ל חולק עליו מכוס דאיכא למימר שלא ישבע לבסוף. ולא שייך למימר ביה דאתי למטע כי מי בקב זאת מילו אם אינו הגון ימנע וימנע. ואם אדם הגון הוא ושומה לשם שמים. בשביל שרואה שאין להן עוזר וכומך לא ימנע בשביל השבועה. ועוד בנתמנה אמרינן דפטרוהו מכוס דמהני טעמא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה הוה לאילו פירשו שפטרוהו הממנים אותו. אבל יתומים שסמכו מאן מחיל מאן שביק. ואע"ג דלעניין תרומה נתנו לו רשות היינו מכוס שלא יאכלו טבלים. ומדנאלקו אבא שאול ורבנן במינהו אבי יתומים ובמינהו ב"ד ולא הזכירו יתומים שסמכו אלא בעל הבית השניה בריאה. משמע דכולהו מודו דצריך שבועה כדין אפטרופא דבשבועין שלא בטעמא. ע"כ: **ישבע**. כדתנן בסוף פ"ז דשבועות: **אבא שאול** אומר וכו'. כתב הר"ב והלכה כאבא שאול. דהכי אפסיק בגמרא: והמנכש

קרקעות[ח]) ולמזון האשה והבנות[ט]) מנכסים משועבדים. מפני תקון העולם[י]). והמוצא מציאה[יא]) לא ישבע מפני תקון העולם[יב]): **ד** יתומים שסמכו אצל בעל הבית[יג]) או שמינה להן אביהן אפוטרופוס[יד]) חייב לעשר פירותיהן. אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע[טו]). מינהו בית דין לא ישבע[טז]). אבא שאול אומר חלוף הדברים[יז]).

רומי קורין לאב פאט"ר ולקטנים פוטו"ס. ופירוש אפטרופוס אביהן של קטנים: שמינהו אבי יתומים ישבע. דאי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפטרופוס. ומכוס שבועה לא אתי לאמטוטי: מינהו בית דין לא ישבע. דטובת חנם היא שזה עושה לב"ד לקבל דבריהם ולטרוח חנם ואי רמית עליה שבועה אתי לאמטוטי: אבא שאול אומר חלוף הדברים. מינהו ב"ד ישבע. דבהיא הנאה דקא נפיק עליה קלא דאינם מהימנא הוא דהא סמכי עליה בי דינא. מכוס שבועה לא אתי לאמטוטי. מינהו אבי יתומים לא ישבע. דטובת חנם עושה לו לטרוח עם בניו. ואי רמית עליה שבועה אתי

יבין תפארת ישראל יבין

סמא ימנעו מלהלות, דלא מסיק אדעתיה שימות הלוה, שימנע מלהלות עי"ז. ומכוס דאיכא הטעם שבאה אדאוריתא: ח) דמי שנגל שדה ומכרה לאדם שלא הכיר שגזלה היא, ועשתה פירות ונם הקרקע הושבחה, הנגזל עורף הקרקע עם השבח והפירות, בין שבח שהשבחה הקרקע מעצמה, שהוקרה, או אפילו שהשבחה הלוקה ע"י שהוליא עליה הולאות, בכולן אינו נוטל לוקח רק הולאותיו [ובהכיר כה שגזולה היא מפסיד הלוקח לגמרי השבח סיתר על הסולאה]. ואם כבר אכל הלוקח הפירות, או חזר והפסיד השבח, חייב לשלמן לנגזל, ולא יגבה מהן רק הולאותיו. וקאמר הכא, דכשחזר הלוקח לגבות מהמוכר, אף שדמי הקרקע נופח גובה ממשעבדי של הגזלן, שהרי באחריות מכרה לו, עכ"פ השבח, והפירות שסילם לנגזל גובה רק מנכסים בני חורין של גזלן [ת"מ קט"ו וכע"ג] וכ"ש שאין שנגזל גובה מהלוקח רק מכ"ח, דלא חטא, ואפילו שבח קרקעות משבח"ל לוקח וכגון שחזר הלוקח והפסידו. וסא דנקט אכילת פירות, ולא פירות גופייהו. כ"ל דקמ"ל דלא מבעייא בערפו ממנו פירות גופייהו אינו חוזר ועורף ממשעבדי אפילו מלקוחות שקנו מהגזלן אחר שערפו מהלוקח הפירות, דמדלין יודעין כמה שוין, הו"ל כאין להן קצבה, ולא נשתעבדו לשלמן. אלא אפילו ערפו ממנו מעות בעד הפירות שאכל, ואח"כ לקחו הלקוחות מגזלן, הרי מ"כ יש קצבה, וידעו כמה יגערכו לשלם, אפ"ה כיון דכתחלת קנייתו לא נשתעבד לו מוכר בדבר שאין לו קצבה, להכי אינו גובה ממשעבדי. או נ"ל דאפ"ג דמתניתין בגביית לוקח מגזלן מיירי, אפ"ה כלל נמי גביית הנגזל מלוקח, דפשוט דבאם אכל הלוקח הפירות והנגזל גובה מהלוקח דמי פירות שאכל, ג"כ אינו גובה רק מכ"ח]: ט) דתנאי כתובה הוא, שהאלמנה והבנות יזונו מנכסי בעל. וקמ"ל הכא דאין גובין מזונות ממשעבדי: י) דכל אלו אין להם קצבה, ולא ידעו לקוחות להזהר כמה ינימו למוכר בני חורין, שיגבו אלו מהן: יא) והבעלים אומרים שלא החזירו לו בזבל וכיוצא בזה: ולמזון האשה והבנות. דתנאי כתובה הוא. ואת תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי. ובגן נוקבין דיהויין ליכי מגאי יהויין יתבין בביתי ומתזנין מנכסאי וכו'. כשבאות לגבות מזונותיהן. אין גובים אלא מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים: מפני תקון העולם. שהם דברים שאין להם קצבה ולא ידע כמה הם ולא מצי מזהיר: והמוצא מציאה. והחזירה והבעלים אומרים שלא החזיר כולה: לא ישבע מפני תקון העולם. שהם אתה אומר יבבע אין לך אדם שמטפל במציאה להחזירה: **ד** יתומים שסמכו אצל בעל הבית. לעבות מעשיהם על פיו ולא שנתמנה להם אפטרופוס. אפ"ה כאפטרופוס הוא. אפטרופוס בלשון אפטרופוס אביהן של קטנים: שמינהו אבי יתומים ישבע. דאי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפטרופוס. ומכוס שבועה לא אתי לאמטוטי: מינהו בית דין לא ישבע. דטובת חנם היא שזה עושה לב"ד לקבל דבריהם ולטרוח חנם ואי רמית עליה שבועה אתי לאמטוטי: אבא שאול אומר חלוף הדברים. מינהו ב"ד ישבע. דבהיא הנאה דקא נפיק עליה קלא דאינם מהימנא הוא דהא סמכי עליה בי דינא. מכוס שבועה לא אתי לאמטוטי. מינהו אבי יתומים לא ישבע. דטובת חנם עושה לו לטרוח עם בניו. ואי רמית עליה שבועה אתי

שנויי נוסחאות

ג קרקעות. בכי"ק וכרי"ף הקרקעות. והמוצא. בד"ל ובכי"ק ובמשני"ר המוצא: **ד** (או שמינה להן אביהן אפוטרופוס). בתוכי"ד ליהא. חייב. בריי"ף חייבין. מינהו. בד"ל **שמינוהו**: במשני"ר ושמינהו.

תוספת רעק"א

דהיה חייב אביהן. גם מיתומים ראוי לגבות מבינונית דהא מדינא מגיע לה אפילו עדית וא"כ לעניין הבינונית הוי כמו (נזקין) דלא מגרעי' כהן בבא'לגבות מיתומים. וצלע"ג (מ"ש רבינו נזקים. היינו אם הם מראורייתא בעדית. וה"ה שפר שכתוב שבח כי בזה איירי הגמר'ר"נ); **ג** [אות נג] בהרע"ב ד"ה והמוצא **מציאה**. שלא החזיר כולה. היכי דתובעו בברי ע"י הודאתו של זה שמצא א'. מדינא נאמן מכח מגו. ואם תובעו בברי שראהו מנביה ב'זהו הוי בשארי תביעות דעלמא ולא תיקנו בזה. אלא דהכא מיירי בתבעו ראיתיך בראש גג דמצאת כים שלי ומפילא מסתמא היה ב' כיון דהיה ב' קשורים. וכיסים לא מנתחי מהדדי ומקרי סענת ברי ומדינא היה נשבע. בזה תקנו דלא ישבע הרשב"א. וכן פסקי' בש"ע חוה"מ(ססי' רס"ז) עיי"ש ובסמ"ע וכן הסכים הישש":

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אחי לאמנוני. והלכה כאבא שאול: המטמא. טהרותיו של חברו: והמדמע. מערב תרומה בחולין של חברו. ומפסידו שלריך למכרו לכהנים בזול: והמנסך. שמערב יין נסך ביין כשר ואוסרו בהנאה: במזיד חייב. ובדין הוא שיהא פטור דהיזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק. אלא מפני תקון העולם שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חברו ואומר פטור אני: הכהנים שפגלו. קרבנות ששחטום וזרקו דמם במחשבת לאכול מהם חוץ לזמנו ולא הורלו לבעלים: מזידים. שידעו שפסולים בכך. חייבים לשלם דמיהן לבעלים שהרי צריכין להביא אחרים. °ואי נמי נדבה היא שאינו חייב בהשלומין. מ"מ קשה בעיניו שלא הקריב קרבנו. שהרי להביא דורון היה מבקש: ה"ל העיד החרשת שהשיאה אביה. ואע"ג דהויא א"א גמורה שהרי קבל אביה קדושיה כשהיא קטנה. אפ"ה יוצאה בגט. ומקבל את גיטה כשהיא חרשת. ואע"ג דלית בה דעתא. דאשה מתגרשת בעל כרחה. הלכך לא בעינן דעתה: ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן. והיא יתומה דלא הוי כשואים אלא מדרבנן: שאוכלת בתרומה. דרבנן. ולא גזרינן תרומה דרבנן אטו תרומה דאורייתא: מריש. קורה: בירה. בית גדול: מפני תקנת השבים. שאם אתה מגריבו בירתו ולהחזיר

°המטמאין). והמדמעין). והמנסכין). °בשוגג פטור(א). °במזיד חייב(ב). הכהנים שפגלו במקדש(ג) מזידין(ד) חייבין(ה): ה"ה העיד רבי יוחנן בן גודגדה על החרשת שהשיאה אביה. שהיא יוצאה בגט(ו). ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן. שאוכלת בתרומה(ז). ועל המרישה(ח). בעלה יורשה(ט). ועל המרישה(י) הגזול שבנאו בבירה(יא). שיטול את דמיו. מפני תקנת השבים(יא). ועל חטאת הגזולה

והמנסך. פירש הר"ב שמערב יין נסך כו' ואע"ג דהיינו מדמע שאוא נמי מערב. אלטריך למתני בהדיא משום דקנסא מקנס לא יליפינן. דהא לאו דינא הוא. והיכא דקנוס קנוס. והיכא דלא קנוס לא קנוס. ולהכי אלטריך מנסך. גמרא: במזיד חייב. כתב הר"ב ובדין הוא שיהיה פטור. דהיזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק. וא"ל דמזיק שעבודו של חברו דתנן במשנה ד' פרק דלעיל דלרש"ג דקיימא לן כוותיה מחייבינן ליה דהשיב היזק ניכר לגבי הך דהכא. °תוס' לעיל דף מ"א. והרמב"ם פי' לעיל דטעמא דהלכה כרש"ג משום דדיינינן דינא דגרמי. כמו שכתבתי לעיל בשמו וכ"כ הרא"ש שם ועיין מה שכתבתי במשנה ד' פ"ד דבכורות. [*ועיין עוד במשנה ח' פ"ב דחולין]: שפגלו. פירש הר"ב ששחטו וזרקו דמם במחשבת כו'. וה"ה לעבודות הילוך וקיבול כדתנינן בפרק ב' דזבחים. ומ"ש במחשבת. עיין מה שכתבתי בזה בסוף פ' ג' דבכא מציעא: ה"ה העיד רבי יוחנן בן גודגדה על החרשת שהשיאה אביה. פירש הר"ב כשהיא קטנה. ועיין מ"ש במשנה ב' פרק י"ד דיבמות: ועל קטנה כו' שאוכלת בתרומה. אבל חרשת דאיירי בה ושבקה ס"מ דלא [אכלה]. וטעמא בגמ' גזירה שמא חרש שנשא פיקחת יאכילנה. וגזירה משום תרומה דאורייתא: שנשאת לכהן. ועיין במשנה ב' פרק בתרא דעדיות. דאפ"ש שלא נבעלה: שאוכלת בתרומה. פירש הר"ב בתרומה דרבנן. וכתבו התוספות ואם תאמר ולוקמה אפילו בתרומה דאורייתא דקטן אוכל נבילות הוא [וכתבתי בסוף פרק ט' דשבת דאין מצווין להפרישו] וי"ל דבפרק האשה רבה [דף נ'] משמע דאפי' מאכילה בידים ועוד משמע דאפילו לכי גדלה אוכלת מכח זה. אפ"ש שעדיין לא בעל. והכא לא גזרינן תרומה דרבנן אטו דאורייתא. כדגזרינן גבי חרש בפקחת [שכתבתי לעיל] דאפילו תאכל תרומה דאורייתא הא קטנה היא עכ"ל. ומסיים בעל ח"ם. ומלתא דלא שייחא היא שתגדל ולא תבעל על כן לא גזרו. ע"כ. ודקדקתי בהלכות תרומות להרמב"ם לדעת מה יפרש הוא כזה ולא מלאתי שהעתיק בכאן זו כלל וכ"ע. [*דמ"ש בפ"ו הלכה ג' [מה"מ]. היינו בהשיאה אביה כדמוכח מינה וביה שכתב ודין תורה שתאכל משלתרומה שתס משמע דאורייתא ולא חילק ומשמע אף להאכילה בידים. וגם כתב שאוכלת חזה ושוק. וגם הכ"מ הראה מקום על משנה ד' פ"ה דנדה] : ואם מתה בעלה יורשה. דהפקר ב"ד הפקר. שנאמר (עזרא י') כל אשר לא יבא לשלשת ימים בעצת השרים והזקנים [ל"ל בעצת השרים והזקנים] יחרם כל רכושו. א"נ מהכא (יהושע י"ט) אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות אלא אבות אלא לומר לך מה אבות מנחילין בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו. גמרא פ"י דיבמות דפ"ט: הגזולה. ויאוש כדי לא קני. גמ': אלא

יבין תפארת ישראל יבין

יח) טהרות חבירו: יט) שעירב תרומה בחולין של חבירו: כ) שעירב יי"ג ביינו. דאי מנסך ממש, אין אדם מיסרגל דרכו לאסור דבר שאינו שלו, ודאי לנעורי מכוון. מיהו מומר לע"ז גם מנסך אוסר [ת"מ שפ"ה]: כא) דהיזק שאינו ניכר הוא: כב) מתיקון העולם שלא יעשה כן: כג) שאם לו קבל או הוליך לו זרק הדם, והתכוון אז לאכל לו להקריב מהקרבן חוץ לזמנו לו חוץ למקומו, דנפסל הקרבן: כד) שידע שמזיקו בזה: כה) אפילו היתה נדבה שהבעלים פטורים מלהביא אחר. ונ"ל דלהכי לא נקיט ה"ל שוגגין פטורים, מדאינו מלוי שלא ידע שהכהן שמפסיד הקרבן כשיפגלו ויהיה שוגג, דהרי למד דיני קרבן ה' שנים קודם שנכנס לעבודה [בחולין דל"ד ע"ז] דאם בן לוי בן כ"ש כהן שדיינו מרובים. ואילה"ק עכ"פ מזיד במטמא ומדמע היכא משכח"ל דלחייב, דמי יודע שעשה כן במזיד, ואי בהודאה מעצמו, הרי מודה בקנס פטור. י"ל דזהו רק בקנס דאורייתא מדכתיב ירשיענו אלהים ערב למרשיע את עצמו. ובל"ז נמי משכח"ל בשאמר מקמי הכי בפני עדים שמוך מיד למעשה שיעשה כן במזיד. מיהו קמ"ל כולה בבא דלא מבעייא ריש דהיזקו במעשה, אלא אפילו סיפא דלא הזיקו רק במחשבתו, אפ"ה קנסוהו. וי"ל דמה"מ נמי אין לריך למתני שוגגין פטורין: כו) אף דבקבל אביה קדושיה הו"ל קדושין דאורייתא, וחרשת אלו בת דעת היא לקבל גיטה, עכ"פ בגט א"ל דעתה: כז) אפילו יתומה שהבאיתה אחיה ואמה, שקדושיה רק מדרבנן, אפ"ה מותר להאכילה בידים עכ"פ תרומה דרבנן. אבל חרשת שנשאת מעצמה, אף דנמי הוא קדושיה דרבנן, לא אכלה אפילו בתרומה דרבנן, דגזרינן תרשת לפקח אטו חרש לפקחיה, דנמי קדושיו מדרבנן, והיא נדולה שאסורה לאכל, גזרינן תרומה דרבנן אטו דאורייתא. משא"כ בקטנה הכא, א"א שתעשה איסור: כח) דהפקר ב"ד הפקר: כט) קורה: ל) בית גדול שהפסד גדול לסתרו: לא) שכשתהיבו להחזיר הקורה ימנע מלשוב. מיהו גם בסוכת החג הדין כן [כסוכה דל"ל

ומה"ם נקט במתני' שפגלו שחקרבן נפסל בכך ולא נקט במחשבת שלא אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה וחייב לשלם כיון דהבעלים צריכים להביא אחרת. היינו דנקט מלתא דפסיקא דשייך ג"כ בנדבה דבוה בשלא לשמה כיון דהקרבן כשר. וא"צ להביא אחרת אף דאינו מסובחר מ"מ א"צ לשלם. דהרי גדולה מזו אמרי' בב"ק דע"ח דהאומר הרי עלי עולה והפריש שור וכא אחר וגנבו דמצי פטר נפשיה בשה אף דשור מצוה מן המובחר. אבל בפיגול דהקרבן פסול גם בנדבה צריך לשלם. ובאמת בכלל שפגלו חייבו מחשבת חוץ לזמנו וכן מחשבת חוץ למקומו. והרא"ש בנדרים (דף ל"ה ב') נקט תרוויהו. משנה למלך: [אות נח] תוי"ט ד"ה במזיד חייב. לגבי חנך כו' תוס' לעיל דמ"א. כמ"ש דנקט הרע"ב לעיל דשחררו רבו הראשון ופליגי רשב"ג ורבנן במזיק שעבודו והתי"ט נקט הכא ג"כ במזיק שעבודו. בזה כ' תוס' שם דמדלא קאמר בהיזק שא"נ פליגי היינו דהוי נזיר כיון דהשהרור מהני מדין. והיינו כיון דהפקיע שעבודו לגמרי מקרי נזיר. אלא דלאוקימתא דעולא דמיירי בשחררו שני דמדין אינו משועבד אלא כיון דיצא עליו שם

ב"ח

המטמא כו'. כ"ב פ"ב חולין מ"ל פ"ל. מיי' פ"ו מעה"ר הל"ל ופזיק ה"ג פמ"ג פסק ל' שע"ב מ"מ ע"ש פ"ה פפ"ו: הכהנים שפגלו כו'. ל"ד ע"ב ל"ב ע"ב נדרים ל"ו מ"ל מנחות מ"ם ע"ל מיי' פ"ל שם ס"ב: ה"ה העיד ריב"ב כו'. כ"ה ע"ל יבמות ק"ב ע"ב עדיות פ"ד מ"ם: על החרשת מ'. מיי' פ"י מהל' גירושין הכ"ב פמ"ב ע' ל' שע"ב מ"ש מ"ו ק"ם מעי' ח'. [ובכל מנסם עוד בגמות פ"ב ל"ב מ"ב ובכ"מ נפיקין מ"ו ל"ד]: ועל קטנה כו'. מיי' פ"ו מהל' מרומות ה"ג: ואם מתה כו'. מיי' פכ"ב מהל' ירושה ה"ד ממ"ע עשין ס"ח ונלמדין ל"ח עוש"ב מהל"ם מ"ו ל' מע' ל'. ועל המרישה כו'. ב"ק ס"ו ע"ב ל"ה ע"ל עדיות סס יהונתן פ"ע מ"ל מיי' פ"ל מהל' גזלה ה"ה מפ"ב עשין מ"ח ונלמדין מ"ל עוש"ב מהל"ם מ"ו מע' ל': ועל חטאת כו'. יבמות מ"ח ע"ב ה"ל מ"ל מ"ל מ

שלא נודעה לרבים. דאי נודעה לרבים שהיא גזולה. מלתא דלא שכיחא הוא שיבואנה הגזלן. ולא תקנו במלתא דלא שכיח. כך כ"ל. וביר"ש אמאמר אקרא ר' אבין בשם ר' יונתן והבאתם גזול את הפסח ואת החולה (מלאכי א') מה פסח ותולה בגלוי. אף כל בגלוי וכו': לרבים. וכן העתיק הרמב"ם בפ"ה [הלכה ז'] מהלכות איסורי מזבח. וכתב הכ"מ ואמריכ ביר"ש דרבים היינו שלשה. ולא ידעתי למה השמיטו רבינו ע"כ. ול"ל לתרץ דהרמב"ם סובר דר' אבין דאסמיך אקרא דפסח וחולה כו' אף כל בגלוי. חולק על האומר לרבים שלשה. אלא גלוי בעינן ותלוי בראות הדיין כפי הזמן והענין. ומשום כך בבבלי לא פרשינן כמה רבים. משום דסובר כר' אבין. ותדע שהרי במשנה ז' פרק לעניל נדר שידעו בו רבים פליגי התם בבבלי כמה הם רבים והילו הכא לא איתמר ולא כלום.

ולהחזיר המרים עלמו ימנע מלעבות תשובה: שלא נודעה לרבים. שהיא גזולה: שהיא מכפרת. °ואין צריך להביא אחרת: מפני תקון מזבח. שלא יהיו כהנים עלבים אוכלו חולין בשמחתו שנמנעים מלעבוד עבודה: ן לא היה סקריקון. נכרי רוצה. כלומר לא דמי דין סקריקון. לומר שהקונה קרקע של ישראל מיד הנכרי רוצה. יהיה חייב לדון עם הבעלים: בשעת הרוגי המלחמה. בשעה שהיתה הגזירה קשה על ישראל ליהרג במלחמה שהלוקח ממנו באותה שעה היה מקחו קיים ולא היה צריך לדון עם הישראל בעל הקרקע משום דאנס אונסים דישראל הוה נמר ומקני לסיקריקון. וקיי"ל [ב"ב מז:] °תלוהו וזבין זביני זביני: אבל מהרוגי המלחמה ואילך. שלא היתה הגזירה ליהרג דמי דין סקריקון. לומר שהקונה ממנו יעשה דין עם הבעלים. כמו במפורש במשנה: מקחו בטל. דאמרינן מירתה עבד: לקח מן האיש. קרקע המיוחד לכתובת אשתו: מקחו בטל. דאמרה נחת רוח עביתי לבעלי: נותן לבעלים רביע. דסיקריקון מהוך שבחנם

פי' הר"ב במשנה ב' פ"ק דביכורים: ביהודה. לגון רש"י מלחמת טיטוס שהיתה בירושלים וביהודה. ע"כ. ותוס' הביאו ירושלמי. בראשונה גזרו גזירה על יהודה לפי שמסורת בידם מאבותם שיהודה הרג עגו דכתיב (בראשית מ"ט) יהך בטורף אויבך: בהרוגי מלחמה. לגון הר"ב משום דאנס אונסים דישראל הוה נמר ומקני ל' מסורים הוא דישראל אנס אונסים הוה כו': לקח מן האיש. פי' הר"ב קרקע המיוחד לכתובת אשתו. א"ל עדיין נתת בגרושין ובמיתה. הכי מוקמינן לה בב"ב. ע"כ. וכ"ל בפ' חזקת ד' מ"ט. ומש פי' הרשב"ם המיוחד ר"ל בעדים ולא בשטר. וכתוב ר"ל בתוך השטר. והשתא מ"ש הר"ב המיוחד לרבותא נקט וכ"ש ב' שדות אחרים. וכ"ש שאר נכסים שאינן נכסי מלוג וכדפי' הר"ב במשנה ג' דפ' חזקת לענין מוכרת לבעלה וה"ה לאחר כתובתא בגמ'. ולהרמב"ם בפ' ל' מהלכות מכירה באלו ג' מקחו בטל מיד: נותן לבעלים רביע. כגון שלקח מהסיקריקון שדה בל' דינרין הוא נותן לבעה"ב י' דינרין לפי שאנו אומדין דמי הקרקע מ' דינרין ויותר והרוב שהסיקריקון עושה ממנו זול אע"פ שהיתה אצלו בלא דמים הוא זה השיעור בשוה ענין מה שאמרו רביע בקרקע שהוא שלים במעות. הרמב"ם: איתמר בזמן שאין בידן ליקח כו'. מל' אימתי משמע דקאי אדסמיך ליה נותן לבעלים רביע כו' אימתי כו' וכלומר זה שהקרקע נשאר אצל הלוקח אלא שנותן רביע לבעלים הוא בזמן שאין ביד הבעלים ליקח דאילו יש בידן ליקח צריך שיחזיר להם כל הקרקע בדמים שנתן בה ומדלא מסיים אבל יש בידן ליקח יחזיר הקרקע לבעלים ומסיים הן קודמין. משמע דמיירי בשבאים ליקח

שנויי נוסחאות

נודעה. כי"ף נודעת. שהיא מכפרת. כי"ף שמכפרת: ן סיקריקון. נד"ל סקריקון וכן בסמוך. מלחמה. נד"ל ונכי"ק ובמשכי"ל המלחמה וכן בסמוך. ועי' רע"ב. ואולי הוסיף בסירוסו המלה בשעת ובסמוך המלה אבל ולא היה כן לפניו במשנה, ואילך. כפי"ק והלך. יש בה. נד"ל ובכי"ק ובמשכי"ל בו. בסיקריקון נד"ל מן הסקריקון וכי"ל נכי"ק לא ובסמוך. (לקח) מן האיש. כפי"ק בהגה"ל ליתא וכן ליתא נד"ל (ובש הסדר מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים מן האיש.. במל. ראשונה ב"ד. נכי"ק הראשונה וב"ד. (הלוקח מסיקריקון). כד"ל ונכי"ק ..מן הסיקריקון; במשכי"ל ליתא.

תוספת חדשים

ה תוי"ט ד"ה שהיא מכפרת כו' שב ואח"ת אלמי כו'. וקשה נזה עדיין לאנו מיושב היאך הכהנים אוכלים חולין בעזרה אבל רש"י כתב זה לסברת המקשה שם אבל להמסקנא דמהכא דרבנן אוקמוה ביד הגזלן שיהא שלו ויוכל להקדישו ויוציא"ל הספקר ב"ד הפקר אי"כ הוי שלו ומי לענין כפרה ומיושב הכל וק"ל: (מהכורם ת"ז ל"ל) ן הר"ב ד"ה מקחו בטל כו' מילתא עבד עכ"ל אי"ב הכני נוח לי והראשון קשה ממלי. (רש"ו):

תוספת רעק"א

ב"ח כוסין לרבו ראשון לשחררו ופליגי בהיזק שא"נ ועלה כ' תוס' כיון דהלכה כרשב"נ צ"ל דהתם אף דקרי ליה להיזק שא"נ מכל מקום מקרי ניכר לגבי הנך דהכא: ה [אות נט] הרע"ב ד"ה שהיא מכפרת. וא"צ להביא אחרת. מדסתם הרע"ב נראה דדעתו דאף קודם יאוש מכפרת. אף דבמוניא אמרינן ד"ת בין נודע בין לא נודע אינה מכפרת מ"ט יאוש כדי ל"ק. היינו דאפילו בתר יאוש ד"ת אינה מכפרת אבל מצד התקנה מכפר אפילו קודם יאוש וב"כ הרשב"א בחי' בשם איבא מאן דאמרי. אבל מדעת תוס' ד"ה מ"ט וכו' נראה דדעתם דדוקא לאחר יאוש הוא דתקני דמכפרת עיי"ש: [אות ס] תוי"ט ד"ה שהיא מכפרת. דלאו מעקר הוא. ולפ"ז הוא דוקא אם הכהנים כבר אכלו הבשר והקטירו האמורים. אבל אם נודע מקודם אין כת ביד חכמים לומר שיקריבו חולין בעזרה וכן מבואר להדיא בלשון רש"י ז"ל. וכ"כ המהר"ם שיף בדעת רש"י. אבל דעת הרשב"א בחי' אף בנודע מקודם רשאים להקריבו ההפקר ב"ד הפקר ואוקמי ברשותיה ולא הוי חולין בעזרה (ומ"ש בתוספת חדשים דלמסקנא אפילו לרש"י משעם הפקר. אינו כן דרש"י כתב דקנסוהו רבנן ועי' בתוס' ד"ה כי היכי: ן [אות כא] ה"ע"ב ד"ה בשעת הרוגי. תלוהו וזבין כו'. וכן לשון רש"י ז"ל. והוא תמוה דסאי שייטה דתלו' וזבין הכא דהא הך מתני' מוקמי' בלא יהוב זוזי דאילו יהוב זוזי גם מהרוגי מלחמה ואילך קנה. אבל הרשב"א בחי' כתב פעמא דמתני' כיון שהמלך הפקירנה ואינו מקוה עוד לשוב לנחלתו גמר ומקני. אבל מהרוגי מלחמה ואילך אמר האידנא לשקול ומחר תבעינא ליה לדינא כדאיתא בסוגיי' והכל בלא יהוב דמי: [אות סב] תוי"ט ד"ה לקח. וכ"ש שאר נכסים. ומ"מ מתני' דקתני בטל דמשמע דמיד בטל היינו בג' שדות דאילו בשאר נכסים אין המכר בטל מיד אלא כשהגיע זמן הגביי' תשרוף. וכ"כ רש"י אלא דמ"מ לענין נהת רוח הוא כ"ש דאמרינן נ"ר ויכולה לטרוף כתובתה מהם. ובתוס' ב"ב ד"נ ד"ה אילימא כ' ומידו קשה להרשב"א הא מקמי דמוקי הכא בג' שדות היה פ"ד דמיירי בשאר נכסים ואע"נ דקתני מקחו בטל עכ"ל. ואני בעני לא זכיתי לחבין דבריהם הקדושים

יכין תפארת ישראל יכין

לג"א א']. אבל בגזל קרקע אפילו בשוגג, מקעקע כל הבירה ומחזירה [מ"מ ס"ס א'] : לב) שלא ידעו ג' בני אדם שבהמה גזולה, ועכ"פ יאום כדי לא קנה: לג) ול"ל להביא חשאת אחרת הפקר ב"ד הפקר [כיבמות דפ"ט ב'] : לד) שלא יתעצבו הכהנים שאכלו חולין בעזרה: לה) דין גוזל קרקע: לו) ר"ל בזמן גזירת הרינה אחר שכבש טיטוס ירושלים, אם אז קנה ישראל קרקע מעכו"ם שגזלו מישראל אחר, והבעלים אמרו ללוקח חזק וקני, אין בהמירה דין סקריקון המפורש בסיפא להחזיר לבעליה, דמדילא מיהרגו העכו"ם, נמר ומקנה ללוקח: לז) שנתבטלה גזירת הרינה: לח) דין סקריקון: לט) דמירתה מכר, ואין מירתה גחל כל כך שיהיה נמר ומקנה עבורה: מ) קמ"ל דלא אמרינן דהרגלא הכריחו לעשות כן: מא) קרקע: מב) דמירתה קטע מכרה. וקמ"ל אף דאין בו אומת רגא כבסקריקון אפ"ס מקחו בטל. ואפילו היתה קרקע המיוחדת לכתובתה לא שכיסה לו בנדוניא, מלי מעלה הכי. וי"ל דאפילו הבעל עלמו מלי לערער על המכר. וכשמתה בחייו הבעל יורש כתה ומבטל המכר [אה"ע ל' פי"ג]: מג) בשיעור זה לוזיל גביה גזלן: מד) זכה לוקח בהקרקע ע"י שיתן עוד דמים כרביע מקחו להבעלים: מה) של בעלים:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.com

שבחנם בא לידו מוזל גבי רבעא: ן רומז וגרמז. מה שהוא רומז לו שאחרים רומזים לו ונתרלה. הכל קיים. רמיזה בידיו ובראשו. קפילה עקימת שפתים שנאמר (איוב ה') קפלה פיה ואינו סימן ניכר כמו רמיזה: במטלטלין. אם מכר מטלטלין. ואין הלכה כבן בתירה: הפעוטות. הקטנים כבן ז' כבן ח' אם הוא חריף ויודע בטיב משא ומתן. או כבן ט' ובן י' אם אינו חריף כל כך: מקחן [מקח] וממכרן ממכר במטלטלין. ומתנתן מתנה. אחת מתנת בריא ואחת מתנת שכיב מרע. אחת מתנה מרובה. ואחת מתנה מועטת: ח כהן קורא ראשון וכו'. ככהן בזין בחכמה. אבל אם הישראל גדול בחכמה קודם לכהן ולוי. דממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול

יש בידן ליקח. הן קודמין לכל אדם[מו]. רבי הושיב בית דין ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון[מז] שנים עשר חדש. כל הקודם ליקח זוכה. אבל נותן לבעלים רביע: ן חדש רומז[מח] וגרמז[מט]. ובן בתירה אומר. קופץ[נ] ונקפץ במטלטלין[נא]. הפעוטות[נב] מקחן מקח. וממכרן ממכר[נג] במטלטלין[נד]: ח ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום. כהן קורא ראשון[נה]. ואחריו לוי. ואחריו ישראל.

ליקח הלוקח והבעל שהמלוה על הלוקח שלא ליקח ולתה הרביע. אלא יניח לבעליו ליקח. ולשון הרמב"ם בפ"י מה' גזלה אם יש ביד הבעלים ליקח מן המליק הן קודמין לכל אדם. וזה משמע כדדייקינן מהסיפא. ולשון הטור ח"מ סימן רל"ו אם ירלו הבעלים לריך להחזירה להם ויתן לו כמו שקנאה מהגלרי. וזה כדדייקינן מהרישא. והר"ן הביא ירושלמי הם אומרים היה בידיהם ליקח והלקוחות אומרים לא היה בידיהם ליקח א"ר יוסי לעולם הסדה בחזקת הלקוחות שהמע"ה. ובלשון הזה הביא הרשב"א בתשובה. ע"כ. נתכוין לאפוקי גירסת דין בירושלמי דגרס בחזקת הבעלים. ובמשרים נתיב ל"ח ח"ם כתב על הירושלמי וז"ל ונראה מכאן שלריך שיהא ידו מבגת בשעה שלקחה לוקח בא"ל"כ זכה הלוקח בה ואינו מחזירה. ונתן לו רביע. ואם היה בידם ליקח בשעה שלקחה לוקח. בעלים מסלקים לוקח כל זמן שירלו. עכ"ל. והשתא אתי שפיר ליישא דקודמין דמסיים דמלתא בטעמא קאמר דאם יש בידן ליקח בשעה שקנאה הלוקח הרי אן הוי קודמים אלא בלאיזה סיבה שנמנעו ולא יכלו ליקח באותה שעה. לא מפני זה אבדו זכותם. ואף דברי הרמב"ם אינו יכולים לפרש כן שו"ם אם יש ביד הבעלים ליקח מן המליק הם קודמין לכל אדם ואינו למידק מינה שלריך שלא תקדם קניית הלוקח דאי קדם זכה. אלא כלומר אם יש ביד הבעלים ליקח כשקנאה הלוקח. ואינו"פ שקדם הלוקח וקנה. הרי הבעלים מסלקים אותו. ובלי ספק דאשתמיטתיה למהר"ר ואלא כהן ליבנא דמשרים כשנדחק בפי' ש"ע שלו בח"מ סימן רל"ו ס"ק ח' וה': בפני סיקריקון. פי' בדשותו. הר"ן: ן רומז וגרמז. פי' הר"ב מה שהוא רומז או אחרים רומזים לו ונתרלה הכל קיים. ואינו"פ שה שנתרלה ג"כ הוא ברמיזה. וא"כ היינו רומז. לא קשיא דה"א כי גרמז מאחרים מה שנתרלה ברמיזה לא לסגי. דללמא טעה במה שגרמז לו. קמ"ל. והאי נתרלה לא קאי אלא אגרמז. דאילו ברומז מאי בעי טפי ומאי ריצוי שייך. ובפירש"י מה שהוא רומז קיים אם כו' ונתרלה קיים: במטלטלין. אבל בנטין ד"ה ברמיזה. כדתנן בריפ"ד דיבמות. ואיכא דאמרי כמחלוקת במטלטלין. כך מחלוקת בנטין. ואימא אף במטלטלין. גמ'. ומיהו הא דנטין כשנשא כשהוא הרש כדתנן התם כשם שכנס ברמיזה כו': הפעוטות. פי' הר"ב כבן ז' כבן ח' ה"ג הרי"ף והרא"ש בדרב כהנא. ומ"ש הר"ב אם הוא חריף כו'. וזה הטעון תלוי בדיין. הרמב"ם: מקחן מקח כו'. ומעמא מבוש כדי חייו. דאי לאו זביניה זביני. לא מזבני ליה מזוני ולא זבני מינה. גמ'. [ורש"י]: ח כהן קורא ראשון כו'. מפני דרכי שלום. כתב הר"ב דמדאורייתא יכול הכהן לתת רשות כו' לפי דדבר תורה הוא מה שכהן קורא ראשון. ומקראי יליף להו ואיכא דמילף מוקדשתו וכתבו הר"ב במשנה ו' פ"ג דהוריות. [ובמשנה ח' דהתם. כתבתי ממקראי אחר] ומ"ש הר"ב ומפני דרכי שלום וכו' ול"ש בשני ובחמישי בזמן הזה. דשייתי נמי רבים. הוס'. וכל זה הוא דין הגמ'. וכתב עוד הר"ב שכל זה כשהן בזין בחכמה. אבל אם הישראל גדול בחכמה כו'. דממזר ת"ח קודם כו' כדתנן כוף הוריות. ומש"ה תמה הרמב"ם בפירושו על המנהג שכתב הר"ב. ואינו"פ שבפירושו הפליגה בתמיהתו על המנהג. לא נמנע מלכתבו בחבורו פי"ב מהלכות תפלה. והב"י א"ח סי' קל"ה כתב לייסד המנהג דהא דהוריות לאו כללא הוא לבטל קריאת התורה אלא בשאר דברים שמצה להקדים הכהן כמו לברך בה"מ וליטול מנה יפה כו' היא שטויה אבל דיני קריאת התורה היא כמתני' דהכא ודאתמר עלה בגמ'. ואין לה"ח דין קדימה כלל על כהן ע"ה אלא מדאורייתא כשיתן לו רשות כו'. עכ"ד. אלא שאין טוען כלל לדברי הר"ב שהוא הביא הא דהוריות לענין קריאת התורה ועלה כתב והאידנא נהוג כו'. ול"ע בטעם המנהג שכיון שהחכמים תקנו שלא לתת רשות מבוש דרכי שלום דלא ליתי לאנטויי. ופי' רש"י ולמימר אמא נמי קריאת ברישא ע"כ. הלכך בדורות האחרונים שאין אדם יכול לומר מעשי גדולים ממעשיך ולא חכמתי גדולה מחכמתך. לפיכך ראוי לוותר ולומר לכהן ע"ה קודם לת"ח. דאל"כ אתו לאנטויי שכל א' יאמר אני ת"ח גדול ממך והרי מנהג זה דומה בטעמא להקנת המבנה. ומ"ש הר"ב אם אין שם כהן נתפרדה החבילה כו' ואית דאמרי לא יקרא לוי בתורה כלל. ופירוש נתפרדה

החבילה

יבין תפארת ישראל יבין

מו) ואחזיר להלוקח דמי מקחו. וי"א דוקא שהיה יד הבעלים משגת לנקחה מהגזלן בשעה שלקחה הלוקח [פתו"ע], וזהו פירש המהריתין שאמרה בהיה בידו ליקח: מז) ר"ל ביד הגזלן: מח) ביד לו ברשם: מט) מרמזין לו, ומה שנתרלה קיים. ודוקא בקדשה כשהוא חרש דכמו שכנסה ברמיזה כך מוליאה ברמיזה. אבל בקדשה כשהיא פקח ונתחרש, היינו שאינו שומע ואינו מדבר, אינו יכול לגרש כלל, אבל כשנשאה כשהוא פקח, ונשתתק שאינו יכול לדבר אבל שומע, וכ"ש כשנשאה כשהוא אלם אבל שומע, וכן הוא ג"כ בשעת גירושין, יכול לגרש ברמיזה אחר שיבדיקוהו ג"פ כלקמן רפ"ז [עי' אה"ע קכ"ז ס"ה וו"], וכתיבה מדאורייתא

לא מהני, ולרמב"ם אם כתב מהני [עי' אה"ע ק"כ ס"ה וקמ"ב ס"ז]: נ) דאפילו עקימת שפתיו מסני: נא) במכירת מטלטלין, אבל בנטו ד"ה לריך רמיזה: נב) קטן יותר מבן ו' שבדקיהו שיודע בטיב במו"מ: נג) ומתנתו קיימת בין מתנת בריא לו שכ"מ: נד) אבל בן י"ב שהביא ב' שערות, אף שאינו יודע בטיב מו"מ, מהני במטלטלין. אבל בקרקע, אף אלא ירבה, רק קנאה לו קבלה במתנה, לא מהני הגדיל לחוד, עד שיודע נמי בטיב מו"מ. מיהו קרקעות שירש מאביו, לריך שיהיה בן כ' והביא ב' שערות ויודע בטיב מו"מ [ת"ש כל"ס]: נה) אפילו כהן ע"ה קודם לת"ח ישראל: מדאורייתא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שאם שהתה כו'. כס ופס: ן חדש כו'. כ"ש ע"ש כו' ירושלמי ומות פי"ד ה"ה. מי' פכ"ש מהל' פרה פ"ב ה"ב סמ"ג עשין כ"ג מוס"ש תו"מ מי' רל"ה סעי' י"ז [ונלע לנפש מוד בפ"ז דמקילין דף קפ"ח]: קופץ כו'. מיי' שם סמ"ב שם מוכ"ש שם: הפעוטות כו'. מ"ה פ"ה מוכפמ"ת פ"ב כתובות ע' מ"ש ב"ב קנ"ה ע"ב. ירושלמי מב"ב פ"ד ה"ב מילוגין פ"ה ס"ו ביעין פ"ה ס"ם. מיי' שם ה"ח מוכ"ש שם סמ"ה: ח ואלו דברים כו'. כ"ש ע"ת מיי' פי"ב מהל' תפלה הי"ח סמ"ג ע' ו"פ מוס"ש תו"מ ס'. קנ"ה סעי' ג':

שנויי נוסחאות

ר ב י . במכ"ל ר' יהושע. שהיתה בפני. נד"ל: ובכי"ק ובמכ"ל שהה לפני. ליקח (זוכה אבל) נותן. וכ"ה בכי"ף ד"ל. ובכי"ף ד"ק ליקח יקח אבל נותן: דכי"מ לירא: בכמב"ל ..זכה..; במכ"ל ליקח יקח ונותן; בד"ל ולוקח נותן; בכי"ק ולקח נותן; במכ' ד' ריוות ווינית ב"ת ובס"ו לוקח א ב ל נ ו ת ן: ן ובן בתירה. נד"ל בן בתירא. הפעוטות. בכי"ק הפיוטות: ח ואלו. בכי"ק במכב"ל ובמכ"ל אלו.

תוספת הדשים

בתי"ם ד"ה אימתי כו' הביא הרמב"ם בתשובה כו'. אבל בחדושיו כתב א"ר יוסי לעולם כשהה בת קת בעלים שהמע"ה וגי' זו נלקה שמדמה לשמע"ש ע"ל. (ב"ל):

ן במשנה הפעוטות כו' במטלטלין אבל בקרקעות לא מבוש דמכירת קרקע לריכה יותר תריפות ובקיאות (כ"כ הלמ"ן בסס ספ"ע ח"מ סימן רל"ה):

ראשון לציון

פ"ה ח תוי"ט ד"ה כהן קורא ראשון כו' והב"י א"ח סימן קל"ה כו' (אלא מדאורייתא כשיתן לו רשות) כו' עכ"ד מלא אלא מדאורייתא כשיתן לו רשות ליתא בבית יוסף וע"ש היטב: שם בא"ד הלכך בדורות האחרונים שאין אדם יכול לומר כו' עיין סוטה מ"א.

תוספת רעק"א

הקדושים דהיכן פציע דלפ"ד מיירי מתני' בשאר נכסים הא יל בפשוטו דלפ"ד מיירי מתני' בין בג' שרות ובין בנ"מ דאטרינן"ר ומכ"ש בשאר נכסים לענין טענת נ"ר אבל מתני' לא מיירי בשאר נכסים מדקתני לשון בטל. ולבתר הכי מסקינן דמיירי רק בג' שדות ולא בנכסי מלוג דבג"מ לא אטרינן נחת רוח. וצע"ג:

החבילה נפסק הקשר אינד הלוי לא כבודו בטבול חבילתו הנפרדת ואינו קורא כלל.רש"י: מערבין כו' מפני דרכי שלום. פי' הר"ב כגי אדם כו' יאמרו שמטלטלים בלא עירוב ואינה חבדא.גמ' ופירש"י. ול"ל מאם יאבדו יבואו ע"י כך לידי מחלוקת. ובתוס' פר"מ מטום תבדא שלא יאמרו מפני האבד שהוסדים אותם לגמוד פת של עירוב אין מניחין אותו שם ע"כ: בור וכו' מתמלא ראשון. וכשהוא ממלא סוכר את האמה עד שיתמלאו. רש"י: רי"א גזל גמור. פי' הר"ב מדבריהם ונפיק בדיינים כו' וז"ל רש"י וטעמא דר"י בכולהו דקסבר עשו מפני דרכי שלום את שאינו זוכה לקנות קנין גמור כזוכה: מציאת חש"ו וכו'. דמדאורייתא לא זכה לפי שאין לו יד לזכות במה שאינו שלו ואין דעת אחרת מקנה לו. ב"ח"מ סי' ע"ר בשם הרשב"א: עני המנקף. פי' הר"ב חותך וכפירש"י. ומיירי שבשותף הפרי אינו אותו לפרי בידו. והיינו דאמרא בגמרא אם ליקט ונתן ביד ה"ז גזל גמור. וז"ל התוס' נראה דאילטריך לאשמועינן בתולשן בידו ומפילן אע"פ שלא נתעכבו בידו ולא אחז בהן אלא להפילן: ט משאלת אשה להברתה כו'. משנה זו שנויה כבר בספ"ה דשביעית. ושם האריכתי בה בס"ד:

מפני דרכי שלום. פי' יוסף אומר דמלא פ"ל הל"ג: מערבין בבית. יחתנו' עירובין פ"ו מ"ז. מיי' פ"ח מהל' עירובין הפ"ז סמ"ג בשין מדבנן מ' פוס"ב או"ח ס"י שפ"ו ספ"ג ג': בור שהוא קרוב כו'. נ"ש פ"ב מיי' פ"ב מהל' שבתות ה"י פוס"ב הו"מ ס"י ק"ש ספ"ג בי:מצודות כו'. מיי' פ"ו מהל' גזלה ה"ז וה"ח מהל' זכיה ומתנה ה"ב סמ"ג עשין צ"ב פוס"ש שם ס"ג ס"ש ספ"ג ד': מציאת חש"ו כו'. ב"מ י"ב פ"ח שבועות פ"ח מ"ח מיי' פ"ו מהל' גזלה ואבדה ה"ב סמ"ג ע' ע"ד פוס"ב שם ס"ג ס"ד ספ"ג ה': אין רבין כו'. מיי' פ"ח מהל' מת"ב ה"ם ופ"י מהל' ז"ז ה"ם סמ"ג לאין רפ"ד ופוס"ש ק"ל סי"קנ"ח סמי' ר"נ: ט משאלת אשה כו'. פ"ח פ"ה שביעית פ"ב מ"ש מיי' פ"ח מהל' שמטה ויובל ה"ז סמ"ג ע"קס"ח: אשת חבר משאלת כו'. מיי' פ"ח מהל' כלים ה"ב: ומזודנת. ע' יבמות ל' ל"ם ס"ב עוד"ש פותחת: ומחזיקין ידי גברים כו'. שביעית שם. וכפ"ה מעשה ג' מיי' פ"ח מהל' שמטה ויובל ה"ת סמ"ג עשין ס"ח: אבל לא ידי ישראל. ע' מיי' פ"ל ה"ל שמ"ז פ"ק ד':

שנויי נוסחאות

(מערבין בבי' ספר"ש). כ"י"ף ד"ק ליתא בטעות. (בור כו' ספר"ש). ליתא בד"נ בטעות. שהוא קרוב. כ"י"ף הקרוב. מצודות כו' מציאת כו'. הבנה דמציאה קודמת מ"ל ובכ"ק ובמגי"ל להבנה דמצודות. (משנה). בד"נ ובכ"ק ובמגי"ל ליתא (עני). בחסגי"ל ליתא; בד"נ העני. (מה שתחתיו). במגי"ל ליתא. שבחה ופאה. במגי"ל בכ"ק ובשבחה ובפאה. ט על השביעית. בכ"ק השביעית בשביעית. ורחים. במגי"ל ריחיים. ומרקדת עמה. בכ"ף ובהוסרי"ל עמה בזמן שהיא מטאה אבל לא בזמן שהיא מהורה ומזה עפ"י הבריתא המובאה בגמי' ועל עוד מה שמביא המלא"מ בפ"ה בשביעית בשם תפו' הרשב"א. המים. במגי"ל מים; בד"נ ובכ"ק לפיים; במגי"ל את חמים. לא תגע עמה. במגי"ל בהה; בד"נ ובכ"ק אצלה. (לפי). בד"נ ובכ"ק ובמגי"ל ליתא. שאין מחזיקין. במגי"ל ובכ"ף ד' קומטא. מחזיקין ועי' בשביעית שם. ובולן. בד"נ ובכ"ק יעל כולן. מחזיקין. כ"י"ף ד"ק מחזקין:

הוספת חדשים

ה בתוי"ט ד"ה מערבין כו'. והרמב"ם פי' לפי שיש להם בזה הלאה שבביתו שמטמיטים בו העירוב אינו ליתן פת. ולא ידענו איך מפרש משום הבדל דאתמר בש"ס לא לחו דה"ם שמא אלו שבלוחו הבאה לא יאנו כפת כ מ נ ה ג ס ואתו לאחקדיהו ודוחק(ש"ל): ט בהשגת משאלת וכו'. איכא למידק במשנה דלמה לא נקט בברה ויתמיים ונפה והנור בסדר ויש לומר עם מה שכתב מירוב לומי דנפה לפעור בה מעות ול מר ביאה הסדר ודוק ושגגה"ר

מפני דרכי שלום: מערבין בבית ישן. בור שהוא קרוב לאמה. מתמלא ראשון מפני דרכי שלום. מצודות היה ועופות ודגים יש בהם משום גזל. מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר גזל גמור. מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום. ר' יוסי אומר גזל גמור. עני המנקף. בראש הזית. מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום. ר' יוסי אומר גזל גמור. אין ממחין ביד עניי גוים בלקט שכחה ופאה. מפני דרכי שלום: ט משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה ורחים ותנור. אבל לא הבור ולא תטחן עמה. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ. נפה. וכברה. וברורת. וטוחנת ומרקדת עמה. אבל משתטיל המים. לא תגע עמה. לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה. וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום. ומחזיקין ידי גוים בשביעית אבל לא ידי ישראל. ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום:

הנקף. חותך כמו ונקף סבכי היער (ישעיה י'): ט החשודה על השביעית. לשמור פירות שביעית ולהלטיעם מן הביעור ואינך לא תבור ולא תטחון עמה. לסייעה מפני שאסור לסייע בידים עוברי עבירה בשעת העבירה: לאשת עם הארץ. החשודה על המעשרות: וברורת וטוחנת. לפי שרוב עמי הארץ מעשרין הן: אבל משתטיל המים. בעיסה: לא תגע עמה. לפי שמשגלגלה הוטבלה לחלה. וקא מיטמאה מחמת כלים טמאים שהרי הוטבלה לקבל טומאה וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום טומאה לחלה: ואולן לא אמרו כו'. לא התירו להשאילם כלים ולכייעם בלא שעת עבירה עלמה אלא משום דרכי שלום: *)ומחזיקין ידי גוים. לומר להם מחזקה ידיכם: ושואלים בשלומם. כל הימים ואפי' ביום חגם ואע"פ שמטיל שם מים על הגכרי ששלום אחד מבמותיו של הקב"ה:

*) נר"נ ד"ל מחזיקין.

גדול עם הארץ. הדין הוא דינא דגמרא. והאידנא נהוג שכהן אפי' עם הארץ קודם לחכם גדול שבישראל: מפני דרכי שלום. דמדאורייתא יכול הכהן לתת רשות למי שירצה שיקרא בתורה לפניו. ומפני דרכי שלום אמרו שיקרא הוא ראשון ולא יש רשות לאחר שיקרא דלא ליתי לאגלויי ולא יקרא בתורה כלל וכן המנהג: מערבין בבית ישן. בני חצר שרגילים ליתן עירובן בכל שבת בבית אחד. אין מכניס את מקומן ליתנו בבית אחר: מפני דרכי שלום. שבני אדם שהיו רגילים לראות העירוב באותו בית. עכשיו שאין רואים אותו יאמרו שמטלטלין בלא עירוב. ואינה חבדא: בור שהוא קרוב. למולא אמת המים הבא מן הנהר. מתמלא ראשון ואחריו יתמלאו התחתונים: מצודות היה. שאין להם חוך דליקני ליה כלום: יש בהן גזל מפני דרכי שלום. ולא נפיק בדיינים: רבי יוסי אומר גזל גמור. מדברייהם ונפיק בדיינים. ומיהו מודה רבי יוסי דלא הוי גזל דאורייתא לעבור עליו בלאו ואין הלכה כרבי יוסי:

יכין תפארת ישראל יכין

נו) מדאורייתא יכול הכהן לכבד לאחר, רק מדרבנן שלא יתקוטטו עבור זה, לכן הוא עלמו קורא. מיהו כשהכהן עומד בפסוקי דזמרה, לא יקראהו בשם כהן אחר. ובעומד בברכת ק"ש וכ"ש בק"ש עלמה, אפילו אין שם כהן אחר לא יקראהו. ועוד שילא מביה"כ. אבל בקראהו, אפילו באמצע הפרק פוסק ועולה, מפני כבוד הלבור. אבל לא יקרא עם הש"ץ. מיהו בין גאולה לתפלה, או בש"ל והוא לא התענה אפילו קראהו לא יעלה [כ"ז בא"ח קל"ה מג"א שם ובע"ז סי' תקס"ו. ולכ"ח ולתלמידו עשרת זקנים כסי' קל"ה, אפילו לא התענה מותר לעלות]. ואבל חוך ז' לא יקראהו אפילו אין שם כהן אחר. אבל בקראהו, כ"ל דעולה, דהו"ל כרבים לריכים לו, דמותר לאבל בד"ה [כ"ל שפ"ל], והו דאיכא נמי כבוד הלבור, דמותר בשאילת שלום [כ"ל שפ"ם], וכ"ש דמותר בד"ת מה"ש [וזה דלא כשגאון מסר"ו מלוקא נסיבור שלו, דשפק דאינו עולה]. ובאין כהן בביה"כ מותר לקרות ישראל במקום כהן, ולא יעלה לוי אחריו. ואם ירלו לקרות גם הלוי, יקראהו קודם הישראל [ג"ח קל"ם]: נו) מניחין הפת של ערובי חצרות: נח) ברגלין לכאיה שם: נט) דבשאינו בני אדם שאין שם עירוב, יחשדוה שמטלטלין בלא עירוב, או יחשדו שבני בית הראשון נגנבו הפת, ולכן לקחו משם העירוב: ס) אמת המים:

סא) ואח"כ ימלאו הרחוקים: סב) אפילו אין להמלודה חוך שיקנה לבעל הכלי: סג) מדרבנן יולא בדיינין, משא"כ לא"ק: סד) חוקך ותולש זיתים: סה) שכתה לו פילה: סו) שנפל כשתכו: סז) לאכלו אחר הביעור: סח) [זיעב] נקמת: סט) [זיעב] לנקות ההבואה. והא דנקט לה בלא כסדר. היינו טעמא דלא זו אף זו קהני, אף דכברה אין טרך מיי נפש אלא קרובה כל כך כנפה [ועי' נדרים פ"ד משנה א' בפירושינו פי' ד']: ע) [האגרמיהלא] [עא) דבכולהו תלוין שלריכה אותן לדבר המותר: עב) לא תברור עמה הבואה ופירות מספפולת: עג) כשיודעת שהן וודאי שביעית: עד) החשודה לממעשרות ושביעית: עה) דאף שיטמאן הע"ה, אפשר לעבדן אח"כ. משא"כ תטר חרס, אין טבילה בכ"ח. וכ"כ רחיים מדהוא גזול טריאה ליה למטבליה, גם א"א לנקיהו יפה מהקמח העמא קודם עבילה, ויתעכב מלהטבלו, ובינו בינו אהא לידי תקלה בו: עו) ירוב ע"ה מעשרין הן: עז) בעיסה: עח) לסייע בגלגול, מדכבר הוכשר העיסה לק"ע מכלי ע"ה, ואף דקיי"ל דמותר לעמא חולין מחוקין, עכ"פ הכא משגלגל הוטבל לחלה והרי טבל רק לגרום לו טומאה מותר, ולא לעמא בידים [רמב"ם פע"ז מאוכלים ה"ם]: עט) מה שהתירו לעיל: פ) וכ"מ שאחר כל מה שהוכל: פא) לברכו כשתורם בשביעית: פב) בכל עת. אף דשלוש אמו של הקב"ה:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פרק ו א האומר התקבל. אם רצה לחזור יחזור. דגט חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא מדעתו: לא יחזור. דכיון דאיכא שויתיה שליח הרי הוא כידה ונתגרשה מיד בקבלתו של זה: אף האומרת טול לי גיטי. לשון קבלה הוא והל' כרבן שמעון בגמליאל: **ב** צריכה. להביא לפנינו שתי כיתי עדים: שנים שיאמרו בפנינו אמרה. לו לקבלו: ושניים

פרק ו א האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה לחזור יחזור). האשה שאמרה התקבל לי גטי. אם רצה לחזור. לא יחזור). לפיכך אם אמר לו הבעל אפשי שתקבל לה. אלא הולך ותן לה. אם רצה לחזור יחזור). רבן שמעון בן גמליאל אומר. אף האומרת טול לי גטי. אם רצה לחזור. לא יחזור): **ב** האשה שאמרה התקבל לי גטי. צריכה שתי כתי עדים. שנים שאומרים בפנינו אמרה).

פרק ו א האומר התקבל. אם רצה לחזור יחזור. וכי מטא גיטא לידה ולא חזר. מינרשה. ואע"ג דבעל לאו בר שוי שליח לקבלה הוא אפ"ה אמרינן דאדם יודע שאינו יכול לעשות שליח לקבלה וגמר ונתן לאם הילדה והתקבל והולך לה קאמר. **גמרא:** התקבל. וכן לשון המשנה ספ"ח דגדרים ורפ"ז דשביעות ואע"פ שהיה יכול לעשות קבל בל"ל) קל: האשה שאמרה התקבל כו'. כדמסיים ברייתא רפ"ב דקדושין דף מ"ח שכתבתי ברים מכילתין ושלחה [מלמד] שהיא עושה שליח פירש"י קרי ביה ושלחה לא מפיק ה"א: לפיכך אם א"ל הבעל אי אפשי כו'. פירש"י לפיכך כיון דאמרן אין יכול לחזור אין לו תקנה לחזור אא"כ אמר הבעל כו'. וכתב הר"ן ואין הלשון נוח לי בכך. ומפרש דאריסא קאי דהאומר התקבל דגרסינן עלה בירושלמי בכל אתר אתמר התקבל כזכה. הכא אתמר הכי. שליח היא דאין חבין לאדם שלא בפניו כלומר וכיון דחוב הוא לאשה אפילו אמר לו בפירוש זכה בשבילה אם רצה לחזור יחזור. הגע עצמך שהיתה לוחת להתגרש. אמי אומר שמא חזרה בה. ומתניתין מרישא דתנן האומר התקבל דמאי לחזור דלא הוה הכא כזכי לפי שאינו"פ שלוחה להתגרש אומר אמי שמא חזרה וחוב הוא לה לפיכך א"ל אע"פ דגלתה דעתה ועשאתו שליח קבלה אם אמר הבעל אי אפשי וכו' ע"כ. כך נ"ל דעתו ז"ל בזה: אם רצה לחזור יחזור. כל זמן שלא הגיע הגט לידה שאינה מתגרשת אלא מדעת המגרש והוא אינו רוצה שיהא גט עד שיגיע לידה. רש"י: **ב** האשה שאמרה התקבל לי גטי. והוא חזר ואמר קבלתי. רש"י: צריכה שתי כתי עדים וכו'. ולא הוה כל כח מעידה

*) סבוה בגנין הבכל פיעל ולא בהתפעל.

יבין תפארת ישראל יבין

פ"ן א) קודם שיגיע גט לידה, דגט חוב הוא לה ואין חבין לאדם רק בפניו [לעיל פ"ח מ"ו], ואף שאמר הבעל התקבל, אפ"ה מדאינו יכול לעשות שליח לקבלה, ה"ק התקבל והולך. מיהו כשהגיע **גט** לידה, מגורשת: **ב)** דשליח לקבלה שעשתה האשה, נתגרשה מיד כשקבל השליח. וקיי"ל דאין לעשות שליח לקבלה רק מדוחק גדול [קמ"ל כ"ו]: **ג)** ר"ל דאין מפני שבשליח לקבלה אינו יכול לחזור, לפיכך אי אפשר שיחזור בעל בנירושין אא"כ אמר הבעל וכו': **ד)** דבכה"ג ג"כ שליח לקבלה הוא: **ה)** לשליח שיקבל הגט:

אור גדול

פרק ו א במשנה אלא הולך ותן לה. עיין בסוגיין (ס"ג ב') לענין הולך אי כזכי דמי או לא. ועיין בר"ן דהכא נ' שיטות. דעת הרי"ף דהלכה כר' נתן. וע"כ לחלק בין פקדון וחוב לשלוחה בגט. ודלא כסוגיית הגמ' דמדמה להו אהדדי. וא"כ סמילא לפי"ז בפקדון וחוב בוודאי הולך כזכי ולא מטעם ספק ודלא כסוגיית הגמ'. ושי' ב' כסוגיית הגמ' דכולהו ספק. והוא שי' הראב"ד בהשגותיו לרי"ף [ונראה דהיה לו גי' אחרת ברי"ף]. ושי' ג' הר"ן לעצמו דס"ל כסוגיית הגמ'. וז"ן היא שי' הראב"ד בתי' קמא שם. עיי"ש. ולפי ב' השיטות האחרונות בפקדון וחוב מחמת ספיקא אינו יכול לחזור כסוגיית הגמ'. ונראה פשוט דלפי"ז אם החזיר למפקיד מספיקא אי אפשר לחייבו כיון דאינו אלא ספק. ומעתה תמוה לי בהא דספקינן בחו"מ (סי' קכ"ה) בפשיטות דבהחזיר חייב ובאבה"ע (סי' ק"מ) הגי' הרמ"א למפסק כרב דהוי ספק א"כ גם בחו"מ לא הי"ל להוציא מהמחזיר בספק וצ"ע. שוב ראיתי בחי' הרשב"א דאף למאי דפסק כרב דהכא ספק עכ"ז ס"ל במתנה וראי לא הוי כזכי ובפקדון ודאי כזכי ובגט ספק וא"ש סתירת דברי הש"ע. ועכ"ז צ"ע בהאי דהו"מ להוציא ממון נגד דעת הר"ן וסייעתו. ונראה דהמוחזק יכול לומר קים לי. וצ"ע: וגם דברי הרשב"א תמוהין דבמאי דחה הסוגיא דבאן דמדמה פקדון לגט היכא דעשתה שליח. ואי משום דכ' דכיון דבס"ק תניא ברייתא כוותי' דרב לא משמע דהברייתא מטעם ספק. תמוה מאוד דשפיר י"ל דהברייתא אתיא כס"ד דגם בגט כזכי. והראיה לרב היינו דל"א מינו. וצ"ע בב"ז. ומצאתי להכנה"ג בחו"מ (סי' קכ"ה) דכ' בשם מהרש"ח דלית דחש להאי שיטה ולי צ"ע כנ"ל:

בפרקין אמר לב' כתבו ותנא נמי מי שהיה מושלך לבור ואמר כתבו. תני נמי מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו ואיידי דתנא התם זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת תני הזורק דתנן ביה ספק קרוב לו וספק קרוב לה מגורשת וא"מ. הר"ן בסוף פרקין בסוגיא דמילי לא ממסרי לשליח. וכ"כ תוס' ברוש פרקין: [אות סד] שם במשנה אי אפשי שתקבל לה אלא הולך כו'. והא דמשמע במתני' דאם לא אמר א"א אלא סתם הולך בהולך לדעת הרי"ף בודאי אינה מגורשת עד שיגיע גט לידה ויכול לחזור. ולאינך פוסקים הוי ספק מגורשת: [אות כה] תוי"ט ד"ה לפיכך. שמא חזרה וחוב הוא לה לפי' ה"ג כו'. דאם היה הדין במחזרת להתגרש יכול הבעל לוכות לה הגט אף דאמר א"א שתקבל סתמת שליחות דידה אלא הריני מוכהו לה על ידך. עיי"ש בהר"ן. ועדיין צריך להבין דאיך היה ס"ד לומר דכוונת הבעל דאין רצוני שיקבלנו מחמת השליחות דידה אלא שיזכה הגט לה הגט. הא גם ענין זכיה היינו שנעשה שלוחה ובפרט הפוסקים דס"ל דזכים מטעם שליחות הוא וא"כ מה הפרש בין חורת שליחות ממנה לבין חורת זכיה. וגם מה נ"מ לו לבעל בזה בענין הנירושין כיון כך ובין כך מתגרשת מיד. אמנם לשיטת הרי"ף פ' קמא דמסכתין (והובא בדברי רבינו לעיל אות מ') דבהן בזכי בעי' דיסמי לידה ואם מת לא יתנו לאח"מ מרווח שפיר די"ל דכוונת הבעל דאין רצונו שיקבלנו מ' שליחות דידה ותהיה מגורשת מיד ולא בענין דלמטי לידה הגט ובעי' דלמטי לידה ומ"מ א"י להזור. והנה הא דבאמת לא מפרשינן כך כתב הר"ן המעם דאפי' גליא דעתה לא מקרי זכות דדלמא חזרה בה כההיא דהירושלמי בצוחת להתגרש עיי"ש. לענ"ד יש לדון מובא דדוקא בההיא דהירושלמי דצוחת להתגרש שייך לומר דחיישינן דחזרה מזה אבל בעשאתה שליח במפורש שיקבל לה הגט ואלו קיבל השליח בשלוחתה היה מהני ול"ח לחזרה כ"ז דלא שמענו דחזרה במפו"ש וכיון דבאותו רגע שמוסר הגט להשליח אנו דנין דמתרצית שיעשה שליח שליחותה לקבל הגט וחזינן דניחא לה להתגרש ועומדת בדעתה א"כ סמילא הוי זכות דמה לה אם מקבל בשליחותה אם בדרך זכי'. ולפי מה שבארנו דדברי הר"ן הם לפי שיטת הרי"ף הנ"ל נ"ז ניחא כיון שיש שינוי ביסוד הנירושין בין שליחות לזכי' לענין בעי דמטא לידה י"ל דעל אופן זה דבעי שימטי לידה לא ניחא לה. אלא דהיה ראוי לדון כיון דעכ"פ חזינן דניחא לה בנירושין ממילא מקרי זכות. ליה מדמי' לה להירושלמי דגילוי דעת לא מהני לזה ואין אנו דנין רק על מה שעשתה מעשה במפורש לשייר שליח שעל אופן זה מרוצית וראי. וסמילא כל שיש איזה שיטוי אין לדון על מעשיה ומקרי רק גילוי דעת דלא מהני בגט. ולפי דברי הר"ן היה נראה לדינא במתנה אם עשאו המקבל שליח לקבלה והנותן אמר א"א שתקבל לו אלא הולך ותן לו דהיין דאם רצה לא יחזור דמפרש דברי' א"א שתקבל מחמת שליחות אלא שיזכה בו מחמת הנותן דהא מתנה בעצמו הוי זכות. אמנם באמת יש לדון בזה טובא די"ל דגם בגט הוי זכות גמור כיון דעשאתו שליח במפורש ובפרט לפי דעת הרא"ש דהר"ן שהקשו על הרי"ף כפי שמבואר לעיל) והא דלא מפרשינן דבריו א"א שתקבל אלא שתזכה היינו לפמ"ש תוספות והר"ן בסוגי' כמעמא דר' דס' במתנה הולך לאו כזכי ובגט באמרה התקבל והוא אמר הולך הוי כזכי היינו כיון דעשאתו שליח לקבל עדיף ואמרי' ביה הולך כזכי כמו בחוב. א"כ י"ל דעיקר הסברא דבל דאפשר בשום אופן לומר הולך כזכי בדחיינן בחוב י"ל וודאי היכא דאמר השליח אשתך אמרה התקבל דמסכים לדבריו. ומה דאמר הולך היינו זכי דמסתמא לא בא לעקור שליחותה. והיינו הכל אם מסכים בשליחותה. אבל כל שאמר א"א שתקבל כיון דאינו מסכים בשליחותה ממילא הוי ענין חדש ותהי כמתנה דל"א הולך כזכי. וא"כ י"ל דגם במתנה כה"ג באומר א"א שתקבל כיון דאינו מסכים לשליחותו כמה שאמר הולך הוי ענין חדש ואמרי' דהולך לאו כזכי. ובזה מרווח היטב הסוגיא דבאן במה דאמרי' אב"ע אי אפשי אתי לאשמועינן היינו דבליגי בא"א דת"ק אפשר דסבר דגם במתנה הולך כזכי א"כ אף דאמר א"א שתקבל לה ועוקר שליחותה מ"מ כיון דזכות הוא לה סמילא אמרינן הולך כזכי כמו במתנה ור' לשיטתו דס' במתנה הולך לאו כזכי אלא דהכא עדיף כיון דעשאתו שליח בזה כיון דעוקר לשליחותה אף דזכות הוא לה מ"מ הולך לאו כזכי. ובזה יש לפרש על נכון הא דאמרינן לעיל דף ל"ב אמר אביי נקמינן שליח מתנה כשליח הגט נ"מ להולך לאו כזכי דנדחקו מאד תוס' והראשונים. דגם לפי"מ דמפרשים

פי"ו א האומר כו'. פ"ע ע"א. ירושלמי פלה פ"ה הל"ד מפ"ב פ"ה הל"ד: אם רצה לחזור כו'. מיי' פ"ו מהלכות גירושין כ"ו: ממ"ב עטין ל בטוש"ע אה"ע סי' קמ"ב סעיף ח': וסי' קפ"ל סעיף ג': האשה שאמרה כו'. מיי' שם ה"ח בס"ג שם טוש"ע שם פי' קמ"ב סעי' ג': לפיכך אם כו'. מיי' שם ה"ו טוש"ע שם סעי' ח: אי אפשי שתקבל לה. ירושלמי מפ"ע פ"ד הל"ה: אף האומרת כו'. מיי' שם ה"ט סעי' ט"ו: **ב** האשה שאמרה כו'. ס"ג ס"ג מיי' שם ה"ח סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קמ"ב סעי' ח:

שנויי נוסחאות

פי"ז א לפני כ"י (דף ע"ח ע"ב ד"ה מעמא כו' וד"ה הא אמר כו') היה הפרק הזה אחר הפרק מי שאחזו וכ"ה בהא"ש (והק"ל לא בדקדוק כתב שם בריש פרק המקבל דמעשה כפל בדפוס להקדים כו') ועי' תוס' לקן: לחזור יחזור. בד"ל וכ"ק וכמסכי"ר בכל המגנה להחזיר יחזיר להחזיר לא יחזיר וכמ"ב דפוס ריוזא וויניציא ס"ח וסס"ו בכל הרלשונים כלפיהו וכבי' כמרוגים להחזיר יחזיר ..להחזיר לא יחזיר ובד"ם ודל"ק ג' רק בדרכב"ג להחזיר לא יחזיר ובד"ל מסר בדרכב"ג מלת להחזיר. אמר (לו). בד"ל וכ"ק וכמסכי"ר ליתא. הולך. בד"ל הא לך; בכי"ק הילך (בגיר"ה). **ב** שתי. בד"ל וכמסכי"ר שני ואינו נכון. שאומרים בד"ל וכמסכי"ר שאמרו וכן בסמוך.

תוספת רע"א

פי"ז א [אות סג] במשנה האומר התקבל. אחרי דסידר דיני תיקון עולם דמה"מ תני במסכתין פ' הניזקין בתר השולח. חוזר לענין ראשון של שליחות ותני התקבל ואיידי דתני

---

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מעידה על חצי דבר בלבד. ורחמנא אמר דבר ולא חצי דבר. דכל כח דאתה מה שיכולה לראות באותה שעה. תוס'. ועיין פ"ז דב"ק [דף ע'] ומ"ד פ"ג דב"ב: ושנים שאומרים בפניו קבל. כשאין מכירין תחימת העדים האתומים על הגט אבל אם נתקיימה תחימת העדים שעל הגט א"ל שתביא עדי מסירה בפניו רק ליאמר השליח שקבלו בפני שנים. טור סי' קמ"ח. ועמ"ש בפרק בתרא מ"ה. וכתב עוד בשם העיטור דמה שצריך שנים על הקבלה דוקא כשאין השליח כשר. אבל אם הוא כשר מצטרף עם עד אחד. ע"כ. וכתב עליו הב"י דמדברי הרא"ש נראה דיש שהוא בא במקום האשה אינו עולה לעד: וקרע. כתב הר"ב בשעת השמד שו שגזרו על המלות וקרעו כו' גמ'. ואכתי קשיא לי דלמאי כ"מ מעידין כן. וז"ל הרמב"ם וקרע אינו מתנאי שיקרע עכ"פ. ואמנם ר"ל שאם קרעו שיעידו על כך ע"כ. וכ"ל מנוס דאע"פ שיש שמד. ומש"ה נקרע. צריך שיעידו על כך דלאו כ"ע מסקי אדעתייהו דמש"ה לא יביאנו בידו ויאמרו אילו היה אמת היה לו להסתכן בנפשו ולהביאו ויוציאו לעז: אפילו הן הראשונים והן האחרונים כו'. לשון הר"ן ואיכא למידק מאי אפילו. אדרבא הכא עדיף טפי דליכא לספוקי במידי. וי"ל סד"א מיחזי כשיקרא שהיאך אפשר שנזדמן הדבר שאותן בעצמן השליחות ראו הקבלה דמסתמא הבעל והאשה בשתי עיירות הן. כיון שהיא ממנה שליח ואינה מקבלתו מיד הבעל. ומש"ה הדר תני לו אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהם. דסד"א דגמי דלתרי לא חיישינן [דמקרי. לחד מיהא] חיישינן. קמ"ל: נערה המאורסה היא כו'. כתב הר"ב היא יש לה יד. דהא גדולה היא ועיין מ"ש בסמנה דלקמן. ועיין מ"ש ברפ"ב דקדושין: וכל שאינה יכולה לשמור את גטה כו'. יש חילוף גירסאות בגמ' (בזה) ביודעת לשמור. רש"י וסיעתו גורסין מכתגיע לטוהר הפטוטות [דמ"ז פרק דלעיל] ולגירסת רי"ף וסיעתו מכתגיע למדת לרוב וזורקתו. אגוז ונוטלתו: ג קטנה שאמרה כו' עד שיגיע גט לידה. ומ"ש הר"ב במשנה דלעיל אדתנן נערה כו' היא ואביה מקבלין את גטה. היא יש לה יד. דהא גדולה היא. ומבמע דהילו קטנה אין לה יד. התם בשם לה אב הוא דאין לקטנה יד. והכא באין לה אב. ובגלות הכי מוקמינן לה הכי בפ"ב דקדושין דף מ"ד. ואע"ג דתני סיפא. אבל אם א"ל אביה כו' חסורי מחסרא וה"ק. בד"א בשאין לה אב אבל אם יש לה אב וא"ל אביה: שאין קטן עושה שליח. ואע"פ שיש לה אחר. כדתנן ברפ"ח. הרי פי' הר"ב שם דאתרבי מידה. ואע"ג דבעלמא אחר מדין שליחות. בגט [מדין ידה] אתרבי ומ"ש במשנה ד' פ"ק דב"מ. וזוהי דעת המגיד פ"ו מהלכות גירושין. והרמב"ם כתב מפני שהשליח קבלה צריך עדים ואין מעידין על הקטן שאינו בן דעת גמורה. ע"כ. והראב"ד כתב דטעמא אתם גם אתם לרבות שלוחכם. ומה אתם בני דעת. אף שלוחכם בני דעת. נמצא השליח

ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע. ובשעת השמד שו שגזרו על המלות והיו קורעים הגט מיד שלא ירגלה: ואפילו הן כו'. שהנשים שאמרה בפניהם הם עלמה ראו כשקבלו: או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד. שליחי שנעשה עד בזו ובזו מצטרף עמהם: היא ואביה. לו היא לו אביה. היא יש לה יד דהא גדולה היא. ואביה כמי זכאי לקבלו: אינה מתגרשת. ואפילו בקבלת אביה דכתיב (דברים כ"ד) ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאה זו שמשלחה ותוזרת: ג במקום אחר פסול. שהבעל מקפיד שאין רצונו שיצעיזו עליו שם: הרי היא במקום פלוני. ליט אלא כמרגלה מקוס

ושנים שאומרים בפנינו קבל וקרעו. אפילו הן הראשונים והן האחרונים. או אחד מן הראשונים. ואחד מן האחרונים. ואחד מצטרף עמהם. נערה המאורסה. היא ואביה מקבלין את גיטה. אמר רבי יהודה אין שתי ידים זוכות כאחת. אלא אביה מקבל את גטה בלבד. וכל שאינה יכולה לשמור את גטה אינה יכולה להתגרש: ג קטנה שאמרה התקבל לי גטי. אינו גט עד שיגיע גט לידה. לפיכך אם רצה הבעל להזור. יחזור. שאין קטן עושה שליח. אבל אם אמר לו אביה. צא והתקבל לבתי גטה. אם רצה להחזיר לא יחזיר. האומר תן גט זה לאשתי במקום פלוני. ונתנו לה במקום אחר. פסול. הרי היא במקום פלוני. ונתנו לה במקום אחר. כשר. האשה שאמרה התקבל לי גטי במקום פלוני. וקבלו לה במקום אחר.

נערה המאורסה. ב"ל פ"ג קדושין מ"ב פ"ג ירושלמי קדושין פ"ב הל"א מיי' פ"ב בס הי"ח סה"ג כ"ל פ"ח טוש"ע שם סעי' ב': היא ואביה מקבלין כו'. פי' ירושלמי תרומות פ"ח הל"ה: ג קטנה שאמרה כו'. ב"ל פ"ח ה"ב פ"ח קדושין פ"ב ירושלמי גיטין פ"ו הל"ח קדושין פ"ב הל"ח מיי' שם פ"ו הי"ח סמ"ג עי' ל' טוש"ע אה"ע שם סעי' ג': שאין קטן כו'. מיי' פ"ב מהל' שלוחין ה"ב בסמ"ג ע' ל' מוה"ל הו"ה כ"ל פ"ח קמ"ח סעי' ג': ואם א"ל אביה כו'. מיי' פ"ב מהל' גירושין הי"ה סמ"ג ע' ל' מוה"ל אה"ע פ"ו קמ"ח סעי' ג': האומר תן גט כו'. קדושין נ"ל פ"ח מיי' שם פ"ב הל' ל"ג בסמ"ג שם טוש"ע שם סעי' מ"ה: הרי היא במקום כו'. מיי' שם טוש"ע שם סעי' מ"ז: האשה שאמרה כו'. טוש"ע שם ב"ג קס"ה פ"ח קדושין מ"ם מ"ח ע"ירושלמי קדושין פ"ח הל"ג מיי' שם הל' ל"ד טוש"ע שם סעי' מ"ט:

שנויי נוסחאות

קבל וקרע. כב"ק וכמס"ל בשעת קיבלה וקרעה. המאורסה. כב"ק וכמס"ל וכר"ף מאורסה. (את) גיטה. בד"ג ליתא וכן ליתא בסמוך. זוכות. בד"ג וכב"ק וכר"ף זכות. באחת. בכ"ק באחד. אינה יכולה. בד"ג וכב"ק אינה צריכה (?); בר"ג אינה מתגרשת, אך כפי הנראה אגב פירש"י העתיק כאן טוסת הבריתא: ג (הבעל). בד"ג וכר"ף ליתא. לחזור יחזיר. בד"ג וכב"ק וכמס"ל להחזיר יחזיר. קטן. בכ"ק וכמס"ל חקטן. (אבל) אם. במס"ל ואם. והתקבל. בד"ג וכמס"ל וקבל. להחזיר לא יחזיר. במס"ל לחזור לא יחזור. האומר. בכ"ק האומר לחבירו. תן גט (זה). במס"ל ליתא. התקבל..במקום. בכ"ק סמקום..

תוספת חדשים

פ"ו ג במשנה קטנה שאמרה כו' איכא למידק למאי דאמרינן לעיל דף ס"ג ע"א דאדם יודע שאין שליחות לקטן ואמרינן בקדושין דף מ"ד דסק' לרב נתמן דאמר אין נערה עושה שליחות מאלת המשנה דקתני קטנה שאמרה התקבל לי גטי הא נערה ס"ז גט וקשה עובדא דלעולם אפילו

תוספת רע"א

דמפרשים הראשונים דמיירי בעשאתו ש"ק הוא דוחק דהא בגט עצמו לאו פשיטא כ"כ דהא פליגי בזה ר' ור' נתן. וגם נצטרך לומר דאביי ס"ל דהלכה כר' נת' ופליג אדרב דאמר חולצת. ולפי הנ"ל דה"ק אביי דסגט היכא דאמר א"א שתקבל לה אלא הולך דרצה לחזור יחזיר. אף דס"מ חזינן דזוכות הוא לה מוכח לומר דבמילי דזכות ג"כ ל"א הולך כזכי וכיון דעיקר לשליחותה הוי מלתא חדתא ול"א הולך כזכי. מזה נשמע דבמתנה ל"א הולך כזכי: ב [אות כו] בהרע"ב ד"ה אינה מתגרשת. ואפי' בקבלת אביו'. זהו שיטת רש"י ז"ל אבל תוס' ושי"ם סברי דע"י אביה מתגרשת דאביה משמרה שלא תחזור ולפ"ז הך דהא לר"י בלא"ה אביה ולא היא ולהפוסקים דס"ל כשיטת רש"י והרע"ב דבקטנה גם לת"ק אביה ולא היא צ"ל דהך בבא מלתא באזי נפשיה ומיירי ביתומה: [אות כז] תוי"ט ד"ה ויינים שאומרים. שיאמר השליח שקבלו בפני ב' היינו דלא בעי' קרי קבלה וסני בראהו ביד השליח כשהוא שלם: ג [אות כח] במשנה הבי"ל להזור יחזיר. אבל משבא הגט לידה מתגרשת אע"ג דהבעל לאו בר שוא שליח לקבלה הוא ושליח להולכה לא שוויא. אפ"ה אמרי' אדם יודע שאין שליחות לקטן וגם יודע שאין הבעל יכול לעשות שליח לקבלה והתקבל והולך קאמר. נסרא דף ס"ג ע"א. ומשמע דאף ביש לה אב הבי הוא ולא אמרי' דטעה הבעל וסבר דאביה

יבין תפארת ישראל יבין

ו) מעידי בעת בגזרו האומות שלא יקיימו ישראל המלות, ולפיכך אחר מהיות הגט, מיד היו הב"ד מתבדין הגט. [והא דהמביו לעדים שנקרע. כ"ל משום דבלא נקרע אחר קבלתו בקרע כ"ד, מאן יימר דסתלה ושליח לקבלה היה, דלמא שליח לאולכה, והכי לקולא לא אמרינן מזקה שליח עושה שליחותו באיסור דאוכייתא [בגיטין פ"ד כ'], רק בדרבנן [בפירוקין דל"ח ב']. ואו דלמא מזר וכיעל השליחות קודם שהגיע גט לידה]. מיהו לא הוה כל כח כמעידים על חצי דבר של עדות דלא מהני. דשאני הכא שראתה כל כח כל מה שצריכה לראות. אמנם בלא נקרע הגט, ונתקיים תחימת עדי הגט, א"ל עדי מסירה, רק שיאמר השליח שקבלו בפני ב' [אה"ע קמ"ח י']. אבל בקבלה הגט ע"י שליח להולכה, א"ל רק ב' עדים שקבלה הגט ע"י השליח, וא"ל עדים שעשאו הבעל שליח, דהמנהו רבנן לשליח נגד ערעור דבעל כלעיל רפ"א [וי"א דכשבעל כופר הר"ז ספק מנורכת [קמ"ח פי"ח]: ז) שנייהן מעידין על האמירה והקבלה, וא"ל מסתברא שסוברתן להעיד שקר, דאיך יזדמן שיראו ב' הדברים שמסתמא בב' עיירות היו, מדלא קבלתו היא עלמה גט מהבעל: ח) שליחי: ט) שמעיד עם זה ועם זה: י) היא לו אביה: יא) ממיעוט דעת שבא מקטנותה. וי"ל דשיטורא בעוהנין לה לרוב וזורקה לאגוז ונוטלה. וי"ל בת ו' לו ז' שנים, כל חד לשום חורפא: יב) י"ל אפילו בקבל אביה גמה אינה מתגרשת [קמ"ח ו']: יג) כשאין לה אב, דנים אב, אביה ולא היא: יד) דוקא כשמתגרשת בעודה ארוסה הא בנשואה לא, דמשמעתא אין לאביה רשות בה [רש"י קדושין דף מ"ג ב' ד"ה היא] וכן פסקינן להלכה [אה"ע קמ"ח פ"ג: טו) דאולי בעל מקפיד שלא יעיז עליו שם: טז) דמרלה מקוס הוא לו [קדושין פ"ב מ"ד]:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מקום שם תמלאנה: ורבי אליעזר מכשיר. דסבר איהו דמדעתיה מגרש איכא קפידא. איהי דבעל כרחה מתגרשת מרחה מקום היא לו. ואין הלכה כרבי אליעזר: **ד** הבא לי גטי אוכלת בתרומה. אם אמת כהן היא: עד שיגיע גט לידה: לאותו מקום. שכך אמרה לו לא תהא שלוחי אלא שם: ורבי אליעזר אוסר מיד. משפירש מאצלה. ורבי אליעזר לטעמיה דמכשר כשקבלו במקום אחר. דמרחה מקום היא לו. ומשעת קבלה איגרשה לה. לפיכך משעה שפירש מלפניה אסורה שמא מלאו חוץ לעיר וקבלו הימנו. ואין הלכה כר"א: **ד** כתבו אגרת וכו'. שהגט קרוי אגרת. שכך כתוב בו ואגרת שבוקין: פטרוה לא אמר כלום. דלמא לשון פטור וחובה קאמר להקל מעליה חובות שחייבת: פרנסוה. לשון עשיית צרכיה כמו מוציאים לפרנסה וכו'. הלכך לא ידעינן אי לרבי הגט הוא. שלא תהא זקוקה ליבם. אי לרבי מלבום וכשות הוא: כנימוס. כחוק. לא ידעינן אי חק גט אי חק מזון וכסות וכן כראוי: היוצא בקולר. ליהרג בדין המלכות: ואמר כתבו. אע"פ שלא אמר תנו: יכתבו ויתנו. דלגבי פחדיה טריך ולא פרים: **המפרש**. ליס: **והיוצא בשיירא**. למדבריות:

המסוכן

פסול. רבי אליעזר מכשיר). הבא לי גטי ממקום פלוני. והביאו לה ממקום אחר כשריר): **ד** הבא לי גטי[יא]) אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה. התקבל לי גטי. אסורה לאכול בתרומה מידי[ב]). התקבל לי גטי במקום פלוני. אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום[יא]). ר' אליעזר אוסר מיד[ב]): **ד** האומר כתבו גט. ותנו לאשתי[ג]). גרשוה[ג]). כתבו אגרת ותנו לה. הרי אלו יכתבו ויתנו[ד]). פטרוה[ג]). פרנסוה[ג]). עשו לה כנימוס[ה]). עשו לה כראוי. לא אמר כלום[ו]). בראשונה היו אומרים היוצא בקולר[ז]) ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו[ח]). חזרו לומר. אף המפרש[ט]) והיוצא בשייראל). ר' שמעון שזורי אומר

והטולה צריכין להיות בני דעת. ע"כ. ולכל התורה למדנו דיני הסליחות בשוה. עמ"ס בדפ"ב דקדושין: ורבי אליעזר מכשיר. כתב הר"ב דבע"כ מתגרשת דמגה ידעה דיחה ליה לבעל למיתבה התם. רש"י: הבא לי גטי ממקום פלוני. אפי' לרבנן. דכיון דאינה מתגרשת בקבלתו. ליכא קפידה כשמביאו לה ממקום אחר. הר"ן: **ד** אסורה. לאכול בתרומה מיד. שמא קבלו כבר. ואע"ג דה"ל למימר אוקי אמה בחזקת שלא נתגרשה. חומרא בעלמא הוא שהחמירו חכמים. מכוס דחזקה שליח עושה שליחותו אע"ג דאין ביד השליח לעשות. שמא לא יתן לו הבעל גט כמו שאוסר לעיל [ד' ס"ד] בכל הגטים שבעולם באומר לשלוחו לא וקדם לי אשה שהם ומת השליח. אע"ג דכל אחת היא לו בחזקת היתר. וגם אין ביד השליח לעשות שליחותו. תוס': עד שיגיע גט לאותו מקום. פי' הר"ב שכך אמרה לו לא תהא שלוחי אלא שם ובגמ' פריך וכיון שקבלו במקום אחר היכי הוי גיטא כלל והתנן בריש התקבל לי גטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר (כשר) [פסול] ומוקמינן לה בדא"ל קבל לי גיטא במתא מחסיא וזמנין דמשכחת ליה בבבל [כיון דהדר א"ל הכי מכלל דלא קפדה אי מקבל ליה בדוכתא אחרינא. והאי דקבעה ליה עיקר במתא מחסיא] הכי קא"ל משקל כל היכא דמשכחת ליה שקול ליה מיניה. גיטא לא ליהוי עד דמטית למתא מחסיא. גמ'. [וה"ל כאומר לאשה הרי זה גיטך ולא התנו בו אלא לאחר ל' יום. תוס'] ואמה אמי שהרמב"ם בפ"ט מהל' תרומות העתיק המשנה כלשונה שלא אמרה אלא מקום אחד. והכ"מ לא העיר בזה: **רבי אליעזר אוסר מיד**. כתב הר"ב ר"א לטעמיה כו' ובגמ' פריכין פשיטא ומפרקינן לא צריכא דאיתיה לבעל במזרח ואיל זיל במזרח. וקא אזיל במערב. מ"ד במערב הא ליתיה. קמ"ל. דלמא בהדי דקא אזיל מפגע פגע ביה. ובדפ"ח דתרומות כתבתי *) בשם הירושלמי דמודה ר"א שאם אמרה הבא לי גטי ממקום פלוני שאוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום. ומפרש בירושלמי דמכיון שא"ל הבא לי גטי ממקום פלוני. כמו שאמרה לא יהא גט אלא אחר י' ימים ומה שאכלה בהיתר אכלה: **ד האומר כתבו גט וכו'**. לשון בני אדם הוא כבר החזיקו בו לקרות ספר כריתות אשה. גט. גרשוה. גמי כבר נהגו לקרות גירושין. כתבו אגרת ותנו לה. גם זה לשון הגט כו'. רש"י. רבי שמעון שזורי אומר אף המסוכן. פי' הר"ב הולה. וכן לשון רש"י

*) ע"ש ובתו"ת ובשאות אליהו.

יבין תפארת ישראל יבין

יז) כיון דבבעל הליא לגרשה בכל מקום וודאי מרחה מקום היא לו. ורבנן ס"ל דעכ"פ אין כופה בעל לגרשה בע"כ ע"י קבלתו של זה: יח) לכ"ע, מדיכול לכופה להתגרש ע"י שליח להולכה: יט) והיא אמת כהן: כ) שמא השתא קבלו: כא) אע"ג דכשקבלו במקום אחר, אף דמטי אח"כ לאותו מקום אינו גט, כמ"ג. הכא מיירי שאמרה התקבל במקום פלוני, ואם תמלא להבעל במקום אחר, שקליה. הרי לא קפדה, והא דקבעה ליה מקום, ה"ק לשליח, בכל מקום שתקבלו, לא יהא גט עד שתגיע למקום פלוני. ולכאורה היה כ"ל דגם בשאה באמרה הרי בעלי במקום פלוני התקבל לי גטי ממנו, דהגט כשר, דמ"מ מבעל דכל שאמר כך ליכא אמירתו מרחה מקום הוא לה, ס"נ גבי אשה. והא דנקט לעיל [בא"ג] דדוקא באמרה הבא לי גטי ממקום פלוני דהוה גט, רבותא קמ"ל דאפילו ליכא למימר מרחה מקום אפ"ס בהבא לי גטי כשר. אלא דק"ל א"כ למה איטריך הש"ס לתרוצא למשנה דמיירי דבכל מקום שתקבלו לא יהא גט עד וכו', נוקמה בבמרחה לו מקום כמ"ל]: כב) מהלך מאתה. דאזיל לטעמיה במ"ג דמרחה מקום היא לו, ושמא מלאו לבעל מיד: כג) לו שאמר: כד) דכולן לשון גירושין הן: כה) כנהוג: כו) דאפשר שכוונתו שיפטרוה מבע"ח ושיעשקו בגרכיה: כז) הוא שלשלת שמשיימין סביב לצואר מי שיולא ליהרג [בסנהדרין ד"ז ב']. מיהו גם בתפס על עשקי ממון, כל קולר בחזקת סכנה: כח) דאגב פחדיה שכח לומר תנו, אבל כך נתכוון בדבריו: כט) ליס: ל) [קתרלוואנע], שיולא בחברותא למדבר במקום סכנה, ועדרוד

עי"ז

תוספת רע"ק

עשה אותו שליח לקבלה. אף דבקדושין (רס"ד) דמוקי למשנתינו זו דמיירי באין לה אב היינו משום קושיא אחרת דהריוק דנערה מצית משוית שליח קבלה ואלו במקום אביה גם נערה א"י לעשות ש"ק מש"ה מוקי דוקא באין לה אב. אבל הדין דין אמת אף ביש לה אב. וראי' מפורשת דהרי משמע מתני' דקדושין הנ"ל דדייק דנערה מצי לשוייה שליח קבלה ופריך מזה על ר"נ. ומדלא קאמר דהדייוק בהיפוך דבנערה אפי' מטי גיטא לידה לא מתגרשה דהבעל טעה דנערה מצי לשוויי שליח קבלה אלא ע"כ דאפי' בזה דרבא היה מטופק בזה אפ"ה לא אמרי' דטעה א"כ מכ"ש בקטנה ויש לה אב דאמרי' הכי דכי מטא גיטא לידה מנורשת (ועוד ראיה דא"כ מאי הקשה לר"נ הא מוכרח לומר דאיירי באין לה אב): [אות סט] תוי"ט ר"ה הבא לי. ליבא

התקבל לי גיטי במתא מחסיי וזמנין דמשכחת ליה בבבל וא"נ שסתר סרב דבש"ס תדא תוקימתא נקט ומשום דקשיתיה לישנא דמתני' דקאמי עד שיגיע הגט לאותו מקום דמשמע שקיבל במקום אחר. אבל אה"נ דהוי מלי למימר מלמודא דגט לאו דוקא וה"ל שליח הגט וזה הוא שעיקר הרב מלבון המשנה דבמתני' קתני גט. וסרב כתב עד שיגיע השליח לאותו מקום. (פר"ח): תוי"ט סד"ה עד שיגיע כו' ותמה אמי כו'. ולא ידעתי מאי קשיא ליה דהא עיקר קושיא הגמ' מדקתני עד שיגיע גט כו' משמע שקיבל הגט במקום אחר וא"כ אין צריך להביאו לאותו מקום הוי גט אבל הרמב"ם

דקדק

הבא לי גיטי כו'. פיי' שם פוס"ג שם: **ד** הבא לי גיטי כו'. שם. פיי' פ"ם מהל' סלוכות כ"א סה"ג (אין כל"ת) התקבל לי גיטי כו'. ירושלמי דמלי פ"ד ה"ב פלוכות פ"ח ה"ח: **ד** האומר כתבו כו'. פ"ם ע"ב פיי' פ"ב מהל' גירושין ה"ו: ממ"ב עיין כ' מגש"מ אה"ע סי' קס"ח סעי' ס"ו: בראשונה היו אומרים כו'. שם. ר"ג ע"ב נ"ב קמ"א ע"ב ממנות ל' ע"ב תוליו ע"ם ע"ב בגבל יום פ"ל מ"ה פיי' שם כו' ר"ב פוס"ב שם סעי' י"ז: אף המפרש. פיי' שם פוס"ב שם: רשש"א אף המס"כ. בתוס' ר"ה ע"ח פיי' ופוס"ע שם:

שנוי נוסחאות

ר"א. במכי"ר ור' אליעזר וכן במשנה הסמוכה וכ"ה אליעזר במכ"כ. ממקום כו' ממקום אחר.. בד"ל במקום.. במקום.. (?). ד(ה"התקבל כו' מיד) בכי"ק ד"ק ליתא בטעות. לאכול. בד"ל מלאכול. התקבל לי גיטי במקום פלוני. בד"ל וכי"ק הבא לי גיטי למקום פלוני (?) במשניות דיהכלנאוות.. פלוני (ס"ל וקבל במקום אחר) ואחריו בכל המשניות ואיני יודע מקומו. בתרומה. בכי"ק בהתומות. עד שיגיע (נמ). בהוי"ד ליתא ומפרש דכיון דקבעה לו מקום קפידא הוי ואם יקבלנו במקום אחר לא הוי גיטא הילכך אוכלת בתרומה עד שיגיע שליח לאותו מקום עכ"ל ועי' תוי"ט בשם הרמב"ם ובמו"ח; בר"א"ם עד כדי והכ"ח מתק המלה בדי.. בכדי. מקום בכי"ק המקום. ר' אליעזר אוסר מיד. בד"ל.. פוסל..; בכי"ק ובמכי"ר ור' אלעזר: **ד** כנימוס. במכי"ר בנומוס. עשו (לה) בכי"ק ליתא. המפרש. בכי"ק המפריש. שזורי. בד"ל השור; בכי"ק השיזורי ועי' בערוך הסלם:

תוספת הדשים

אפילו נערה אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת דהתם לא אמרי דאדם יודע ו"ל דס"ל לתלמודא דאפילו בנערה אדם יודע ונמר ונתן לשם הולכה. מו ליכא למידק במאי דקתני ואם אמר לו אביה לא ולא וכו' דקשה עודא דלמעיקן רבותא דאפילו בנערה אביה שאם אינה לקבלה והיא קובלת רבתי וע"ש. פר"ח:

ד במשנה התקבל לי גיטי במקום פלוני וכו'. כתב הרמב"ם בפ"ט מהל' תרומות ואם אמרה קבל לי גטי במקום פלוני אינה אסורה עד שיגיע אינה לאותו מקום הקשה התוס' יום טוב דאיך העתיק רב המשנה לשונה ובגמרא אוקימנא לה דאמר לה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ן מי שהיה מושלך כו'. ע"ז מ"ש כתוספות ע' ב"ב ובמוס קב"ב מ"ש מ"ש יבמות ע"ב ובמוס פס"ז הנ"ו מיי' שם הי"ג בפ"ג שם בוס"ב שם פמ"י ר"ש: הבריא כו'. שם. תוספתא פ"ד מ"ש מוקין ל"ש ב"ב מיי' שם הי"ב ממ"ר: שם פוס"ש שם פמ"ו פ"ז: אמר רשב"ג אם בעצמי כו'. מיי' שם הי"ג בוס"ב שם פמ"ו ר"ז: **ן** אמר לשנים תנו כו'. שם. כ"מ ע"ב: הרי אלו יכתבו כו'. כ"ז מ"ב מיי' שם פ"ב ב"ן פמ"ג שם פוס"ש שם פי' ל"ב פמ"ו ל': אמר ר"ש כו'. מיי' שם פמ"ג שם פוס"ש שם:

שנויי נוסחאות

ן לבור, בכי"ק ובמשכי"ל בבור. (אח) קולו. במשכי"ל ..קולי וכ"ה בד"נ ובכי"ק ובסס ליתא. לאשתו. בד"נ ובכי"ק ובמשכי"ל לאשתי. הבריא בד"נ בריא; בכי"ק הברי וכן בסמוך בברי. (אחד). בד"נ ובכי"ק ובמשכי"ל ליתא. (אמרו חכמים). בד"נ ובמשכ"ל ליתא ובכוי"ד ליתא (ארשב"נ). הרוח דהאתו. בד"נ דהפה הרוח; בכי"ק דהייתו: **ן** (הרי אלו) יאמרו. בד"נ ובמשכי"ל ליתא; בכי"ק יאמרו הם. ויכתבו. בכי"ק ובמשכי"ל כתובו וכן בסמוך. העלה (ר') חנינא. בד"נ ובמשכי"ל שלח חנניה וכ"ה בכי"ק (וסס חנינה). וסמלא רבי ליתא גם כאן בגמ' (ס"נ.) וכן בסנהדרין (יח.) וסס מנניה. ולפי המסמח שלח י"ל כי הוא עצמו יסב בבית האסורין ונלא את הדברים ע"י שליח וכזה מיתא הלשון נומינו לשליח ולא נומינו לו. (ולא כהתוס"ד פני' היא שלח ובכ"מ תפרס כפירש"י), והלשון מקובלני, הסומס מר"ש: ויכתבו ספני. בכי"מ ויכתבו ויתנו לה ספני. נומינו. בד"נ ובכי"ק ד"ק נמנו.

תוספת הדשים

דקדק וכתב עד שיגיע שליח לאהו מקום מסמע שגם הגע יקבל סס ומשמעינן דכותא דאפילו לקולא אמרי' דהוה גבה הקפדת מקום דלא כר"ת אבל אלי דיוק מתיון הגמלא אתו לכותא כ"כ ודו"ק: (ממהרש"ם ז"ל):

לקוטים

ה תוי"ט ד"ה ר"ש וכו' ב"מ דכל חולה וכו' עמו כס"כ הרי מלאו סרס"ל ז"ל עמו בפ"ק דמכילתין דף י"ג דמייתי לה מתני' פי' מכוכן שכיב מרע הרי גבס הוא ז"ל פירש מסוכן לפשוטו ומי יוכל לחוציא מלת מסוכן מפשטה אלא מה שפי' הלא חולה כוונתו מכוס דכלהו לידך יולא בקולר

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

עי"ז, אף שאין סכנתו ברור כ"כ כיולא בקולר: לא) בחולי: לב) ופירש שמו ושמה וטירס: לג) ברלוהו מי בשעת מיתה, ולא חייסינן שתכוון לקלקלה: לד) מדלא אמר תנו: לה) אחר שקבלה הגט: לו) דסופו מוכיח דדעתו מתחלה לכך היה, ובבהילמו שכח לומר תנו: לז) דבר' אף שלא אמר כתבו לא שוויהו ב"ה, לפיכך יכתבו אחד מהן, ויחתמו שניהן, דקיי"ל חתם סופר ועד כפר [לקמן ס"ע מ"ד]. ואם כתבו שניהן הגט והתנהו, לחלקת מחוקק פסול גט שנכתב מב' בני אדם ולרפ"ח [אה"ע ק"כ] כשר: לח) ולא יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום, דלא ב"ד שוויהו רק עדים: לט) ולאחרים ויחתמו: מ) של רבי עקיבא: מא) אמרו לחנניה שליח של

תוספת **רעק"א**

ליבא קפירא כו'. אף דהוא שלוחו של בעל דהא אשה א"י לעשות שליח להולכה צ"ל דאצטריך לאשמעי' בא"ל הבעל הילך כמו שאמרה. אולם לשיטת הרמב"ם רפ"ב מהלי גירושין דאשה יכולה לעשות שליח הבאה והוא שליח דידה [דכיון דשלוחו של אדם כמותו חוי כקבלתו היא אלא דהיא מתנה שאינה רוצית להתגרש אלא כשיגיע הגט לידה] ניחא יותר דאצטריך לאשמעי' אף דהוי שליח דידה מ"מ כיון דאינה מתגרשת בקבלתו ליבא קפידא אם מקבל לה במקום אחר עמ"ש בר"ן בריש פרקין: **ן** [אות ע] במשנה מי שהיה מושלך לבור. בסוגיא פרכי' וליחוש שמא שד הוא ומוקמי' בחזו בבואה דבבואה. והדר פרכי' ודלמא צרה היא. ומסקינן תנא דר"י בשעת הסכנה כותבים ונותנים אף על פי שאין מכירים. ונחלקו בזה הפוסקים אם קאי רק על הפירכא ודלמא צרה אבל זה קיימא דבעינן דחזו בבואה דבבואה או דקאי על הכל דגם לשד לא חיישינן בשעת הסכנה. וקשה לי דמאי פרכי' הא י"ל דבל עיקרו דמתני' לאשמעינן רק דאע"ג דלא אמר תנו חוי ככתבו ותנו דבפחדיה טריד ולא פריש ופשטא דמלתא מורה כן דהוי כמו מתני' דקודם דיוצא בקולר. וכן מדקתני במתני' שאה"ו הבריא שאמר כתבו רצה לשחק בה. דמשמע דכך סדרא דמתני' דביוצא בקולר ומושלך אע"ג דאמר רק כתבו הוי כתנו אבל בריא שאמר כתבו לא הוי כתנו. וא"כ י"ל דפשיטא שראינו שהשליכו בעלה לבור והשמיע קולו מבור שיכתבו גם לאשתו. אף דלא אמר תנו כותבים ונותנים. וחכי דייקא לישנא מי שהיה מושלך בבור ואמר. משמע דידענו מי שהושלך בבור. או עכ"פ דראינו דא' הושלך לבור ואמר כל השומע קולו. וכיון דידענו שאיש אחד הושלך לבור מה"ת ניחוש עוד (ואפשר כיון דאמר מן הבור. ושם מצוין שדים. אף שראינו שהשליכו את אדם לשם חיישינן דלמא היה הקול מן השד וע"ז פריך הגמ' עיין בב"ש סימן י"ז סק"ו) גם בפירכת ודלמא צרה היא הא י"ל כפשוטו דהמשנה צרות של האשה המה לפנינו וידענו שהמושלך אינו מהם וזה יספיק גם כן במתניתין דפרק בתרא דיבמות. גם

ק"ל לס"ד מקמי דמייתא הך דתנא דבר"י בשעת הסכנה כותבים ונותנים אע"פ שאין מכירים יקשה הא בגיטין דעלמא דצריכים שיהיו מכירים שזה שמו וזה שמה. וא"כ מאי אריא דניחוש לצרה הא בלא"ה ניחוש זה שאומר אין שמו כן ויהיה מי שיהיה שמא משקר שאין שמו כן כמו דחיישינן בכל גיטין דעלמא. וכרמב"ם איתא הלשון אע"פ שהעלוהו ולא הכירוהו ולא ידעתי מאי רבותא בזה במה שהעלוהו הא בלא העלוהו סמילא אין מכירים אותו וכ"ז צל"ע: [אות עא] שם במשנה רצה לשחק בה. לא זכיתי להבין לשון זה דמה ענין שחוק לבאן הא באמת אם כתבו וסמרו להבעל ונתן לה דמהני דהכתיבה הוי כחיבה מעליא ולא בדרך שחוק ולגבי הנתינה ממילא א"א ליתן כל כמה דלא עשה שליח והוא לא כיון לשחוק אלא שלאחר הכתיבה עשה הוא שליח ומה צורך למליצה דמשחק בה (ואפשר דסבר המשנה דמי שאומר כתבו נומר בלבו ליכתוב וליתן כמו בחולה. אך מחמת שיכול לומר שרציתי לשחק בה לכן אמרינן דצריך לעשות שליח גם על הנתינה. ולהיות ידוע שהריבור חזה והקודם לא היה כתב יד רבינו אך העתק. ואולי יש בזה איזה הסרון מהמעתיק): **ן** [אות עב] הרע"ב ד"ה אשר לשנים. ולא יאמרו לסופר כו'. ולפי זה צ"ל דר"ם ס"ל חתם סופר ועד כשר אף דס"ל דבאומר אמרו מילי ממסרן לשליח ושייך ביה חשש חורבא ע' בהרע"ב ותי"ט לקמן פ"ט מ"ח צ"ל דמ"ם לכתחילה אסור לעשות שליח ע"י אומר אמרו וליכא חורבא. והא דקתני במתניתין הרי אלו יכתבו ויתנו לכתחילה ממש קאמר דחתם סופר ועד כשר. אבל שיטת תוספות בסוגיין דלקרבי מאיר בודאי חתם סופר ועד פסול מטעם חשש חורבא ואם כן ע"כ הא דיכתבו ויתנו לאו דבעי' שניהם הכתיבה והחתימה דזה אי אפשר דאם כן הוי ליה חתם סופר ועד אלא דחדא מיניהו קאמר או כתיבת גט או החתימה דהבעל לא נתבון באיסור כתבו רק על א' [ואנן מספקי' בסוגיין בפירושא דמתני' אם קאי אכתיבת הגט או אחתימה

בסוף ימות: שאפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים וכו' שילמדו ויכתבו. לפון הרמב"ם אינו מן הגמגע שב"ד הגדול שבירושלים לא יהיו בקיאים בכתיבה לפי שהתנאי בב"ד שיהיו חכמים. לא שיהיו סופרים: [*כולכם כתובו. וגרשה שלריך שיאמר ג"כ תחומו וכן מדקדק ר"ע מברטנורה שליח בהלכה ז' לאמרה בבית המדרש: שאפילו אמר לבית דין הגדול שבירושלים. הב"י מלשון הטור בסימן ק"ד]: ילמדו. אם אינם יודעים לכתוב. ילמדו תנו גט לאשתי. שילמדו ויכתבו (מב) ויתנו (מג). לכתוב עד שיכתבוהו [הן] בעצמן: אמר לעשרה כתבו גט לאשתי (מד). אחד כותב ושנים חותמין. כולכם כתובו. אחד כותב. וכולם חותמין. לפיכך אם מת אחד מהן. הרי זה גט בטל:

יכין — תפארת ישראל — יכין

כל הלכה זו: מב) אף דת"ח נריך שידע, שהיטה, כתב, מילה [כתולין ד"ע א', ופימנך. לעבדו ש'ב'ם' אחד]. כ"ל דמיירי בתין העדים מכירין כתב עבדו, והרי נריך שיקראוהו קודם נתינה [כניטין י"ע כ']. וכ"ו רק בשעת הדחק גט כשר בכל לבון [כאס"ע קכ"ו]. ור"ל דאע"ג דת"ח נריך שידע כתב, היינו שום כתב בעולם והרי לכתחילה נריך לכתוב הגט בכתב עבדו. א"נ דהא דאמרינן דת"ח נריך שידע לכתוב, היינו אפילו אינו יכול לאמן ידיו לכתוב האותיות כדינן אלא יהדמה שום אות לחבירו והרי בזה נריך ליזהר בגט, ולזה נריך לומנות יתירה שילמדנו אלא יקלקל הגט. ואף דעכ"פ ב"ד הגדול נריכין שיהיו יודעין כל הלשונות. עכ"פ א"ל שידעו כל מיני כתב הלשונות [כסנהדרין י"ז]: מג) ולא יאמרו לאחר לכתוב, דמילי לא ממסרן לשליח [מיהו דוקא באומר אמרו. אבל אלא אחר אמרו מודו כ"ע דמילי לא ממסר [כפ"ז מ"כ], ואי"ל התם תיפוק ליה משום קפידא דבעל, דלמא מקפיד שיכתבו הס ולא אחר [כניטין כ"ע א']. יש לומר דאי משום האי טעמא בחלה מותר [כפ"ג מ"ה ואס"ע קמ"א מ"ו]. מיהו אכן קיי"ל גם באומר אמרו אפילו ייחד הבעל את הסופר והעדים, אם גרשה הו"ל ספק מגורשת [כאס"ע ק"כ ס"ד]. ועמ"ש רפ"ב דקידושין: מד) לרבותא דסיפא נקט י'. מיהו ה"ה בפחות מזה. וכל כתובו שנכתב במשנתינו היינו דאמר כתבו וחתמו [אס"ע ק"כ]:

פ"ו (א) אמנם בטעמא דמילי לא ממסרן לשליח כ' רש"י [ניטין דס"ו ב'] דלוקא בשליח שנשלחו עם גט למסר לו מידי, שליח עושה שליח. משא"כ באומר כתבו, דלא מסר לשליח מידי, אין בדברים כח לחזור ולהמסר משליח לשליח. ולמרדכי ס"פ דלעיל, הכא ה"ע דכל שנעשה שליח לדבר שלא נגמר הענין, אין שליח חוזר ועושה שליח. לפיכך בשליח עם גט דנגמר הענין מדמסר לו הגט שיכול לגרש בו בע"כ, מלי שליח מכוי שליח. אבל באומר כתבו, בכתיבה הרי עדיין לא נגמר הענין. והכ"מ בין רש"י למרדכי. בשליח קידושין, לרש"י מלי שליח משוי שליח, דהרי מסר לשליח הראשון הפרוטה. ולמרדכי לא, משום דעכ"פ עדיין לא נגמר הענין, דשמא לא תרלה לקבל הקידושין. והובאו ב' הדעות באה"ע [סי' ל"ה ס"ו וסי' ל"ז ס"ה]. ועוד כ"מ בדיהיב בעל לסופר קלף לכתוב עליו הגט, לרש"י בכה"ג שליח עושה שליח, ולמרדכי עכ"פ בכתיבה לא נגמר הענין, ואין שליח עושה שליח. וכן משמע מדברי הפוסקים כמרדכי, מדלא הלקו בכך [באה"ע ק"כ סק"ל]. מיהו בשליח לקבלה שעשתה האשה, לפי הטעמים הנ"ל לכ"ע אין שליח עושה שליח, דהרי לא יהבא ליה לשליח ולא מידי, ונם לא נגמר הענין עדיין, דמי יודע אם יתרלה הבעל לתת לו הגט. וכ"כ הטלמות יוסף רפ"ב דקידושין בשם הוס' רי"ד. אבל בשם הריטב"א שם כ' דבשליח לקבלה מלי שליח משוי שליח. ונלפע"ד דריטב"א ס"ל כמרדכי הנ"ל מיהו ס"ל דוקא בשליח לכתיבה, מחשב שלא נגמר הענין, דבכתיבת גט אין שם גמר, וכ"כ בשליח הולכת פרוטת הקדושין, אולי לא תתרלה האשה לגמור הענין לקבל הקדושין. משא"כ בשליח לקבלה, היא עשאתו שליח על גמר הענין לקבל הגט, ומ"ל אה"כ שום דבר. ואילה"ק לריטב"א, אבל לריטב"א דס"ל דגם שליח לקבלה מלי שליח משוי שליח אף בשאינו בע"כ דבעל, ליתא דהרי לתוס' רי"ד באמת אין שליח קבלה עושה שליח, ממ"ד לרימב"א דגם שליח לקבלה מלי עביד שליח, ק' ספיר דהיכא קאמר הש"ס שכן יפנו בע"כ, הרי בשליח בלה אינו בע"כ דבעל. ל"ל דהכי מקשי הש"ס, דלמא דוקא בעל בגט מלי משוי שליח, מדכתו גדול לגרשה בע"כ, וגם אשה המתגרשת מלי משוי שליח, מדאין במעשיה ממשות כל כך מקשי הש"ס, דלמא דוקא בעל בגט מלי משוי שליח, ומכתו גדול לגרשה בע"כ. ולפי"ז אם אינה נריך שתעשה היא בעצמה. דוגמת מ"ל [פסחים דפ"ח א'] דאי אם נא"א דאורייתא, ממנין על הסכה אפילו בלא מדעתן. מיהו עוד יש דיעה להגאון [הובא באה"ע קמ"א סמ"ג], דבהרשה האשה אותו לעשות שליח, גם שליח לקבלה מלי משוי שליח. אבל אין להקשות ל"ל קרא בשבועת עדות דאין מקבלין ע"י שליח [כשבועות דל"ה א'], הרי בל"ז אילו לא ממסרן לשליח. וכ"כ בנדרים [ד"ח ב'] בעי לן אי בעל יעשה שליח לחרמת אשתו, וק' הרי מילי אינהו שהספר היא לבעל ובעל לחכם. י"ל דבעל דבר עצמו אפיר מלי משוי שליח אפילו במילי לחוד, ואפילו לא מסר לו מידי [וכ"כ פ"י רפ"ב דקידושין] והרי אפילו בשליח בעשה שליח דוקא בשלח שליח א' לב' מעצמו, אבל כל אא"ל הבעל שיעשה שליח שני, מלי משוי שליח ב', וכאומר אמרו לכופר ויכתוב וכו' [ניטין דס"ו ב']. ובמי הרב המאה"מ מהו' ברוך יצחק שליט"א הגאבד"ק ל"ב, תירץ, דהיכא דכל הענין רק מילי הס, כשבועות ונדרים שאין בהן מעשה כלל, בכה"ג מילי ממסרן לשליח, עכ"ל. ואומר, שיטו בני מעי. לנפק מנך טעמא מלפר, דיפה דבריו מדברי, לתרולי הנ"ל עדיין קשה מה מקשו תוס' [יבמות דק"א ב'] ד"ה וקרמו לו ולא שלוחן, דילף מהתם דאין שליח שליח של אדם כמותו. ולדברי, מה קו'. דלמא משום דבוקרמו לו אינן בעל דבר, ומילי לא ממסרן לשליח. ולדברי בני הר"ב ל"י לא"ש דעת שפתי רבותינו ברור מלגו:

יכין

אחתיומה] ומה דנקט יכתבו ויתנו לאו לבתחלה ממש קאמר דהא הכתיבה או החתימה צריך להיות. ע"י אחר וזה א"א לבתחלה דאף דהוי באומר אמרו מ"מ הוי כשר ולא תעשה ולפחות בחתימה בודאי הוא כשר ול"ת אלא דמתני' מיירי בשעת הדחק או בדיעבד. תוס':

לקוטים

נקולר וכו' מכוס סכנה הס ומאי קאמר ר"ם אף הסמוכן אמו כל אינן לה מסוכנים ניהו לכך פי' דמסוכן מלקא אחריתי וכ"ל מסוכן מתמת חולי הדע דבוונת רש"י כך אא ולאד מפיכוכו פ"ד דחולין דף ע"ה דמייתי' ממי כתס לאתתי' ומפ' מסוכן מחוך תליין א"כ ה"נ הכי קאמר ולא פליג לוכוס' ועוד אבר לעשרה כו'. ע"ח פ"ג מ"ו' שם פ"ע הכ"ן כמ"ג שם כ"ל"ע שם מעי' ח': כולכם כתובו כת.מ"ו' שם ט"ס"ע שם פ"ו ע': אם מת אחד מהן. שם ופס':

שנויי נוסחאות

שאפילו אמר לב"ד. בכי"ק אפילו אמר בב"ד, ויתנו בד"ובכי"קומסנ"ל ויתנו לה. אמר לעשרה כו'.בכי"בד"ק אמר לעשרה כתבו גט לאשתי ילמדו ויכתבו ויתנו לה. אמר לעשרה כו'. ובדפוסים התדפיס הקיפוס ופי' בר"ן. כתבו. בכי"ק ובמבי"ל תנו: במסנ"ל כתבו ותנו. (הרי זה) גם בטל בד"ל הגט. ולא. בכי"ק ובמסנ"ל הרי הגט בטלי

ראשון לציון

פרקון ז תוי"ט ד"ה שאפילו אמר לב"ד כו' אינו מן הגמגע שב"ד הגדול כו' עיין יש סדר למשנה:

תוספת רעק"א

אחתיומה] ומה דנקט יכתבו ויתנו לאו לבתחלה ממש קאמר דהא הכתיבה או החתימה צריך להיות. ע"י אחר וזה א"א לבתחלה דאף דהוי באומר אמרו מ"מ הוי כשר ולא תעשה ולפחות בחתימה בודאי הוא כשר ול"ת אלא דמתני' מיירי בשעת הדחק או בדיעבד. תוס':

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org